

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jindřich Polák

Obchodní smlouvy uzavírané se spotřebitelem

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Petr Liška, LL.M., Ph.D.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 8.11.2023

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 181 517 znaků včetně mezer.

Jindřich Polák

V Praze dne 8. listopadu 2023

Děkuji panu doc. Petru Liškovi, LL.M., Ph.D., za vstřícný přístup a cenné rady při vedení práce.
Děkuji také mé rodině za neutuchající podporu v průběhu celého mého studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Základní pojmy spotřebitelského práva	4
1.1 Podnikatel	4
1.2 Spotřebitel.....	7
1.3 Spotřebitelská smlouva.....	9
2 Recentní vývoj v oblasti spotřebitelského práva	13
2.1 Stručný přehled vývoje spotřebitelského práva na úrovni Evropské unie.....	13
2.2 Aktuální vývoj spotřebitelského práva	16
2.3 Novela zákona o ochraně spotřebitele a občanského zákoníku.....	18
3 Zneužívající ujednání.....	21
3.1 Úvod do problematiky	21
3.2 Změna terminologie.....	22
3.3 Generální klauzule zneužívajících ujednání	24
3.3.1 Významná nerovnováha práv a povinností stran v neprospěch spotřebitele	29
3.3.2 Dobrá víra, poctivost a přiměřenost	30
3.3.3 Ujednání vyloučená z přezkumu	35
3.3.4 Povinnost transparentnosti	39
3.4 Seznam zneužívajících ujednání.....	41
3.4.1 Black list a grey list.....	44
3.5 Právní následky zneužívajících ujednání.....	50
3.5.1 Následky dle občanského zákoníku	52
3.6 Veřejnoprávní sankce za porušení zákazu zneužívajících ujednání	56
Závěr.....	63
Seznam zkratk	67
Seznam použitých zdrojů	68
Seznam příloh.....	76
Příloha č. 1 – Odpověď ČNB na žádost o poskytnutí informace	77
Příloha č. 2 – Odpověď ČTÚ na žádost o poskytnutí informace	78
Příloha č. 3 – Odpověď ČOI na žádost o poskytnutí informace	79
Příloha č. 4 – Příkaz ČOI 69717/23/4000	80
Příloha č. 5 – Protokol o kontrole 402303090558401	83
Příloha č. 6 – Protokol o kontrole 272305290024120	88
Abstrakt	97
Abstract	98

Úvod

Spotřebitelské právo představuje velmi praktickou oblast práva. Běžný člověk se s ním setkává na denní bázi, ať už jde o nákup potravin v samoobsluze, objednávku elektroniky přes internet, či pořízení nového účesu u kadeřníka. Přitom si takový průměrný spotřebitel často ani neuvědomuje skutečnost, že svým jednáním konstituuje právní poměr, respektive ani to, jaká všechna práva a povinnosti mu z tohoto poměru plynou. Když už je mu předložena písemná smlouva k podpisu, mnohdy ji ani nečte. Souhlas s obchodními podmínkami e-shopu zpravidla odklikne bez bližšího zkoumání. Není se ovšem čemu divit. Dnešní spotřebitel často uzavírá smlouvy s přístupem, který bychom mohli označit jako racionální apatie.¹ Tento původem ekonomický pojem označuje situaci, kdy se jedinec zdrží dohledávání informací o předmětu svého rozhodnutí, jelikož náklady na získání těchto informací převyšují jejich potenciální přínosnost pro něj. V kontextu práva to znamená, že spotřebitel nebude ztrácet drahocenný čas čtením obchodních podmínek či smluv, zejména pokud jde o smlouvy formulářové. Jejich obsah spotřebitel stejně nemůže reálně ovlivnit. Tato apatie se vskutku v mnoha směrech jeví jako racionální a ve většině případů se spotřebiteli z ekonomického hlediska poměru nákladů versus benefitů vyplatí. Důvodem je, že se spotřebitel může spoléhat na ochranu, kterou mu zákonodárce poskytuje.

Výše uvedený pohled na spotřebitelské právo ve smyslu práva ochrany spotřebitele představuje v praxi převažující pohled na tuto oblast práva. Na jedné straně zde totiž máme podnikatele, který je profesionálem ve svém oboru, disponuje lepšími znalostmi, zkušenostmi a zpravidla i ekonomickým a právním zázemím než jeho protistrana spotřebitel. V jejich vzájemném vztahu se zpravidla objevuje patrný informační deficit, ekonomická asymetrie a omezená možnost spotřebitele vyjednávat o obsahu smlouvy. Zákonodárce se tuto nerovnováhu pokouší vyrovnat prostřednictvím stanovení zákazů určitého jednání či uložení povinností na vrub podnikatele, ať už jde o četné informační povinnosti, zákaz nekalých obchodních praktik, limitaci smluvní autonomie, či o přiznání zvláštních práv spotřebiteli nad rámec obecné závazkoprávní úpravy.

Právní regulace spotřebitelského práva v minulosti byla a do určité míry stále je předmětem jistých kontroverzí či nepochopení. Dochází zde ke střetu rozdílných zájmů podnikatelů a spotřebitelů, což se odráží v potřebě vyvažovat protichůdné principy autonomie vůle a ochrany

¹Více k pojmu racionální apatie viz např. COLE, G. Marcus. Rational consumer ignorance: when and why consumers should agree to form contracts without even reading them. *The journal of law, economics & policy*. Roč. 11 (2015), č. 3, s. 413-462.

slabší strany. Spotřebitelské právo se přitom velmi dynamicky vyvíjí, a to zejména díky Evropské unii. Způsob, který český zákonodárce volí k regulaci této oblasti, však není vždy zcela v souladu se záměrem zákonodárce evropského a konkrétní podoba transpozice některých směrnic se stala předmětem kritiky ze strany odborné veřejnosti.

Tedy zatímco spotřebitel si na poli překotně vyvíjejícího se spotřebitelského práva může do jisté míry dovolit zůstat v poloze racionální apatie a benefitovat z ochrany, kterou mu zákon přiznává, ať už ona ochrana dostane jakoukoli podobu, je to právě podnikatel, který musí bedlivě sledovat vývoj právní úpravy a adekvátně na něj reagovat změnami svých předpřipravených formulářových smluv, obchodních podmínek a dalších způsobů jednání vzhledem ke spotřebiteli. Název této práce „obchodní smlouvy uzavírané se spotřebitelem“ proto vykládám v tom směru, jaké požadavky musí podnikatel při uzavírání smluv se spotřebitelem naplnit, aby jednal vůči spotřebiteli korektně a v souladu se zákonnou úpravou.

Spotřebitelské právo je navíc rozkročeno mezi na jedné straně právo soukromé, jehož předmětem je především problematika smluv a dalších aspektů souvisejících s jejich uzavíráním, a na druhé straně právo veřejné, kam řadíme především zákaz nekalých obchodních praktik a mnohé další povinnosti sledující veřejný zájem, které při své činnosti musí podnikatel dodržovat. V této práci se zaměřím, jak název napovídá, především na tematiku soukromoprávní. I když, jak bude dále rozebráno, ani onu soukromoprávní a veřejnoprávní právní úpravu v praxi nelze posuzovat zcela odděleně, jelikož v mnoha směrech dochází k jejich prolínání.

Evropská unie v oblasti spotřebitelského práva relativně nedávno přijala několik nových směrnic. Jsou jimi směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 (dále jen „směrnice o poskytování digitálního obsahu“),² směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 (dále jen „směrnice o prodeji zboží“)³ a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2019/2161 (dále jen „modernizační směrnice“).⁴ Český zákonodárce si dal s jejich transpozicí na čas, přesto byl nakonec český právní řád uveden do souladu s unijním právem, a to prostřednictvím novely občanského zákoníku a zákona o ochraně spotřebitele, zákonem č. 374/2022 Sb. (dále jen „velká

² Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb.

³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES.

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2161 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, 2005/29/ES a 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů Unie na ochranu spotřebitele.

spotřebitelská novela“),⁵ který vstoupil v platnost dne 7. prosince 2022 a nabyl účinnosti 6. ledna 2023.

V této práci se zaměřím právě na některé aktuální otázky, které s sebou tato velká spotřebitelská novela přináší. Vzhledem k šíři provedených změn i šíři spotřebitelského práva jako takového jsem se rozhodl podrobněji prozkoumat pouze jednu konkrétní oblast, která byla novelou výrazně zasažena, a to sice právní úpravu zneužívajících ujednání. Jedná se o kontrolu obsahu smlouvy, vycházející z předpokladu, že spotřebitel se nachází ve slabší pozici, co se týče vyjednávací síly a úrovně znalostí, a proto přistupuje na smluvní podmínky předem připravené podnikatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah. Směrnice Rady 93/13/EHS (dále jen „směrnice o zneužívajících ujednáních“),⁶ ze které tato právní úprava vychází, zakazuje taková smluvní ujednání, která v rozporu s požadavkem poctivosti způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele. Česká právní úprava v občanském zákoníku se však oproti úpravě ve směrnici v mnohém liší. Některé tyto odlišnosti byly s účinností velké spotřebitelské novely odstraněny, jiné nikoli. Nově pak byly navíc zavedeny veřejnoprávní sankce za porušení zákazu zneužívající ujednání v zákoně o ochraně spotřebitele.

Cílem této práce bude provedení analýzy právní úpravy zneužívajících ujednání ve znění po velké spotřebitelské novele. Pokusím se posoudit, zda aktuální právní úprava odstranila dřívější nedostatky a zda je v souladu s úpravou unijní. Dříve než se pustím do samotného rozboru, považuji za vhodné téma zasadit do určitého kontextu. Proto v první části této práce uvedu a vyložím některé základní pojmy spotřebitelského práva, kterými jsou podnikatel, spotřebitel a spotřebitelská smlouva. Ve druhé části práce pak stručně nastíním vývoj právní úpravy spotřebitelského práva na úrovni Evropské unie a jeho promítnutí do právního řádu České republiky, včetně velké spotřebitelské novely. Ve třetí části pak provedu vlastní analýzu právní úpravy zneužívajících ujednání. Rozboru bude podroben pojem zneužívajících ujednání, kritéria posuzování zneužívajícího charakteru smluvních ujednání, některé nejčastější typy zneužívajících ujednání, právní následky, ke kterým užití zneužívajících ujednání vede, a konečně nově zavedené veřejnoprávní sankce za porušení zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

⁵ Zákon č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách.

1 Základní pojmy spotřebitelského práva

1.1 Podnikatel

Určujícím kritériem pro vymezení spotřebitelské smlouvy je vymezení smluvních stran. Na straně jedné jde o podnikatele, na straně druhé o spotřebitele. V právních poměrech vznikajících mezi jinými subjekty nelze z povahy věci hovořit o spotřebitelské smlouvě.

V obecné rovině občanský zákoník⁷ definuje podnikatele následovně: „*Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.*“⁸ Rozhodujícím pro určení toho, zda se jedná o podnikatele, je tedy kumulativní splnění výše uvedených znaků vymezujících podnikání jakožto určitou činnost.⁹ Oproti právní úpravě v občanského zákoníku z roku 1964¹⁰ nezáleží na tom, zda je tato osoba držitelem příslušného veřejnoprávního oprávnění k provozování dané podnikatelské činnosti. Jde zde tedy o materiální vymezení podnikatele.

Z výše uvedeného rovněž vyplývá, že daná osoba je považována za podnikatele jen ve vztahu k oné činnosti vykazující kritéria stanovená ustanovením § 420 odst. 1 občanského zákoníku. V jiných právních poměrech tak může vystupovat jako nepodnikatel, resp. dokonce jako spotřebitel. To ovšem platí pouze pro podnikající fyzické osoby. Podnikatelská právnická osoba vzhledem k jejímu účelu zásadně nebude vystupovat jako nepodnikatel¹¹ a je pojmově vyloučeno, aby vystupovala jako spotřebitel. Je však možné, že se v určité situaci ocitne v pozici slabší strany ve smyslu ustanovení § 433 občanského zákoníku.

Podnikatelem může být i osoba, která neprovádí činnost, která by splňovala výše uvedené znaky podnikání. Občanský zákoník tak v ustanovení § 420 odst. 2 rozšiřuje definici podnikatele pro účely ochrany spotřebitele. Dle zmíněného ustanovení se za podnikatele považují také osoby, které uzavírají smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání. Bude se jednat zejména o svobodná povolání vymezená

⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník“).

⁸ Ustanovení § 420 odst. 1 občanského zákoníku.

⁹ Jedná se tedy o následující znaky: výkon výdělečné činnosti, samostatnost, na vlastní účet a odpovědnost, živnostenský či obdobný způsob výkonu činnosti, záměr činit tak soustavně, účel dosažení zisku. Více k jednotlivým znakům podnikatelské činnosti viz např. LASÁK, Jan. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303-654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, s. 1318-1319.

¹⁰ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „občanský zákoník z roku 1964“).

¹¹ LASÁK. In: LAVICKÝ a kol. (2022) *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303-654). Komentář*, s. 1319.

v ustanovení § 3 odst. 2 živnostenského zákona.¹² Dále se může jednat například o veřejnoprávní korporaci či jinou nepodnikatelskou fyzickou či právnickou osobu, která uzavírá se spotřebitelem smlouvu související s její obchodní, výrobní nebo obdobnou činností, aniž by daná činnost splňovala znaky podnikání dle předchozího ustanovení, zejména kritérium ziskového motivu podnikatelské činnosti. V praxi půjde například o poskytování veřejných služeb ve zdravotnictví, veřejně prospěšných ústavech, ve veřejné dopravě atp.¹³ Pro účely ochrany spotřebitele zákon za podnikatele považuje také osobu, která jedná jménem podnikatele nebo na jeho účet. Tím je míněno přímé i nepřímé zastoupení. Formulaci „osoba, která jedná jménem podnikatele“ lze vyložit i tak, že sem spadají osoby, které jednájí za podnikatele, aniž by k tomu byly oprávněny.¹⁴

V následujícím ustanovení § 421 odst. 1 občanského zákoníku zákon vymezuje kategorii tzv. podnikatelů podle formy. Zakotvuje se zde právní fikce, dle které se za podnikatele považuje osoba zapsaná v obchodním rejstříku. Do obchodního rejstříku se zapisují především obchodní korporace, tj. právnické osoby, založené přímo za účelem podnikání. Tyto osoby samozřejmě jsou podnikateli již podle ustanovení § 420 odst. 1 občanského zákoníku. Některé obchodní korporace ovšem slouží činnosti nepodnikatelského charakteru, v praxi jde zejména o družstva. Teoreticky zde vzniká otázka, zda jsou osoby zapsané v obchodním rejstříku podnikatelem i v případě, kdy vykonávají jinou než podnikatelskou činnost. Ovšem z důvodu použité právní fikce u těchto osob nezkoumáme, jakou činností se skutečně zabývají, právě jelikož jim zákon, v zájmu ochrany právní jistoty třetích osob, přiděluje status podnikatele ryze z formálních důvodů zápisu do obchodního rejstříku.¹⁵

Vedle obchodních korporací a jiných právnických osob, kterým to ukládá zákon, se do obchodního rejstříku zapisují i některé osoby fyzické.¹⁶ To buď při dosažení určité výše výnosů nebo příjmů, či na principu dobrovolnosti. Vyvstává tu však otázka vztahu předmětného ustanovení vzhledem k ustanovení vymezujícímu spotřebitele. Jak bylo uvedeno výše, osoby zapsané v obchodním rejstříku budou vždy považovány za podnikatele, bez ohledu na to, zda právě jednájí v rámci své podnikatelské činnosti či mimo něj. Zároveň je ovšem dle ustanovení § 419

¹² Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon).

¹³ Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012, Sb., občanský zákoník. Online. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> [citováno 2023-11-05] (dále jen „důvodová zpráva k občanskému zákoníku“), s. 107.

¹⁴ LASÁK. In: LAVICKÝ a kol. (2022) *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303-654). Komentář*, s. 1320.

¹⁵ PELIKÁNOVÁ, Irena a PELIKÁN, Robert. In: ŠVESTKA, Jiří; DVORÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 až 654)*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020, s. 872.

¹⁶ Ustanovení § 42 písm. b) zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob.

občanského zákoníku spotřebitelem každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná. S ohledem na ochranný účel spotřebitelského práva by bylo dle mého názoru diskriminační zcela vyloučit fyzické osoby, které jsou podnikateli dle formy, ze spotřebitelské ochrany.¹⁷ Není důvod, proč by například fyzická osoba nakupující od podnikatele zboží, sloužící k uspokojení svých běžných životních potřeb, neměla požívat zákonných výhod spojených se statutem spotřebitele jen proto, že je s ohledem na svou, s touto koupí zcela nesouvisející podnikatelskou činnost zapsána v obchodním rejstříku. To může tedy v praxi vést k paradoxní situaci, kdy tato osoba bude zároveň podnikatelem i spotřebitelem.¹⁸

Ačkoli, jak již bylo řečeno v souvislosti s ustanovením § 420 odst. 1 občanského zákoníku, současná právní úprava upouští z hlediska definice podnikatele od požadavku podnikatelského oprávnění, zůstává existence tohoto oprávnění relevantní z hlediska uplatnění právní domněnky vyjádřené v ustanovení § 421 odst. 2 občanského zákoníku. Dle té se má za to, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění. V konkrétním případě tedy bude vždy na držiteli tohoto oprávnění, aby prokázal, že v dané věci jedná mimo souvislost se svou podnikatelskou činností, čímž bude zákonná domněnka vyvrácena.

Výše rozebraná definice podnikatele v občanském zákoníku se použije v rámci celého právního řádu České republiky. I zákon o ochraně spotřebitele,¹⁹ který představuje základní právní předpis spotřebitelského práva z oblasti práva veřejného, pouze odkazuje na definici podnikatele v občanském zákoníku. Dále zákon o ochraně spotřebitele uvádí pojmy „prodávající“, „vývozce“, „dovozce“ či „dodavatel“ jakožto specifické podmnožiny podnikatelů pro vymezené situace.²⁰

Evropské právo na ochranu spotřebitele na rozdíl od české právní úpravy neužívá pojem „podnikatel“. Namísto něj operuje s pojmem „obchodník“,²¹ eventuelně s pojmy „prodávající nebo poskytovatel“. Základní pojem smluvní strany spotřebitelské smlouvy je tak vymezen vždy mírně odlišně pro účely každého jednotlivého právního aktu evropského práva.

Dle směrnice o zneužívajících ujednáních se prodávajícím nebo poskytovatelem rozumí „fyzická nebo právnická osoba, veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná, která ve

¹⁷ Srov. HULMÁK, Milan. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 401.

¹⁸ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2020) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.*, s. 872.

¹⁹ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“).

²⁰ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. b), c), d), e) zákona o ochraně spotřebitele.

²¹ Např. čl. 2 odst. 5 směrnice o poskytování digitálního obsahu.

smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely související s její obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním.“²² Český překlad „osoba veřejnoprávně nebo soukromoprávně vlastněná“ se jeví jako poněkud nešikovný, jelikož osoba, a to ani osoba právnická, v českém právním řádu nemůže být předmětem vlastnického práva.²³ Použití výrazu „osoba soukromého či veřejného práva“ by v tomto ohledu bylo přesnější. Dle mého názoru i přes poněkud odlišnou formulaci definice prodávajícího nebo poskytovatele ve smyslu směrnice v hlavních rysech v zásadě odpovídá českému pojmu podnikatele, tak jak jej vymezuje § 420 občanského zákoníku, především v tom smyslu, že se v obou případech jedná o osobu jednající v rámci určité své profesionální činnosti.

1.2 Spotřebitel

Stejně jako je tomu v případě pojmu podnikatele, resp. obchodníka, ani v případě pojmu spotřebitele nepředkládá evropské právo jednotnou definici, nýbrž jej definuje vždy pro účely dané směrnice či nařízení. Dle směrnice o zneužívajících ujednáních se spotřebitelem rozumí „*fyzická osoba, která ve smlouvách, na které se vztahuje tato směrnice, jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání*“.²⁴ Novější evropské směrnice zůstávají s touto definicí v zásadě konzistentní, jen navíc nahrazují slova „ve smlouvách“ souslovím „v souvislosti se smlouvami“,²⁵ nejspíše aby bylo evidentní, že se ustanovení směrnice použijí nejen na samotné uzavírání dotčených smluv, nýbrž i na jejich plnění či na předmluvní jednání.

Soukromoprávní definice spotřebitele v občanském zákoníku vychází z definice obsažené v právních předpisech Evropské unie. Podle občanského zákoníku je spotřebitelem „*každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.*“²⁶

Při rozboru tohoto ustanovení je třeba na prvním místě poukázat na to, že vymezení spotřebitele dle občanského zákoníku je vymezení relativní. Spotřebitel není spotřebitelem sám o sobě, nýbrž pouze ve vztahu k podnikateli, se kterým jedná. Jednáním, jak uvádí důvodová zpráva, se rozumí jednání nejen právní, ale i jednání faktické.²⁷ Pod tím si lze představit například sdělení,

²² Článek 2 písm. c) směrnice o zneužívajících ujednáních.

²³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 107.

²⁴ Článek 2 písm. b) směrnice o zneužívajících ujednáních.

²⁵ Článek 2 odst. 6 směrnice o poskytování digitálního obsahu; čl. 2 odst. 2 směrnice o prodeji zboží.

²⁶ Ustanovení § 419 občanského zákoníku.

²⁷ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 106.

kteřá podnikatel vůči spotřebiteli činí před uzavřením smlouvy, či vzájemnou komunikaci a jednání v rámci plnění smlouvy, respektive i poté, zejména v případě uplatnění práv z vadného plnění.

V souladu s evropskoprávní definicí a judikaturou Soudního dvora Evropské unie může být spotřebitelem pouze osoba fyzická.²⁸ Evropské právo ovšem nebrání členským státům, aby poskytovaly ochranu, které se dostává spotřebiteli, i jiným subjektům.²⁹ Zejména tak může být například právnická osoba chráněna jako slabší strana právního poměru. Z pojmu spotřebitele jsou ovšem právnické osoby vyloučeny a zákonná ustanovení o ochraně spotřebitele na ně nelze užit, a to ani analogicky.³⁰

Fyzická osoba je spotřebitelem pouze jedná-li mimo rámec své podnikatelské činnosti či mimo rámec samostatného výkonu svého povolání. Judikatura Soudního dvora Evropské unie do tohoto rámce zahrnuje dokonce i tak mimořádná jednání, jako je prodej podniku.³¹ Stejně tak osoba, která ještě podnikatelem není, ale činí jednání za účelem přípravy k podnikatelské činnosti, nemůže být chráněna jako spotřebitel.³² Rovněž pokud by předmět plnění smlouvy měl být užíván jak pro účely podnikání, tak i v soukromé sféře dané osoby, nemůže se tato dovolávat spotřebitelské ochrany, ledaže je podnikatelský účel natolik okrajový, že má v daném kontextu pouze zanedbatelnou úlohu.³³

Spotřebitel naopak nemůže pozbyt svého chráněného postavení jen proto, že má v oblasti, do níž smlouva spadá, odborné znalosti a zkušenosti. Tedy přestože je daná fyzická osoba v daném oboru odborníkem, bude považována za spotřebitele. Rozhodné je, že jedná mimo rámec své podnikatelské činnosti či samostatného výkonu svého povolání. To potvrzují závěry Nejvyššího soudu³⁴ i Soudního dvora Evropské unie.³⁵ Dle Pelikána a Pelikánové bychom ovšem mohli v takových případech dovolávání se ustanovení spotřebitelského práva hodnotit jako zneužití práva či jako jednání odporující dobrým mravům.³⁶

²⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 2001 ve spojených věcech C-541/99 a C-542/99 *Cape Snc a Idealservice MN RE*.

²⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 1991 ve věci C-361/89 *Patrice Di Pinto*.

³⁰ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2020) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.*, s. 862.

³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 1991 ve věci C-361/89 *Patrice Di Pinto*.

³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. července 1997 ve věci C-269/95 *Francesco Benincasa*.

³³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. ledna 2005 ve věci C-464/01 *Johann Gruber*.

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 23 Cdo 1835/2012.

³⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. října 2019 ve věci C-208/18 *Jana Petruchová*, bod 54.

³⁶ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN In: ŠVESTKA a kol. (2020) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.*, s. 862.

Pro účely práva veřejného je pojem spotřebitele vymezen v ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele. Dle něj se rozumí „spotřebitelem fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.“³⁷ Oproti občanskému zákoníku, který svou definici zakládá na „jednání“ fyzické osoby mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo samostatného výkonu svého povolání, zákon o ochraně spotřebitele staví definici na „nejednání“ v rámci takové činnosti. Navíc oproti definici v občanském zákoníku definice spotřebitele v zákoně o ochraně spotřebitele nezmiňuje podnikatele jako jeho protistranu. Čistě teoreticky by tedy dle znění zákona za spotřebitele mohla být považována i fyzická osoba jednající s jiným spotřebitelem. To však zřejmě nebylo smyslem právní úpravy, kterým je chránit spotřebitele vůči podnikatelům, nikoli vůči sobě navzájem. Již tato terminologická nejednotnost do jisté míry ukazuje na nekoncepčnost české právní úpravy spotřebitelského práva. *De lege ferenda* by se nabízelo sjednotit soukromoprávní a veřejnoprávní definici spotřebitele pod jedinou výchozí definicí již zakotvenou v ustanovení § 419 občanského zákoníku. Velká spotřebitelská novela bohužel v tomto směru nevyužila příležitosti ke změně.

1.3 Spotřebitelská smlouva

Dvoustranné právní jednání mezi podnikatelem a spotřebitelem nazýváme spotřebitelskou smlouvou. Dle důvodové zprávy se jedná o legislativní zkratku.³⁸ Ač o nezbytnosti zavedení takové legislativní zkratky někteří autoři vyslovují pochybnosti,³⁹ rozhodující je, že se nejedná o samostatný smluvní typ, nýbrž o označení pro tento druh smluv obecně, kdy určující je povaha subjektů.

Z předchozího výkladu plyne, že pro posouzení, zda se v daném případě bude jednat o spotřebitelskou smlouvu, je nezbytná identifikace smluvních stran jako podnikatele a spotřebitele. Ovšem v praxi při uzavírání konkrétní smlouvy může být pro podnikatele neskutčné zjistit, zda jeho protistrana jedná za účelem svého podnikání, či za soukromým nepodnikatelským účelem. Například v případě kupní smlouvy bude podnikatel nejspíš muset vycházet z předpokladu, že pokud se jedná o běžnou smlouvu, bude kupující spotřebitelem.⁴⁰ Rozhodné tedy zpravidla je, jak

³⁷ Ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně spotřebitele.

³⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 446.

³⁹ Viz např. PELIKÁNOVÁ, Irena a PELIKÁN, Robert. In: ŠVESTKA, Jirí; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721-2520)*. Online. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Dostupné v systému ASPI. ASPI_ID KO89_e2012CZ [citováno 2023-11-05], k § 1810.

⁴⁰ VÍTOVÁ, Blanka. *Zákon o ochraně spotřebitele. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 13.

se mu jeho smluvní protistrana jeví, leda by snad šlo o situaci, kdy tato strana v rozporu se zásadou poctivosti zakrývá své postavení podnikatele za účelem získání výhodnějšího postavení spotřebitele.⁴¹

Náš občanský zákoník je postaven na velmi liberálních východiscích, kdy za stěžejní princip je označována zásada autonomie vůle na úkor zásady rovnosti.⁴² Princip autonomie vůle se pak v oblasti smluvního práva promítá do zásady smluvní volnosti, tj. svobody subjektů práva rozhodnout se, zda smlouvu uzavřou, v jaké formě a s jakým obsahem. Pro spotřebitelské smlouvy je ale naopak typická ingerence ochranného prvku ve prospěch slabší strany právního poměru, za účelem dosažení určité míry faktické rovnosti. Tento ochranný prvek se projevuje zejména v jednostranné kogentnosti právní úpravy, povinnosti transparentnosti a výkladu smlouvy ve prospěch spotřebitele, zákazu zneužívajících ujednání a stanovení dalších zvláštních práv spotřebitele a povinností podnikatele. Někteří autoři vidí v principu ochrany slabší strany naopak naplnění zásady smluvní autonomie.⁴³ Tedy jde o to, aby v situaci, kdy smluvní strany nejsou rovnocennými smluvními partnery, právní prostředky sledovaly dosažení faktické vyváženosti pozice smluvních stran a silnější strana nemohla slabší straně vnucovat svou vůli, a tím tedy slabší strana zůstala v autonomní pozici. K jistému dorovnávání faktické nerovnosti zde bezpochyby dochází, osobně se však přikláním k názoru, že takové umělé vyvažování smluvní pozice stran je spíše projevem potlačení zásady autonomie vůle.⁴⁴ V případě spotřebitele jakožto slabší strany je totiž mnohdy jeho pozice chráněna prostřednictvím kogentnosti právní úpravy, což se projeví v tom, že se k jeho vůli nepřihlíží, například pokud by se chtěl vzdát zvláštního práva, které mu zákon poskytuje.⁴⁵ Jinými slovy bychom mohli hovořit o odklonu od pojetí rovnosti ve formálním smyslu směrem k prosazování rovnosti faktické.⁴⁶ Rozhodně zde však nelze hovořit o naplnění principu autonomie vůle.⁴⁷ Právní úprava spotřebitelských smluv v občanském zákoníku proto z tohoto pohledu představuje soubor výjimek z běžného způsobu uzavírání smluv.

⁴¹ HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 401.

⁴² Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 20.

⁴³ Viz např. DUFKOVÁ, Anna. Ochrana slabší strany ve světle nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. *Obchodněprávní revue*. Roč. 13 (2021), č. 1, s. 33-34.

⁴⁴ Srov. HURDÍK, Jan. Právo ochrany spotřebitele v systému soukromého práva. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 68 (2022) č. 2, s. 37.

⁴⁵ Ustanovení § 1812 odst. 2 občanského zákoníku.

⁴⁶ ZOULÍK, František. Počátky soukromoprávní ochrany spotřebitele v České republice. In: *Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva České republiky (na příkladu Francie a České republiky)*. Praha: CEFRES, 2001, s. 123.

⁴⁷ Srov. náleží Ústavního soudu ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09.

Obecnou právní úpravu spotřebitelských smluv nalezneme v samostatném díle všeobecných ustanovení o závazcích v občanském zákoníku, zvaném ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem.⁴⁸ Dále nalezneme ustanovení o specifickém režimu spotřebitelských smluv v ustanovení o závazcích z právních jednání u některých jednotlivých smluvních typů, zejména u kupní smlouvy,⁴⁹ a nově též například v případě smlouvy o poskytování digitálního obsahu.⁵⁰ Část spotřebitelského smluvního práva pak nalezneme ve zvláštních právních předpisech.⁵¹

V některých případech ovšem může být problematické určit vztah ustanovení spotřebitelského práva vzhledem k ostatním částem občanského zákoníku, což může v praxi vyvolávat určité interpretační obtíže.⁵² Jak patrně, právní úprava spotřebitelského práva se nachází rozdrobena na vícero místech občanského zákoníku, eventuelně dalších právních předpisů, a často se může překrývat s obecnou úpravou závazkového práva. Je samozřejmě třeba vycházet ze zásady přednosti speciální právní úpravy před úpravou obecnou, nicméně i tato speciální úprava má několik úrovní. Navíc v případě spotřebitelského práva se uplatňuje princip kumulace prostředků ochrany spotřebitele.⁵³ Tedy skutečnost, že je spotřebitel chráněn prostřednictvím právní úpravy zvláštního zákona či například ustanoveními občanského zákoníku o prodeji zboží spotřebiteli, neznamená, že by se nemohl zároveň domáhat ochrany dle ustanovení o smlouvách uzavíraných distančním způsobem nebo například ustanovení o smlouvách adhezních.⁵⁴ V konečném důsledku navíc zařazením právní úpravy spotřebitelského práva do občanského zákoníku dochází k výraznému ovlivňování obecného závazkového práva právem spotřebitelským. Ze spotřebitelského práva jakožto původního práva výjimek se tak pozvolna stává základní východisko pro smluvní vztahy.⁵⁵

Systematiku právní úpravy českého spotřebitelského práva lze proto hodnotit jako poměrně komplikovanou. V minulosti byly, jak v souvislosti s rekonstrukcí občanského práva občanským zákoníkem, tak i v souvislosti se snahami o jeho revizi, vedeny úvahy o vytvoření samostatného

⁴⁸ Ustanovení § 1810 an. občanského zákoníku.

⁴⁹ Ustanovení § 2158 an. občanského zákoníku.

⁵⁰ Ustanovení § 2389g an. občanského zákoníku.

⁵¹ Například zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru.

⁵² PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k § 1810.

⁵³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. dubna 1999 ve věci C-423/97 Travel Vac SL.

⁵⁴ Srov. HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 399.

⁵⁵ HURDÍK, Jan. Právo ochrany spotřebitele v systému soukromého práva. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 68 (2022) č. 2, s. 41.

spotřebitelského kodexu, který by v sobě koncentroval nejdůležitější ustanovení spotřebitelského práva.⁵⁶ Takový spotřebitelský kodex by obsahoval pravidla soukromoprávního i veřejnoprávního charakteru a právní úprava by byla sjednocena na jednom místě, což by dle mého názoru vedlo k jejímu zpřehlednění a vyjasnění některých interpretačních obtíží. K tomu bohužel z politických důvodů nedošlo a spotřebitelské právo zůstává nadále roztrženo ve vícero právních předpisech. Přitom z hlediska některých změn provedených velkou spotřebitelskou novelou v občanském zákoníku a v zákoně o ochraně spotřebitele by se přímo nabízelo spojení této části právní úpravy spotřebitelského práva v jediný právní předpis. Tak například v případě, že je spotřebitel dotčen nekalou obchodní praktikou dle zákona o ochraně spotřebitele, má nově nárok požadovat slevu či odstoupit od smlouvy. Nebo naopak, pokud podnikatel používá ve smlouvě ujednání, která by se dala kvalifikovat jako zneužívající ujednání dle občanského zákoníku, může tato skutečnost založit jeho přestupkovou odpovědnost dle zákona o ochraně spotřebitele. Dochází tedy ke stále těsnějšímu propojování soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy spotřebitelského práva.

⁵⁶ Viz např. SIMON, Rita. „Spotřebitelský kodex, ano či ne?“ dvoudenní mezinárodní konference na Právnické fakultě MÚ v Brně. *Právník*. Roč. 157 (2018), č. 9, s. 777-778; ŠVESTKA, Jiří. Ochrana slabší strany a zásada rovnosti. In: DVOŘÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 95.

2 Recentní vývoj v oblasti spotřebitelského práva

2.1 Stručný přehled vývoje spotřebitelského práva na úrovni Evropské unie

Jak již bylo nastíněno v úvodu práce, současná podoba spotřebitelského práva je rozhodujícím způsobem ovlivněna jeho vývojem na úrovni Evropské unie. Počátky zájmu tehdejšího Evropského hospodářského společenství o oblast ochrany spotřebitele můžeme sledovat přibližně od první poloviny 70. let 20. století. Zprvu byl evropský spotřebitel chráněn spíše za účelem zajištění lepšího fungování jednotného vnitřního trhu. Tato ochrana se zpočátku omezovala na veřejnoprávní instrumenty, kazuisticky regulující například technické požadavky na výrobky ve prospěch zdraví a bezpečnosti spotřebitele, či stanovující pravidla ohledně dodržování cen, poskytování informací atp.⁵⁷ Veřejnoprávní úprava ochrany spotřebitele působí především preventivně, tj. vede k postizení závadného jednání či stavu, ať už v podobě nevyhovujících bezpečnostních vlastností výrobků, nebo nekalých obchodních praktik podnikatele vůči spotřebiteli atd. Cílem jejích opatření je, aby daná závada byla odstraněna a v budoucnu se pokud možno neopakovala. Toho je dosahováno zejména prostřednictvím kontrolních mechanismů orgánů veřejné správy a ukládání správních sankcí. Zpravidla zde však absentují prostředky pro sjednání individuální nápravy vzhledem ke konkrétnímu spotřebiteli.⁵⁸

Později přichází evropský zákonodárce s úpravou soukromoprávní oblasti ochrany spotřebitele, která se zaměřuje na regulaci právních poměrů vyplývajících ze spotřebitelských smluv. Jedná se jak o úpravu obecnou, jako je tomu například, pokud jde o odpovědnost za škodu způsobenou vadou výrobku,⁵⁹ regulaci podomního prodeje⁶⁰ či zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách,⁶¹ tak o úpravu zvláštní, zabývající se některými specifickými oblastmi, jako je například poskytování spotřebitelských úvěrů.⁶² Základním rysem soukromoprávní ochrany je naopak orientace na následek. Za tím účelem zákonodárce poskytuje

⁵⁷ MORAVEC, Tomáš a PASTORČÁK, Jan. *Spotřebitel a podnikatel na dynamicky se rozvíjejícím trhu*. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 16.

⁵⁸ ZOULÍK (2001) Počátky soukromoprávní ochrany spotřebitele, s. 122.

⁵⁹ Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky.

⁶⁰ Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory.

⁶¹ Směrnice o zneužívajících ujednáních.

⁶² Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížování právních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru.

spotřebiteli konkrétní prostředky k domáhání se svých práv pro případ jejich porušení, ať už jde o náhradu škody, neplatnost smluvních ujednání či o další nástroje.⁶³

Konečně poslední oblastí ochrany, na níž se právo Evropské unie zaměřilo, je sféra civilního procesu. Spotřebitel sice může disponovat mnohými hmotněprávními nároky, ovšem v situaci, kdy jeho smluvní protistrana jeho nárokům nevyhoví, může být pro spotřebitele obtížné reálně se domoci svých práv. To tím spíše, že nároky, kterých by se spotřebitel měl domáhat, mají často bagatelní povahu, a spotřebiteli se jednoduše ekonomicky nevyplatí vymáhat jejich uspokojení cestou soudního sporu. Jedním z možných východisek je řešení sporu mimosoudní cestou,⁶⁴ ať už se jedná o rozhodčí řízení, mediaci, konciliaci, řízení před finančním arbitrem, či o jiné možnosti. Ovšem jak v případě soudního řízení, tak u mimosoudních řešení sporu je zapotřebí určitá procesní aktivita ze strany spotřebitele, přitom velká část spotřebitelů si svá práva neuvědomuje nebo neví, jak je v praxi uplatnit.⁶⁵ Nejnovějším legislativním počinem v této oblasti je proto směrnice o zástupných žalobách,⁶⁶ která umožňuje subjektům oprávněným hájit zájmy spotřebitelů spojit velké množství nároků jednotlivých spotřebitelů do jediné hromadné žaloby. Spotřebitelé by pak měli profitovat z případného úspěchu v řízení, aniž by museli vyvíjet vlastní procesní iniciativu. Do právního řádu České republiky má být tato směrnice transponována prostřednictvím vládního návrhu zákona o hromadném občanském řízení soudním, který je v současnosti projednáván ve výborech Poslanecké sněmovny.⁶⁷

Můžeme tedy shrnout, že právní úprava spotřebitelského práva na úrovni Evropské unie si prošla vývojem od právní úpravy veřejnoprávní, přes úpravu soukromoprávní až po úpravu procesněprávní. Zatímco na počátku byl spotřebitel chráněn spíše mimoděk, za účelem zajištění fungování hospodářské soutěže na vnitřním trhu, dnes představuje ochrana spotřebitele jednu ze základních priorit. Ochrana spotřebitele patří mezi základní lidská práva dle čl. 38 Listiny základních práv Evropské unie a právní základ v primárním právu Evropské unie pro přijímání

⁶³ Viz SIMON, Rita. *Ochrana spotřebitele – instrumenty veřejného a soukromého práva*. In: DVOŘÁK, Jan a kol., *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 292-303.

⁶⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES.

⁶⁵ VÍTOVÁ, Blanka a ETLÍKOVÁ, Markéta. *Mediace ve spotřebitelských sporech*. Praha: Leges, 2021, s. 115.

⁶⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES.

⁶⁷ Návrh zákona o hromadném občanském řízení soudním. Online. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=523> [citováno 2023-11-05].

dalších opatření v této oblasti bychom našli v čl. 114 a čl. 169 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Nejdůležitějším z těchto opatření, kterými Evropská unie realizuje cíl zajistit spotřebiteli vysokou úroveň ochrany, je vydávání právních předpisů sekundárního práva, a to především v podobě směrnic. Některé směrnice již byly zmíněny v souvislosti s předchozím výkladem, nicméně uvádět zde jejich plný výčet by bylo, vzhledem k jejich množství a různorodosti, neúčelné. Dále se budu soustředit na soukromoprávní oblast spotřebitelského práva, zejména tu, který se aktuálně týká obecné úpravy smluvního práva.

Nejobecnější rovina smluvního spotřebitelského práva je na úrovni právních předpisů Evropské unie upravena především směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU o právech spotřebitelů (dále jen „směrnice o právech spotřebitelů“)⁶⁸ a dále směrnicí Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. Do právních řádů členských států je pak třeba obsah směrnic přenést transpozicí a zajistit vymáhání stanovených práv a povinností tak, aby bylo dosaženo účelu stanoveného ve směrnicích.

Starší unijní směrnice, včetně zmíněné směrnice o zneužívajících ujednáních, jsou postaveny na principu minimální harmonizace,⁶⁹ to znamená, že nevylučují, aby členské státy přijaly přísnější opatření v této oblasti. Stanoví tedy jakýsi minimální standard, který však členský stát může překročit za účelem zajištění vyššího stupně ochrany spotřebitele. Naopak směrnice o právech spotřebitelů je založena na principu maximální harmonizace,⁷⁰ který, až na směrnici stanovené výjimky, znemožňuje členským státům přijmout či ponechat v platnosti odchylnou právní úpravu, a to ani ve prospěch spotřebitele. Tím má být docíleno sjednocení právního režimu napříč členskými státy a zvýšení úrovně právní jistoty spotřebitelů i podnikatelů na evropském trhu. V každém případě by ovšem členský stát neměl přejímat směrnici do svého právního řádu mechanicky či doslovně. Zejména jelikož úprava obecných principů smluvního práva zůstává výsostnou doménou členských států, je třeba při transpozici směrnice z hlediska legislativní techniky postupovat tak, aby výsledná právní úprava skutečně směřovala k dosažení výsledku požadovaného směrnicí. To s sebou však přirozeně přináší rizika, že se členský stát při transpozici dopustí určitých chyb či nepřesností nebo že provede transpozici způsobem, který zbytečně

⁶⁸ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES.

⁶⁹ Článek 8 směrnice o zneužívajících ujednáních.

⁷⁰ Článek 4 směrnice o právech spotřebitelů.

zatěžuje subjekty dotčené právní regulací, tzv. neodůvodněný gold plating.⁷¹ V případě České republiky se v minulosti stal předmětem odborné kritiky například neodůvodněný gold plating v případě transpozice směrnice o zneužívajících ujednáních⁷² či nedostatečné zakotvení účinných veřejnoprávních sankcí za porušení povinností stanovených směrnicí o právech spotřebitelů.⁷³

2.2 Aktuální vývoj spotřebitelského práva

Jak bylo v úvodu práce zmíněno, v roce 2019 přijala Evropská unie tři nové směrnice zásadní pro další vývoj spotřebitelského práva. Tato nová evropská legislativa je především reakcí na neustálý rozvoj digitálních nástrojů, ke kterému v dnešní době dochází, a snahou o modernizaci spotřebitelského práva a nástrojů jeho uplatňování. Konkrétně jde o dvě směrnice regulující specifické druhy spotřebitelských smluv, a sice směrnici o poskytování digitálního obsahu a směrnici o prodeji zboží. Můžeme říci, že tyto dvě směrnice mají shodný účel, to sice zajistit konformitu předmětu plnění, ať už je jím poskytnutý digitální obsah či služba anebo prodané zboží, se smlouvou.⁷⁴ Za tím účelem poskytují spotřebiteli prostředky nápravy pro případ, že předmět plnění neodpovídá požadavkům daným smlouvou či právní úpravou. Obě směrnice jsou v souladu s aktuálním vývojovým trendem evropského spotřebitelského práva založeny na principu maximální harmonizace.

Dále se jedná o modernizační směrnici, která je výsledkem kontroly účelnosti práva Evropské unie v oblasti ochrany spotřebitele, a následně Evropskou komisí vydané Nové politiky pro spotřebitele.⁷⁵ Modernizační směrnice modifikuje čtyři směrnice z oblasti spotřebitelského práva, a to sice směrnici Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách,⁷⁶

⁷¹ Blíže viz VÍTOVÁ, Blanka. *Transpozice směrnice o právech spotřebitelů do českého a slovenského právního řádu*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2016, s. 208.

⁷² NAVRÁTIL, Petr. In: KRÁL, Richard; SCHEU, Harald Christian; NAVRÁTIL, Petr a VONDRÁČKOVÁ, Aneta. *Zbytečně zatěžující transpozice – neodůvodněný gold-plating směrnic EU v České republice*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2014, s. 23-24., PELIKÁNOVÁ, Irena. Některé otázky smluvního práva ve světle NOZ. In: *XXI. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2013, s. 491-492.

⁷³ VÍTOVÁ (2016) *Transpozice směrnice o právech spotřebitelů*, s. 208.

⁷⁴ DUROVIĆ, Mateja. Adaptation of consumer law to the digital age: EU Directive 2019/2161 on modernisation and better enforcement of consumer law. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*. Roč. 68 (2020), č. 2, s. 63.

⁷⁵ EVROPSKÁ KOMISE. *Nová politika pro spotřebitele*. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0183> [citováno 2023-11-05].

⁷⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004.

směrnici 98/6/ES o označování cen,⁷⁷ směrnici o právech spotřebitelů a směrnici o zneužívajících ujednáních. Modernizační směrnice má v zásadě dvojí cíl.⁷⁸ Jednak se pokouší reagovat na rozvoj nových digitálních technologií, jakými jsou například online platformy a s nimi spojené nové formy nekalých obchodních praktik, ke kterým dochází v souvislosti s jejich využíváním. Za druhé pak jde o snahu podpořit mechanismy uplatňování a prosazování pravidel spotřebitelského práva, zejména co se týče zajištění jednotnějšího uplatňování účinných, přiměřených a více odrazujících sankcí ze strany členských států pro potírání závadných jednání, a dále o snahu usnadnit zjednání nápravy pro konkrétní spotřebitele.

Co se týče právní úpravy zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách, při kontrole účelnosti spotřebitelského práva bylo zjištěno, že principiální přístup směrnice o zneužívajících ujednáních je stále účinný a přispívá k vysoké úrovni ochrany spotřebitelů.⁷⁹ Jedinou, avšak klíčovou změnou, kterou v této oblasti modernizační směrnice přináší, je nový článek 8b směrnice o zneužívajících ujednáních, který členským státům ukládá povinnost zakotvit ve svých právních řádech sankce za porušení zákazu užití zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Předmětné směrnice ukládají členským státům povinnost transpozice nejpozději do 1. července 2021 v případě směrnice o poskytování digitálního obsahu a směrnice o prodeji zboží, resp. 28. listopadu 2021 v případě modernizační směrnice, s účinností vnitrostátních transpozičních norem směrnici provádějících nejpozději od 1. ledna 2022 v případě prvních dvou jmenovaných, resp. 28. května v případě modernizační směrnice. První dvě jmenované směrnice původně měly být do právního řádu České republiky transponovány prostřednictvím vládního návrhu novely občanského zákoníku ze srpna roku 2020.⁸⁰ Ten se však v důsledku uplynutí volebního období nedostal ani do fáze prvního čtení v Poslanecké sněmovně. S jistým zpožděním byly nakonec všechny tři předmětné směrnice do právního řádu České republiky transponovány novelou občanského zákoníku a zákona o ochraně spotřebitele, zákonem č. 374/2022 Sb., již uvedenou velkou spotřebitelskou novelou. Ta vstoupila v platnost 7. prosince 2022 a účinnosti nabyla 6. ledna 2023.

⁷⁷ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES ze dne 16. února 1998 o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli.

⁷⁸ DUROVIĆ (2020) *Adaptation of consumer law to the digital age*, s. 64.

⁷⁹ EVROPSKÁ KOMISE. *Nová politika pro spotřebitele*, op. cit. pozn. 75.

⁸⁰ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Online. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=994&ct1=0> [citováno 2023-11-05].

2.3 Novela zákona o ochraně spotřebitele a občanského zákoníku

Velká spotřebitelská novela má dle důvodové zprávy tři cíle: jednak transponovat modernizační směrnici, dále pak transponovat směrnici o poskytování digitálního obsahu a směrnici o prodeji zboží, nakonec je cílem také napravit zjištěné nedostatky v transpozici starších unijních směrnic.⁸¹ Jedná se především o vady transpozice směrnice o právech spotřebitelů, kvůli jejímž nedostatkům bylo mezi Evropskou komisí a Českou republikou již od roku 2014 vedeno neformální řízení o možném porušení unijního práva, tzv. EU pilot.⁸² Dále pak důvodová zpráva uvádí další směrnice, jejichž dílčí transpoziční nedostatky se pokouší odstranit. Mezi nimi je zmíněna právě i směrnice o zneužívajících ujednáních.

Novela rovněž odstraňuje nedostatky v transpozici směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.⁸³ Tato úprava dopadá na vzájemné vztahy podnikatelů, jde tedy o oblast mimo sféru spotřebitelského práva, proto jí dále nebude věnována pozornost. Stojí snad jen za zmínku, že i v tomto případě je důvodem právní úpravy princip ochrany slabší strany, ač slabším v tomto případě není spotřebitel, nýbrž zpravidla malý či střední podnikatel ve vztahu k silnějším hospodářskému subjektu či orgánu veřejné moci.

Vzhledem k rozsahu práce zde není možné provést podrobnější rozbor ustanovení velké spotřebitelské novely. Omezím se proto na pouhý přehled některých nejvýznamnějších změn, které novela přináší.

Změny v zákoně o ochraně spotřebitele se dotýkají do velké míry obchodování v on-line prostředí. Zákon nově vymezuje pojem on-line tržiště a jejich poskytovatelům stanoví rozšířené informační povinnosti. Spotřebitel musí být například seznámen s parametry určujícími pořadí předkládaných nabídek.⁸⁴ Dále také má být spotřebitel poskytovatelem on-line tržiště informován o tom, s kým uzavírá smlouvu. Z toho pohledu může být obzvlášť relevantní informace, zda třetí strana, jejíž výrobky nebo služby jsou zde nabízeny, je, či není podnikatelem.⁸⁵ Stanovena jsou též

⁸¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Online. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=208480> [citováno 2023-11-05] (dále jen „důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele“), s. 69.

⁸² Tamtéž, s. 79.

⁸³ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích.

⁸⁴ Ustanovení § 11b písm. a) zákona o ochraně spotřebitele.

⁸⁵ Ustanovení § 11b písm. c) zákona o ochraně spotřebitele. Pojem „prodávající“ v uvedeném ustanovení je třeba vyložit ve smyslu „podnikatele“. Viz ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně spotřebitele.

pravidla pro zveřejňování spotřebitelských recenzí, resp. zda a jak prodávající ověřuje pravost uveřejněných recenzí.⁸⁶ Mezi další významné změny i mimo on-line prostředí patří například zakotvení zákazu uvedení výrobků dvojí kvality na trh⁸⁷ či povinnost poskytování informací o slevě z ceny výrobků.⁸⁸

Z hlediska tématu spotřebitelských smluv je zvláště zajímavé ustanovení novely, které zavádí možnost zjednání nápravy v případě nekalých obchodních praktik. Sankcí za porušení zákazu nekalých obchodních praktik jsou totiž především pokuty za přestupek, ukládané správními orgány. V minulosti ovšem zákon v těchto případech neukládal podnikateli žádné soukromoprávní sankce vůči spotřebiteli. Spotřebitel se mohl leda domáhat soukromoprávní ochrany dle občanského zákoníku.⁸⁹ To se mění se zavedením ustanovení § 5d zákona o ochraně spotřebitele, dle kterého má spotřebitel, jehož právo bylo dotčeno nekalou obchodní praktikou, právo odstoupit od smlouvy ve lhůtě do 90 dnů od uzavření smlouvy, nebo požadovat přiměřené snížení ceny v rozsahu odpovídajícím povaze a závažnosti nekalé obchodní praktiky.

Tím ovšem propojování soukromého a veřejného práva v novele nekončí. Zákon o ochraně spotřebitele zavádí správní přezkum smluv uzavíraných se spotřebiteli. Česká obchodní inspekce a další dozorové orgány tak mají provádět dozor nad dodržováním vybraných ustanovení občanského zákoníku.⁹⁰ Jedná se zejména o ustanovení stanovící podnikateli informační povinnosti vůči spotřebiteli. Konečně velká spotřebitelská novela zavádí nový § 7 zákona o ochraně spotřebitele, který stanoví veřejnoprávní sankce za porušení zákazu užití zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Zmíněné ustanovení bude předmětem podrobnějšího rozboru v kapitole 3.6 této práce.

Pokud jde o změny velkou spotřebitelskou novelou provedené v občanském zákoníku, značné proměny doznala právní úprava spotřebitelské kupní smlouvy. Dochází zde k vyjasnění působnosti právní úpravy⁹¹ a jejímu zpřehlednění. Ke změnám dochází zejména v oblasti odpovědnosti za

⁸⁶ Ustanovení § 5a odst. 5 zákona o ochraně spotřebitele.

⁸⁷ Ustanovení § 5 odst. 3 písm. d) zákona o ochraně spotřebitele.

⁸⁸ Ustanovení § 12a zákona o ochraně spotřebitele.

⁸⁹ Například v případě, že byl spotřebitel dotčen klamavým opomenutím by se spotřebitel dle mého názoru mohl dovolávat právní úpravy omylu dle ustanovení § 583 občanského zákoníku. Takový postup by ovšem v praxi pro spotřebitele mohl být obtížný.

⁹⁰ Viz ustanovení § 23 odst. 2 písm. a), § 23a, § 23b odst. 2, 3 zákona o ochraně spotřebitele.

⁹¹ Dříve použitý pojem „prodej zboží v obchodě“ mohl navozovat mylný dojem, že se jedná o prodej učiněný v provozovně podnikatele. Přitom obchodem zde není míněna provozovna, nýbrž obchodní činnost podnikatele. Navíc mohl pod tuto právní úpravu za určitých okolností spadat i prodej zboží mezi podnikateli – viz VÍTOVÁ, Blanka. In: HULMAK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 146. Nové ustanovení § 2158 občanského zákoníku však konstrukci

vady předmětu koupě, například co se týče hierarchie nároků spotřebitele v případě vadného plnění.⁹²

Zavádí se nový smluvní typ, kterým je smlouva o poskytování digitálního obsahu. Tato právní úprava se uplatní i pro vzájemné vztahy mezi podnikateli, avšak z hlediska spotřebitelského práva je klíčový pododdíl druhý, který stanoví zvláštní ustanovení o poskytování digitálního obsahu spotřebiteli. Ač smlouva o poskytování digitálního obsahu představuje úplatnou smlouvu, tato zákonná ustanovení se použijí i v případě, že spotřebitel namísto odměny poskytovateli poskytuje nebo se zavazuje poskytnout své osobní údaje.⁹³

Velkého množství změn doznala i obecná část právní úpravy spotřebitelských smluv. Dochází například k modifikaci předmluvních informačních povinností podnikatele.⁹⁴ Mnoho změn se týká právní úpravy smluv uzavíraných distančním způsobem, například pokud jde o povinnost podnikatele vydat spotřebiteli potvrzení o uzavřené smlouvě,⁹⁵ zakotvení zvláštního kontrakčního režimu v případě smluv uzavřených po telefonu⁹⁶ či povinnost zajistit v případě uzavírání smlouvy přes e-shop to, aby si byl spotřebitel vědom, že se objednávkou zavazuje k zaplacení.⁹⁷ Ve výše uvedených případech jde tedy především o zjištění vůle spotřebitele, že je smlouvou vázán. Navíc dochází k prodloužení lhůty pro odstoupení od smlouvy v případě smluv uzavřených během výletu organizovaného podnikatelem za účelem propagace a prodeje zboží či poskytování služeb a v případě smluv uzavřených během podomního prodeje z původních 14 dní nově na 30 dní.⁹⁸ Změněn byl také výčet případů smluv, u nichž právo odstoupit od smlouvy uzavřené distančním způsobem využít nelze.⁹⁹

Konečně součástí obecné právní úpravy spotřebitelských smluv je právě i právní úprava zneužívajících ujednání. Tato právní úprava a změny v ní provedené velkou spotřebitelskou novelou budou podrobně rozebrány v následující kapitole, která představuje jádro této práce. Jak ovšem patrně, z hlediska množství změn novelou provedených se jedná pouze o dílčí výseč.

převrací a jasně formuluje, že daná právní úprava se použije v případě, že kupujícím je spotřebitel. Nadto se tato právní úprava omezuje na koupi, jejímž předmětem jsou hmotné movité věci, eventuálně dodání hmotné movité věci, kterou je nutné vyrobit nebo vytvořit.

⁹² Ustanovení § 2169 až § 2171 občanského zákoníku.

⁹³ Ustanovení § 2389g odst. 2 občanského zákoníku.

⁹⁴ Ustanovení § 1811 odst. 2 občanského zákoníku.

⁹⁵ Ustanovení § 1824a občanského zákoníku.

⁹⁶ Ustanovení § 1825 odst. 2 občanského zákoníku.

⁹⁷ Ustanovení § 1826a odst. 2 občanského zákoníku.

⁹⁸ Ustanovení § 1829a občanského zákoníku.

⁹⁹ Ustanovení § 1837 občanského zákoníku.

3 Zneužívající ujednání

3.1 Úvod do problematiky

Dle ustálené judikatury Soudního dvora Evropské unie spočívá systém ochrany spotřebitele zavedený směrnicí o zneužívajících ujednáních na myšlence, že se spotřebitel nachází ve slabší pozici, co se týče vyjednávací síly a úrovně znalostí, a proto přistupuje na smluvní podmínky předem připravené jeho protistranou, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah.¹⁰⁰ Spotřebitele ovšem nelze chránit před uzavíráním pro něj nevýhodných smluv jako takových.¹⁰¹ To by znamenalo naprosté popření principu autonomie vůle a zásady *pacta sunt servanda*. Právní úprava zneužívajících ujednání je proto jakýmsi pokusem o vyvážení principu autonomie vůle na straně jedné a principu ochrany slabší strany na straně druhé. Za zneužívající je dle směrnice o zneužívajících ujednáních považováno takové ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele.¹⁰² Zneužívající ujednání ve smlouvě nejsou pro spotřebitele závazná. Spotřebitel je tak chráněn před konkrétními smluvními ustanoveními, která by mu mohla zvláště uškodit, avšak smlouva jako taková zůstává, pokud je to možné, v platnosti.

Jak již bylo zmíněno, právní úprava obsažená ve směrnici o zneužívajících ujednáních je založena na principu minimální harmonizace. Je tedy věcí členských států, aby ustanovení směrnice přizpůsobily specifikům svého právního řádu a případně stanovily povinnosti nad rámec směrnice. Právní úprava zneužívajících ujednání byla transponována zejména do ustanovení § 1813 až § 1815 občanského zákoníku. Původní podoba transpozice této směrnice se však do značné míry odlišila od úpravy unijní. Český zákonodárce zprvu označil ujednání nikoli jako „zneužívající“, nýbrž jako „nepřiměřená“.¹⁰³ Samotný test nepřiměřenosti pak byl formulován jako vyvratitelná právní domněnka a z přezkumu byly vyloučeny ujednání o předmětu plnění a ceně. Zatímco předmětem regulace ve směrnici jsou pouze smluvní ujednání, která nebyla individuálně sjednána, tj. ta, jejichž podobu spotřebitel neměl možnost ovlivnit, právní regulace v občanském zákoníku se vztahuje na veškerá smluvní ujednání, tedy i na ta, která byla sjednána

¹⁰⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. června 2000 ve spojených věcech C-240/98 až C-244/98 *Océano Grupo Editorial*.

¹⁰¹ VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekonstrukci soukromého práva*. Vyd. 2., 1. ve Wolters Kluwer. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 33.

¹⁰² Článek 3 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹⁰³ Ustanovení § 1813 občanského zákoníku ve znění před 6. lednem 2023.

individuálně. Orientační seznam ujednání, která, v závislosti na okolnostech případu, mohou být považována za zneužívající, český zákonodárce zčásti vtělil do černé listiny, tzv. „black list“, který představuje seznam ujednání, jež jsou zakázána za všech okolností. Konečně rozdíly oproti směrnici bychom našli i pokud jde o právní následky zneužívajících ujednání.

Velká spotřebitelská novela poměrně výrazně proměňuje současnou podobu právní úpravy zneužívajících ujednání za účelem nápravy předchozích transpozičních nedostatků. Dochází ke změně terminologie, kdy namísto dosavadních „nepřiměřených“ ujednání jsou již dotčená ujednání správně označena jako „zneužívající“. Požadavek přiměřenosti v generální klauzuli zneužívajících ujednání je nahrazen požadavkem poctivosti a vypuštěna je i vyvratitelná právní domněnka. Black list zakázaných ujednání byl modifikován a dále byl připojen i tzv. „grey list“, tj. seznam ujednání, která jsou zneužívající, pokud v daném případě podnikatel neprokáže opak. Modernizační směrnice pak navíc přichází s požadavkem zavedení veřejnoprávních sankcí za porušení pravidel stanovených směrnicí o zneužívajících ujednáních, který byl jako součást velké spotřebitelské novely začleněn do zákona o ochraně spotřebitele. I nadále však zůstávají některé rozdíly české právní úpravy oproti směrnici o zneužívajících ujednáních.

3.2 Změna terminologie

Při výkladu o právní úpravě zneužívajících ujednáních v českém právním řádu je v první řadě třeba poukázat na terminologický nesoulad, který byl konečně napraven až s velkou spotřebitelskou novelou. Celý problém nastal patrně v důsledku překladatelské chyby v české verzi směrnice, která byla původně označena jako „směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách“.

Jako problematický se jeví již pojem „podmínka“, kterým se v kontextu českého soukromého práva rozumí obsahová složka právního jednání, kterým se právní následky právního jednání činí závislými na skutečnosti, o níž není jisto, zda nastane, kdy nastane, popřípadě zda již nastala.¹⁰⁴ To však zajisté není smyslem úpravy směrnice. Navíc pojem podmínka je v právním jazyce zažitý v souvislosti s pojmem obchodních podmínek.¹⁰⁵ Obchodní podmínky v praxi opravdu mohou obsahovat zneužívající ujednání, avšak zneužívající ujednání nacházíme nejen v obchodních podmínkách, nýbrž i ve smlouvách samotných, proto by takovéto zúžení rozhodně nebylo

¹⁰⁴ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: ŠVESTKA a kol. (2020) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.*, s. 1247.

¹⁰⁵ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 58.

v souladu se směrnicí. Tato překladatelská chyba je vcelku očividná, proto i občanský zákoník ve svém původním znění použil namísto pojmu „podmínka“ správný pojem „ujednání“. Tato ujednání však neoznačil přívlastkem „zneužívající“, nýbrž „nepřiměřená“.

Z jiných jazykových verzí směrnice je přitom patrné, že evropský zákonodárce měl na mysli zneužití, srov. francouzsky clauses abusives, německy mißbräuchliche Klauseln, italsky clausole abusive. Případně může být termín překládán jako neférovost či nekalost, srov. anglicky unfair terms, slovensky nekalé podmienky. Přestože byl český překlad směrnice posléze opraven, jak v překladech rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie, tak i v oficiálním překladu směrnice¹⁰⁶ na „zneužívající ujednání“, teprve velká spotřebitelská novela přinesla opravu i v občanském zákoníku. Znění dotčených ustanovení bylo novelou změněno a nad ustanovení § 1813 byl doplněn nadpis zneužívající ujednání. Bohužel jen z hlediska legislativní techniky byl nadpis vložen poněkud nevhodným způsobem, jelikož by mohl vyvolat dojem, že právní úpravu zneužívajících ujednání obsahují veškerá pod ním uvedená ustanovení, tedy ustanovení § 1813 až § 1819 občanského zákoníku, ovšem ve skutečnosti právní úpravu zneužívajících ujednání nalezneme v ustanoveních § 1813 až § 1815, zatímco ustanovení § 1816 až § 1819 svojí povahou patří spíše mezi obecná ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem.

Ohledně praktického významu označení ujednání jako nepřiměřených existují v odborné literatuře odlišné názory. Dle Hulmáka jde o pouhý terminologický kvaziproblém a na obsahu se nic nemění, ať už budeme ujednání označovat jako „nepřiměřená“, „nepoctivá“, či „zneužívající“.¹⁰⁷ Pelikánová naopak ve vychýlení terminologie spatřuje deformaci názvu jako symbolu, který má vést k porozumění. Zneužití práva v sobě zahrnuje subjektivní prvek jednání v rozporu s dobrou vírou, resp. poctivostí, zatímco nepřiměřenost představuje ryze kvantitativní nepoměr. Dlouholeté používání nesprávného označení v doktríně i judikatuře pak vede k neporozumění smyslu právní úpravy.¹⁰⁸ Dle mého názoru není pochyb o tom, že se jedná o pojmy odlišného významu. Zneužití navíc představuje vhodnější termín i z hlediska navázání na další ustanovení občanského zákoníku, zejména zákaz zneužití práva dle ustanovení § 8 občanského zákoníku a zákaz zneužití postavení podnikatele vůči slabší straně dle ustanovení

¹⁰⁶ Oprava směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A31993L0013R%2804%29> [citováno 2023-11-05].

¹⁰⁷ HULMÁK, Milan. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 1.

¹⁰⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena. Vstup unijního interpreta do národního práva – příklad zneužívajících klauzulí ve spotřebitelských smlouvách. In: *XXIX. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2022, s. 204.

§ 433 občanského zákoníku. Otázkou je, zda se praktický význam tohoto rozlišení nějakým způsobem projeví při posuzování kritéria rozporu s požadavkem přiměřenosti, resp. nově poctivosti, našimi soudy v rámci přezkumu ustanovení smlouvy prostřednictvím generální klauzule zneužívajících ujednání. O tom bude blíže pojednáno v kapitole 3.3.2 této práce.

3.3 Generální klauzule zneužívajících ujednání

Pro posouzení zneužívajícího charakteru smluvního ujednání je klíčová generální klauzule ve směrnici o zneužívajících ujednáních. Ta ve svém čl. 3 odst. 1 stanoví, že „*smluvní ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, je považováno za zneužívající, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.*¹⁰⁹ Lze zde tedy rozeznat tři základní prvky zakládající zneužívající charakter ujednání: za prvé jde o individuální projednání předmětné klauzule, za druhé o rozpor s požadavkem poctivosti a za třetí o významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele. Další ustanovení ve směrnici k tomu doplňují interpretační pravidla, která stanoví vodítka pro posuzování povahy zneužívajícího ujednání dle okolností případu¹¹⁰ a pro posouzení, zda jde o smluvní ujednání individuálně nesjednané.¹¹¹ Jako interpretační pomůcka k vyhodnocení zneužívajícího charakteru ujednání má konečně sloužit i příloha směrnice, která obsahuje indikativní seznam ujednání, která mohou být považována za zneužívající. Z přezkumu dle generální klauzule jsou pak vyloučena ujednání o hlavním předmětu smlouvy a o přiměřenosti ceny.¹¹² Směrnice tedy stanoví obecná kritéria pro posouzení zneužívajícího charakteru smluvních ujednání. Tato kritéria musí být zohledněna v právních rádech členských států a při posuzování konkrétních ujednání musí být uplatňována orgány členských států případ od případu.¹¹³

Jak bylo zmíněno výše, původní český překlad směrnice operoval v generální klauzuli nikoli se zneužívajícími ujednáními, nýbrž s nepřiměřenými podmínkami a rozpor s požadavkem poctivosti byl formulován jako rozpor s požadavkem přiměřenosti. Ve své původní podobě tak

¹⁰⁹ Článek 3 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹¹⁰ Článek 4 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹¹¹ Článek 3 odst. 2 směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹¹² Článek 4 odst. 2 směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹¹³ EVROPSKÁ KOMISE. *Pokyny k výkladu a uplatňování směrnice Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách.* Online. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0927\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0927(01)) [citováno 2023-11-05] (dále jen „pokyny komise“), bod 3.1.

transpoziční ustanovení v § 1813 občanského zákoníku znělo následovně: „*Má se za to, že zakázána jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem přiměřenosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o předmětu plnění nebo ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.*“¹¹⁴ Již v generální klauzuli zneužívajících ujednání v občanském zákoníku lze tedy seznat množství prvků, které odlišovaly či stále odlišují českou právní úpravu zneužívajících ujednání od úpravy unijní.

V prvé řadě je třeba zmínit odlišnost, co se týče způsobu sjednání smluvního ujednání. Zatímco směrnice hovoří pouze o ujednáních individuálně nesjednaných, ustanovení § 1813 občanského zákoníku se vztahuje na veškerá smluvní ujednání, tedy i ta, která byla sjednána se spotřebitelem individuálně. Směrnice blíže upřesňuje, že *ujednání je vždy považováno za nesjednané individuálně, jestliže bylo sepsáno předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na obsah ujednání, zejména v souvislosti se smlouvou uzavíranou adhezním způsobem.*¹¹⁵ Nelze ovšem říci, že by se v případě individuálně neprojednaných ujednání a adhezních smluv jednalo o to stejné. Adhezní smlouva totiž v sobě může obsahovat individuálně projednaná ujednání, aniž by tím ztratila svou adhezní povahu, a naopak i smlouva neadhezní může obsahovat ujednání individuálně neprojednaná, nejčastěji v podobě obchodních podmínek.¹¹⁶ Zmíněné interpretační ustanovení ovšem nebylo do občanského zákoníku transponováno, jelikož se česká právní úprava vztahuje i na ujednání individuálně sjednaná.

Minimálně harmonizační charakter směrnice sice nebrání takovému rozšíření přezkumu zneužívajících ujednání, ovšem skutečnost, zda bylo, či nebylo ujednání sjednáno individuálně, má význam při zkoumání kritéria rozporu s požadavkem přiměřenosti, resp. poctivosti.¹¹⁷ Dle Pelikánové tak dochází k interpretačnímu rozštěpení ustanovení § 1813 občanského zákoníku, kdy ujednání individuálně nesjednaná je třeba vykládat eurokonformně v souladu se směrnicí o zneužívajících ujednáních, zatímco ujednání individuálně projednaná mají být vykládána mimo kontext unijního práva.¹¹⁸ Ani velká spotřebitelská novela neodstranila toto rozšířené pojetí přezkumu zneužívajících ujednání. Dle důvodové zprávy by omezení působnosti úpravy pouze

¹¹⁴ Ustanovení § 1813 občanského zákoníku ve znění před 6. lednem 2023.

¹¹⁵ Článek 3 odst. 2 směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹¹⁶ PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 206.

¹¹⁷ HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 425.

¹¹⁸ PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 209.

vytvářelo prostor pro zneužití výjimky.¹¹⁹ Skutečnost, že ujednání bylo projednáno individuálně, se ovšem nově stává relevantní z hlediska veřejnoprávní kontroly zneužívajících ujednání dle ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele. Systematika právní úpravy se tak poněkud komplikuje.

Odborná veřejnost se shodla v kritice konstrukce generální klauzule jako vyvratitelné domněnky, která je v zákoně vyjádřena výrazem „má se za to, že“.¹²⁰ Účelem právních domněnek je usnadnit dokazování. V zájmu právní jistoty presumují určitou skutečnost, o níž není jisto, zda nastala. Z hlediska generální klauzule však jde o to, zda dané ujednání naplní hypotézu právní normy, či nikoli. Pokud ano, bude zneužívající, pokud ne, zneužívající nebude. Není tedy co vyvracet, a domněnka se jeví jako nadbytečná. Proto také byla konstrukce vyvratitelné domněnky s účinností velké spotřebitelské novely vypuštěna.¹²¹ Tato změna však nejspíše nebude mít praktický dopad. Dle Pelikána a Pelikánové již za předchozího stavu bylo třeba považovat uvedenou formulaci za omyl zákonodárce a nepřikládat jí žádný význam.¹²²

Aktuální podoba generální klauzule zneužívajících klauzulí v občanského zákoníku tak zní: *„Zneužívající jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem poctivosti významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. To neplatí pro ujednání o hlavním předmětu závazku ani pro posouzení přiměřenosti vzájemného plnění, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.“*¹²³ Krom již uvedené změny terminologie a vypuštění právní domněnky tak je navíc oproti původnímu znění občanského zákoníku nahrazen rozpor s požadavkem přiměřenosti požadavkem poctivosti. Též došlo ke změně formulace v případě ujednání vyloučených z přezkumu dle věty druhé, o tom bude pojednáno v samostatné kapitole.

Z generální klauzule vyplývá, že konkrétní smluvní ujednání mají být podrobena určitému testu za účelem posouzení jejich zneužívajícího charakteru. Tento test bývá v odborné literatuře označován jako test přiměřenosti, eventuálně test nepřiměřenosti.¹²⁴ Vzhledem k recentní terminologické změně, která byla popsána v předchozí kapitole, a vzhledem k nahrazení

¹¹⁹ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 115.

¹²⁰ Viz např. HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 424., PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k § 1813.

¹²¹ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 114.

¹²² PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k § 1813.

¹²³ Ustanovení § 1813 odst. 1 občanského zákoníku.

¹²⁴ Srov. VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 58., HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 423, s. 430.

požadavku přiměřenosti požadavkem poctivosti považuji za vhodné se tomuto označení napříště vyhnout a zvolit jiné označení. Nejsm si přitom vědom, že by doktrína zatím s takovým označením přišla. Navrhuji proto namísto testu přiměřenosti, event. testu nepřiměřenosti, označení „test zneužití“, které dle mého názoru lapidárně vystihuje podstatu problému, a přitom koresponduje s novou terminologií zákona. Nadále tak budu proto v této práci hovořit o testu zneužití, ačkoli jsem si vědom, že se doktrína či judikatura do budoucna mohou přiklonit k označení jinému.

Samotný test zneužití spočívá v posouzení, zda dané smluvní ujednání zakládá významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele, dále pak zda je tato nerovnováha v rozporu s požadavkem poctivosti. V odborné diskusi se objevuje otázka, zda kritérium významné nerovnováhy práv a povinností v neprospěch spotřebitele a kritérium rozporu s požadavkem poctivosti mají být naplněny kumulativně či alternativně.¹²⁵ Z judikatury Soudního dvora Evropské unie vyplývá, že tyto požadavky v zásadě musí být naplněny kumulativně.¹²⁶ V novějších rozhodnutích Soudní dvůr nicméně dodává, že minimálně harmonizační charakter směrnice o zneužívajících ujednáních nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, která umožňuje konstatovat zneužívající povahu smluvního ujednání, pokud způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele, aniž by bylo nutné zkoumat požadavek poctivosti, takto je tomu například ve slovinské právní úpravě.¹²⁷ Micklitz a Reich zastávají názor, že kombinace těchto dvou požadavků byla ve směrnici zakotvena jako určitý kompromis, který umožňuje členským státům zvolit si takové řešení, které nejlépe vyhovuje kontextu národního práva.¹²⁸ Konečně například právní úprava ve slovenském občanském zákoníku kritérium rozporu s požadavkem poctivosti vypouští úplně.¹²⁹ Ovšem v podmínkách českého práva jak z jazykového výkladu generální klauzule v občanském zákoníku, tak i z judikatury Nejvyššího soudu¹³⁰ plyne, že výše uvedené požadavky je nutno naplnit kumulativně.

Zatímco Soudní dvůr Evropské unie ve svých rozhodnutích podává závazný výklad k obecným kritériím přezkumu zneužívajících ujednání, nemůže se vyslovit k použití těchto kritérií na

¹²⁵ HULMÁK (2020) *Kontrola cenových ujednání*, s. 12.

¹²⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz.

¹²⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. října 2022 ve věci C-405/21 NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.

¹²⁸ MICKLITZ, Hans-Wolfgang a REICH, Norbert. The Court and the Sleeping Beauty: The revival of the Unfair Contract Terms Directive (UCTD). *Common market law review*. Roč. 51 (2014), č. 3, s. 785.

¹²⁹ Slovensko. Ustanovení § 53 odst. 1 zákona č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2018, sp. zn. 33 Cdo 961/2017.

konkrétní případy. K tomu jsou oprávněny jediné soudy členských států, které, na základě provedení testu zneužití a v závislosti na okolnostech projednávaného případu, prohlašují konkrétní smluvní ujednání za zneužívající.¹³¹ Vnitrostátní soudy mohou vypracovat konkrétnější kritéria pro posuzování zneužívající povahy smluvních ujednání, pakliže jsou tato kritéria v souladu s judikaturou Soudního dvora.¹³²

Směrnice o zneužívajících ujednáních dále ve svém čl. 4 odst. 1 upřesňuje některá další interpretační pravidla, co se týče zkoumání zneužívajícího charakteru smluvních ujednání s ohledem na povahu zboží nebo služeb, s ohledem na další okolnosti v době uzavření smlouvy a na všechna ostatní ujednání smlouvy, event. jiné smlouvy, ze které vychází. Není proto možné posuzovat zneužívající charakter smluvního ujednání izolovaně od ostatních skutečností, nýbrž je třeba zasadit zkoumané ujednání do kontextu celé smlouvy a dalších skutečností. Ve starší judikatuře českých soudů se bylo možné setkat s přílišně formalistickým přístupem, kdy jazykovému výkladu smlouvy byla přikládána vyšší důležitost než zjištění skutečné vůle stran.¹³³ Tento přístup lze již ze strany Nejvyššího soudu považovat za překonaný, když ve svém výkladovém stanovisku¹³⁴ převzal závěry Soudního dvora Evropské unie o nutnosti posoudit zneužívající charakter smluvního ujednání ve světle výše zmíněného kontextuálního přístupu a na tyto závěry se Nejvyšší soud nadále odkazuje i ve svých recentních rozhodnutích.¹³⁵

Přesto považuji za velmi vhodné, že velká spotřebitelská novela transponuje dotčené ustanovení směrnice do občanského zákoníku. Ten stanoví: „*Zneužívající povaha ujednání se posoudí zejména s ohledem na povahu předmětu závazku, na ostatní smluvní ujednání a na všechny okolnosti při uzavření smlouvy, i s ohledem na ujednání obsažená v jiné smlouvě, na které dané ujednání závisí.*“¹³⁶ Dosud totiž existovalo předmětné výkladové ustanovení jen v rámci povinnosti eurokonformního výkladu. Jeho vyjádření v zákoně by mohlo napomoci sjednotit rozhodovací praxi nižších soudů. Nadto bude nově třeba tohoto interpretačního ustanovení užít i při posuzování ujednání, která byla se spotřebitelem sjednána individuálně, u nichž jinak soud není

¹³¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 ve věci C-243/08 Pannon GSM Zrt.

¹³² Pokyny komise, bod 3.1.

¹³³ Viz např. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2009, sp. zn. 33 Cdo 940/2007.

¹³⁴ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

¹³⁵ Např. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2021, sp. zn. 33 ICdo 77/2020.

¹³⁶ Ustanovení § 1813 odst. 2 občanského zákoníku.

povinen aplikovat národní úpravu eurokonformním způsobem, jelikož ujednání individuálně sjednaná stojí mimo rámec směrnice.¹³⁷

3.3.1 Významná nerovnováha práv a povinností stran v neprospěch spotřebitele

První krok testu zneužití spočívá v posouzení, zda určité smluvní ujednání zakládá významnou nerovnováhu práv nebo povinností stran v neprospěch spotřebitele. Někteří autoři toto vykládají jako dvě samostatná kritéria testu zneužití (za prvé významná nerovnováha práv a povinností, za druhé neprospěch spotřebitele).¹³⁸ Vzhledem k jejich vzájemné propojenosti ovšem považují za vhodnější zabývat se jimi společně jako kritériem jediným.

Pojem „významná nerovnováha“ práv nebo povinností představuje neurčitý právní pojem. Dle ustálené rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie je pro zjištění, zda dané ujednání zakládá významnou nerovnováhu práv a povinností, třeba provést analýzu vnitrostátních právních předpisů, které by se použily v případě neexistence dohody smluvních stran.¹³⁹ Tuto interpretaci shodně zmiňuje i Nejvyšší soud ve svém výkladovém stanovisku¹⁴⁰ a judikatuře.¹⁴¹ Jedná se zde tedy v prvé řadě o srovnání aktuálního právního postavení spotřebitele dle posuzovaného smluvního ujednání oproti hypotetické situaci, ve které by se spotřebitel nacházel, kdyby daného smluvního ujednání nebylo. Toto srovnání soudu umožní zhodnotit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele v důsledku smluvního ujednání zhoršeno.¹⁴² Primárně tedy bude porovnáváno smluvní ujednání oproti dispozitivní právní úpravě, od které se smlouva odchýlila. Například by mohlo jít o srovnání výše smlouvou sjednané sazby úroků z prodlení oproti úrokové sazbě stanovené zákonem.

Aby mohla být nerovnováha posouzena jako významná, musí dosahovat určité intenzity. *A contrario* nevýznamná nerovnováha zneužívající charakter smluvního ujednání nezakládá. Není však nutně rozhodné, zda má dané ujednání dopad na ekonomickou situaci spotřebitele. Soudní dvůr Evropské unie dovodil, že významná nerovnováha může vyplývat i jen z dostatečně

¹³⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci C-26/13 Árpád Kásler, bod 48.

¹³⁸ Např. HULMÁK (2020) *Kontrola cenových ujednání*, s. 30 an., VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 76 an.

¹³⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz.

¹⁴⁰ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

¹⁴¹ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2018, sp. zn. 33 Cdo 961/2017.

¹⁴² Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz, bod 68.

závažného zásahu do právní situace spotřebitele, ať již v podobě omezení obsahu jeho práv, stanovení překážek výkonu těchto práv, či uložení dodatečných povinností nad rámec zákona.¹⁴³

Významná nerovnováha musí práv a povinností musí působit v neprospěch spotřebitele. Jak bylo zmíněno v předchozí kapitole, smluvní ujednání je třeba posuzovat kontextuálně, tedy s ohledem na předmět závazku, ostatní smluvní ujednání a veškeré okolnosti při uzavření smlouvy. Z hlediska hodnocení rovnováhy práv a povinností je proto možné, aby určité ujednání působící v neprospěch spotřebitele bylo kompenzováno jiným ujednáním pro spotřebitele výhodným. Takovou kompenzací by mohla být například vyšší kvalita zboží, nižší cena, poskytnutí záruky za jakost atp. Takový postup je zcela legitimní, za předpokladu, že kompenzace je skutečná, a nikoli pouze proklamativní.¹⁴⁴ Spotřebitel se ovšem nemůže v rámci kompenzace vzdát práv jemu daných kogentními ustanoveními zákona.¹⁴⁵ Lze vyloučit pouze taková dispozitivní ustanovení, která nejsou stanovena přímo k ochraně spotřebitele.

3.3.2 Dobrá víra, poctivost a přiměřenost

Druhý krok testu zneužití spočívá v posouzení, zda je smluvní ujednání v rozporu s požadavkem poctivosti. Ovšem pojem „poctivost“ se v souvislosti se zneužívajícími ujednáními v české právní úpravě objevil až s velkou spotřebitelskou novelou. Občanský zákoník ve svém původním znění požadoval rozpor nikoli s požadavkem poctivosti, nýbrž s požadavkem „přiměřenosti“.¹⁴⁶ Konečně občanský zákoník z roku 1964 v kontextu zneužívajících ujednání operoval s rozporem s požadavkem „dobré víry“.¹⁴⁷ Terminologické zmatení, které jsem popisoval v předchozích kapitolách, se nejvýrazněji projevilo právě zde. Pokusím se proto objasnit význam jednotlivých pojmů, kontext, ve kterém se postupně objevily v české právní úpravě zneužívajících ujednání, a také to, zda má tato terminologická změna praktický dopad.

Směrnice o zneužívajících ujednáních, ve většině jazykových verzí, hovoří o rozporu s požadavkem dobré víry. Dobrá víra představuje velmi starý institut, užívaný již v římském právu. Ten však v důsledku historického vývoje nabyl v různých právních kulturách různého významu.¹⁴⁸ V právních řádech států evropské kontinentální právní kultury jde o pojem hojně užívaný a

¹⁴³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. ledna 2014 ve věci C-226/12 Constructora Principado, body 22, 23.

¹⁴⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. ledna 2014 ve věci C-226/12 Constructora Principado, bod 29.

¹⁴⁵ Ustanovení § 1812 odst. 2 občanského zákoníku.

¹⁴⁶ Ustanovení § 1813 občanského zákoníku ve znění před 6. lednem 2023.

¹⁴⁷ Ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku z roku 1964.

¹⁴⁸ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 89.

doktrínou rozpracovaný, zatímco v podmínkách anglického common law pojem „good faith“ nepředstavuje ucelený právní koncept, nýbrž je užíván leda jako protiklad „bad faith“, tedy nedostatku dobré víry.¹⁴⁹

Pojem dobré víry se objevil i při transpozici směrnice o zneužívajících ujednáních do českého právního řádu v občanském zákoníku z roku 1964, který ve svém ustanovení § 56 odst. 1 zakotvil kritérium rozporu s požadavkem dobré víry. Tato koncepce však sklídila určitou kritiku. Zejména bylo namítáno, že pojem dobrá víra je v českém právním řádu využíván v souvislosti se subjektivním psychickým stavem jednající osoby. Jedná se o vnitřní přesvědčení jednajícího subjektu, že jedná po právu.¹⁵⁰ Vnitřní přesvědčení však nemůže být samo o sobě předmětem dokazování. Tím mohou být pouze okolnosti vnějšího světa, z nichž lze na vnitřní přesvědčení jednajícího usoudit.¹⁵¹ Z toho důvodu pak při rekonstrukci soukromého práva občanský zákoník v obecné rovině rozlišil mezi dobrou vírou, kterou chápe ve smyslu subjektivním, a mezi poctivostí jakožto dobrou vírou ve smyslu objektivním.¹⁵² Ani toto řešení však není obecně přijímáno. Pelikánová a Pelikán například argumentují, že dobrou víru v objektivním a subjektivním pojetí nelze vzájemně dost dobře odlišit a prakticky nelze aplikovat jedno bez druhého. Dichotomii termínů dobrá víra a poctivost pak považují za matoucí a zbytečně komplikující mezinárodní porozumění.¹⁵³ S jejich závěry souhlasím v tom směru, že hranice obou termínů je skutečně spíše neostrá, to tím spíše v případě, kdy je třeba smysluplně navázat na terminologii používanou v mezinárodním kontextu evropských směrnic, jako je tomu v případě směrnice o zneužívajících ujednáních. Lze tedy uzavřít, že pojmy dobrá víra a poctivost označují v zásadě dva rozměry téže otázky, respektive její subjektivní a objektivní aspekt. Zda lze mezi těmito pojmy nalézt jednoznačnou dělicí čáru může být sporné a vyžádalo by si mnohem podrobnějšího zkoumání. Dle mého názoru však v zásadě jak pojem dobrá víra, tak pojem poctivost vystihují požadavek směrnice. Občanský zákoník ve svém původním znění se však vydal zcela jinou cestou a namísto dobré víry či poctivosti formuloval v generální klauzuli zneužívajících ujednání (resp. tehdy „nepřiměřených ujednání“) kritérium rozporu s požadavkem „přiměřenosti“. Kritérium rozporu

¹⁴⁹ COLLINS, Hugh. *Good Faith in European Contract Law*. Online. *Oxford journal of legal studies*. Roč. 14 (1994), č. 2, s. 229-254. Dostupné z: https://heinonline-org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?lname=&public=false&collection=journals&handle=hein.journals/oxfjls14&men_hide=false&men_tab=toc&kind=&page=229 [citováno 2023-11-05], s. 249 an.

¹⁵⁰ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 88.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 89.

¹⁵² Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 37.

¹⁵³ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2020) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.*, s. 31.

s požadavkem dobré víry, respektive nově „poctivosti“, se pak do české právní úpravy vrátilo až s účinností velké spotřebitelské novely. Nabízí se otázka, co se skrývá pod pojmem „přiměřenost“ a zda tato zdánlivě terminologická změna má i praktický význam.

Dle Pelikánové v případě přiměřenosti, resp. nepřiměřenosti, jde o pojem kvantitativní a morálně neutrální. Co je nepřiměřené, nemusí být nutně protiprávní. Konečně například v případě darovací smlouvy je nepřiměřenost vzájemného plnění pojmovým znakem.¹⁵⁴ Přiměřenost se vztahuje k vyváženosti smlouvy, proto bychom, pokud jde o zneužívající ujednání, přiměřenost, resp. nepřiměřenost, měli zkoumat především v rámci kritéria významné nerovnováhy práv a povinností v neprospěch spotřebitele. V podstatě zde tedy došlo ke zdvojení kritéria významné nerovnováhy práv a povinností, eventuálně k vytvoření velmi podobného kritéria, kdy v obou případech je posuzována jakási objektivní spravedlnost řešení v uspořádání vzájemných práv a povinností stran.¹⁵⁵ Zneužití práva v sobě oproti tomu nese kvalitativní aspekt, kterým je nedostatek dobré víry. Nestačí tedy nepřiměřenost sama o sobě, musí zde zároveň dojít ke zneužití převahy podnikatele nad spotřebitelem.¹⁵⁶ Tichý dochází v zásadě ke shodnému závěru, že do rozporu s požadavkem dobré víry se smluvní ujednání dostává proto, že podnikatel využívá svého postavení k jednostrannému a bezohlednému dosažení svého zájmu.¹⁵⁷ Mohlo by se tedy zdát, že právní úprava zneužívajících ujednání v původním znění občanského zákoníku umožňovala prohlásit smluvní ujednání za zneužívající, aniž by v konkrétním případě došlo ze strany podnikatele ke zneužití jeho postavení.

Podíváme-li se blíže do evropské právní úpravy, určité interpretační vodítko pro objasnění obsahu kritéria rozporu s požadavkem poctivosti nalezneme v šestnáctém bodě odůvodnění směrnice o zneužívajících ujednáních. Dle něj při posuzování poctivosti hraje významnou úlohu vyjednávací pozice stran a to, zda měl spotřebitel pohnutku, aby souhlasil s konkrétním ujednáním. Dále pak je zde řečeno, že „...požadavek poctivosti může být uspokojen prodávajícím nebo poskytovatelem, jestliže jedná poctivě a spravedlivě s druhou stranou, jejíž oprávněné zájmy musí vzít v úvahu.“¹⁵⁸ Z toho v zásadě plyne, že nepoctivost je určitým způsobem spojena s významnou

¹⁵⁴ PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 204.

¹⁵⁵ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k § 1813.

¹⁵⁶ PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 205.

¹⁵⁷ TICHÝ, Luboš. Kontrola smlouvy, všeobecné obchodní podmínky, formulářové smlouvy a nekalé (zneužívající) klauzule. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 61 (2015), č. 3, s. 57.

¹⁵⁸ Bod 16 odůvodnění směrnice o zneužívajících ujednáních.

nerovnováhou v právech a povinnostech.¹⁵⁹ Soudní dvůr Evropské unie na základě zmíněného bodu odůvodnění směrnice ve svém rozhodnutí ve věci Aziz dovedl, že pro posouzení, zda je způsobená nerovnováha v rozporu s požadavkem poctivosti, je třeba posoudit, zda by v daném případě podnikatel, „...*který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.*“¹⁶⁰ Soudní dvůr tak vytvořil koncept v angličtině někdy označovaný jako „possible agreement test“.¹⁶¹ Jeho podstatou je posouzení, zda by za situace, kdyby smlouva byla vyjednávána oběma smluvními stranami, podnikatel mohl rozumně předpokládat spotřebitelův souhlas s předmětným ujednáním. Opět přitom musíme dané ujednání posuzovat v kontextu celé smlouvy, tedy zda například ujednání pro spotřebitele nevýhodné není vyváжено jinou výhodou pro spotřebitele, pročež by podnikatel mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel díky nabídnuté kompenzaci s takovým dílčím ústupkem souhlasil. Při bližší analýze tohoto testu zjistíme, že důraz je kladen na očekávání, která podnikatel rozumně mohl mít, nikoli na to, co skutečně očekával.¹⁶² To potvrzuje závěr o tom, že požadavek poctivosti představuje skutečně objektivní kritérium, resp. dobrou víru v objektivním smyslu.¹⁶³

Můžeme uzavřít, že aby podnikatel naplnil požadavek poctivosti, musí mít v rozumné míře na zřeteli spotřebitelovy zájmy, zejména s ohledem na očekávání, která v něm svým jednáním vzbudil, a musí vůči němu jednat transparentně, tj. jasně a srozumitelně komunikovat. Obzvlášť významné jsou v tomto směru informace poskytnuté před uzavřením smlouvy, jelikož zejména na jejich základě se spotřebitel rozhoduje, zda chce být smlouvou vázán.¹⁶⁴ Spotřebitel musí mít před uzavřením smlouvy vždy možnost seznámit se s veškerými ujednáními, která tato smlouva obsahuje.¹⁶⁵ Přestože v praxi této možnosti zpravidla nevyužije. Podnikatel navíc může do smlouvy zařadit pouze taková ujednání, u nichž mohl rozumně očekávat, že by s nimi spotřebitel souhlasil. „*Poctivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích, vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany.*“¹⁶⁶ Oproti tomu princip přiměřenosti

¹⁵⁹ Srov. pokyny komise, bod 3.4.1.

¹⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz.

¹⁶¹ HOWELLS, Geraint; TWIGGS-FLESNER, Christian a WILHELMSSON, Thomas. *Rethinking EU Consumer Law (Edition 1)*. Florencie: Taylor & Francis, 2017, s. 148 an.

¹⁶² Tamtéž, s. 149.

¹⁶³ Srov. pokyny komise, bod 3.4.1.

¹⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. března 2013 ve věci C-92/11 RWE Vertrieb AG, bod 44.

¹⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. dubna 2023 ve věci C-263/22 Ocidental.

¹⁶⁶ LAVICKÝ, Petr. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-302). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 45.

ve smluvním právu obvykle ani formulován není a není zcela jasné, co by mělo být jeho obsahem.¹⁶⁷

Nejvyšší soud se pokusil překlenout terminologický nesoulad, který se objevil v původním znění občanského zákoníku, tím, že v podstatě ztotožnil požadavek přiměřenosti s požadavkem poctivosti. „Do rozporu s požadavkem přiměřenosti se podnikatel dostává, nejedná-li poctivě. Nemůže-li rozumně očekávat, že by spotřebitel s ujednáním smluvní pokuty souhlasil, pokud by měl všechny informace (a ty byly poskytnuty jasně a srozumitelně), je dán rozpor s požadavkem přiměřenosti.“¹⁶⁸ Tedy namísto, aby se Nejvyšší soud vydal cestou hledání svébytného významu tehdy zákonem stanoveného kritéria rozporu s požadavkem „přiměřenosti“, přiklonil se k eurokonformnímu výkladu, což lze jedině kvitovat. Zneužívající ujednání tedy ve světle judikatury Nejvyššího soudu musely obsahovat prvek zneužití, a to i v době, kdy platná právní úprava hovořila o těchto ujednáních jako o nepřiměřených a požadavek poctivosti v právní úpravě z čistě jazykového hlediska absentoval. S podobnými závěry se setkáváme i v judikatuře nižších soudů. „Podnikatel při uzavírání smlouvy musí jednat se spotřebitelem poctivě... Podnikatel musí respektovat, že plnění ze smlouvy má uspokojit potřeby obou stran. Silnější postavení podnikatele by nemělo vést k neodůvodněným výhodám, nemělo by být zneužíváno.“¹⁶⁹ S nabytím účinnosti velké spotřebitelské novely, která pojem „přiměřenost“ nahradila pojmem „poctivost“, lze pak považovat terminologický problém za úspěšně vyřešený. Reálně však v tomto ohledu terminologická změna v zákoně jen reflektuje to, co již dovodila rozhodovací praxe.

Je třeba mít na paměti, že česká právní úprava se, oproti úpravě evropské, nadále vztahuje i na ujednání individuálně sjednaná. Pouhá skutečnost, že dané ujednání bylo sjednáno individuálně, nevylučuje možnost posoudit jej jako zneužívající. I v takovém případě totiž může dojít ze strany podnikatele ke zneužití postavení silnějšího, například využitím agresivních či klamavých obchodních praktik.¹⁷⁰ Tato úprava však stojí mimo rozsah směrnice o zneužívajících ujednáních a kritérium rozporu s požadavkem poctivosti by zde proto nemělo být aplikováno stejným způsobem jako v případě posuzování ujednání individuálně nesjednaných. Pokud si smluvní strany výslovně sjednaly určité smluvní ujednání, měli bychom, v souladu se zásadou autonomie vůle, takové ujednání respektovat, přestože pro spotřebitele nemusí být výhodné. Dle mého názoru

¹⁶⁷ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k §1813.

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2018, sp. zn. 33 ICdo 45/2017.

¹⁶⁹ Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 4. prosince 2018, sp. zn. 19 C 13/2018.

¹⁷⁰ HULMÁK (2020) *Kontrola cenových ujednání*, s. 36.

bychom měli v těchto případech slevit z nároku na podnikatele brát v potaz spotřebitelovy zájmy a očekávání. Pokud je určité smluvní ujednání skutečně předmětem individuální dohody, měl by spotřebitel mít možnost svůj zájem prosadit, nebo v případě, že se mu to nepodaří, smlouvu jednoduše neuzavřít. V plném rozsahu však zde podnikateli zůstává povinnosti transparentnosti a nutnost jednat bez použití nekalých obchodních praktik či jiné formy nečestného jednání.

3.3.3 Ujednání vyloučená z přezkumu

Předmětem přezkumu z hlediska generální klauzule zneužívajících ujednání jsou veškerá smluvní ujednání, pokud nejsou z přezkumu vyloučena. Od ujednání vyloučených z přezkumu dle generální klauzule musíme odlišit ujednání, která vůbec nejsou předmětem úpravy směrnice o zneužívajících ujednáních. Takovými ujednáními jsou dle čl. 1 odst. 2 směrnice smluvní ujednání, která pouze odrážejí vnitrostátní dispozitivní či kogentní právní úpravu. Směrnice vychází z logiky, že lze legitimně předpokládat, že vnitrostátní zákonodárce usiluje o zajištění rovnováhy v právech smluvních stran, což je i rovnováha, kterou usiluje chránit unijní zákonodárce.¹⁷¹ Má se proto za to, že taková ustanovení neobsahují zneužívající ujednání.¹⁷² Pokud tedy smlouva pouze opisuje zákonná ustanovení, taková smluvní ujednání stojí mimo rámec směrnice. Hulmák dodává, že z přezkumu ovšem nejsou vyloučena ujednání, která obsahují dispozitivní normu použitelnou pro jiný smluvní typ, či ujednání, která odrážejí úpravu zákonem dovolenou, kterou je však třeba si zvláště ve smlouvě sjednat (např. smluvní pokuta).¹⁷³

Pokud jde o vlastní výjimky z přezkumu dle generální klauzule, podle čl. 4 odst. 2 směrnice jsou z přezkumu vyloučena ujednání o hlavním předmětu smlouvy a o přiměřenosti ceny a odměny službám nebo zboží dodávaným jako protiplnění, ale jen pakliže byla sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Důvod zakotvení výjimky z přezkumu je patrně respekt k principu smluvní svobody a ohled na rozvoj tržního hospodářství.¹⁷⁴ Cena, předmět smlouvy a důležité vlastnosti výrobku či služby jsou zpravidla předmětem pozornosti spotřebitele při uzavírání smlouvy.¹⁷⁵ Méně pozornosti už je věnováno ostatním smluvním ujednáním, ke kterým spotřebitel mnohdy přistupuje s racionální apatií, na taková ujednání především míří úprava směrnice.

¹⁷¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. srpna 2018 ve spojených věcech C-96/16 a C-94/17 Banco Santander, bod 43.

¹⁷² Bod 13 odůvodnění směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹⁷³ HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 424.

¹⁷⁴ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 65-66.

¹⁷⁵ HULMÁK (2020) *Kontrola cenových ujednání*, s. 51-52.

Jednoduše řečeno, spotřebitel by měl vědět co a za jakou cenu pořizuje, a za předpokladu, že jsou mu tyto informace poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem, by měl být schopen učinit rozhodnutí, zda jsou pro něj tato nejzákladnější smluvní ujednání přijatelná. Správnost takového rozhodnutí není na místě přezkoumávat. Neboli jak praví Nejvyšší soud, „... *není ze strany státu důvod, aby v takovém případě poskytoval spotřebiteli jako slabší straně nějakou zvláštní ochranu proti jeho vlastním nezodpovědným rozhodnutím.*“¹⁷⁶

Ujednání o hlavním předmětu smlouvy a přiměřenosti ceny a odměny službám nebo zboží dodávaným jako protiplnění jsou sice vyňata z posuzování dle generální klauzule, ale do působnosti směrnice spadají.¹⁷⁷ Jejich přezkum je pouze vyloučen či omezen. Navíc, pokud jde o posuzování jiných smluvních ujednání, je možno i tato ujednání vzít do úvahy.¹⁷⁸

Je věcí vnitrostátních soudů, aby posoudily, zda konkrétní smluvní ujednání spadá pod pojem „hlavní předmět smlouvy“ či „přiměřenost mezi cenou či odměnou a poskytovaným protiplněním“, avšak Soudnímu dvoru Evropské unie přísluší vymezení kritérií, která se na tento přezkum uplatní.¹⁷⁹ Ustanovení o výjimkách z přezkumu přitom musí být v celé Evropské unii vykládána jednotně a s přihlédnutím k účelu směrnice.¹⁸⁰

Výjimku je třeba v souladu s judikaturou Soudního dvora Evropské unie vykládat restriktivně.¹⁸¹ Jelikož je směrnice o zneužívajících ujednáních postavena na principu minimální harmonizace, nebrání takové vnitrostátní právní úpravě, která připouští soudní přezkum ujednání o hlavním předmětu smlouvy a přiměřenosti ceny či odměny vzhledem k protiplnění, přestože tyto informace byly poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.¹⁸² Není naopak přípustné výjimky z přezkumu rozšiřovat, to by mohlo vést ke snížení standardu ochrany spotřebitele. Taková situace ovšem nastala v případě občanského zákoníku z roku 1964 a stejně tak v případě současného občanského zákoníku v jeho původním znění. Ten stanovil, že přezkum neplatí pro ujednání o předmětu plnění a ceně, pokud jsou spotřebiteli poskytnuty jasným a srozumitelným způsobem.¹⁸³ Pojmy „předmět plnění“ a „cena“ jsou již z jazykového hlediska nepochybně širší než pojmy

¹⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2017, sp. zn. 33 Cdo 2335/2016.

¹⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. června 2010 ve věci C-484/08 Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid, body 31, 35, 40.

¹⁷⁸ Bod 19 odůvodnění směrnice o zneužívajících ujednáních.

¹⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. září 2017 ve věci C-186/16 Ruxandra Paula Andriuc, body 32, 33.

¹⁸⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci C-26/13 Árpád Kásler, body 37, 38.

¹⁸¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2020 ve spojených věcech C-84/19, C-222/19 a C-252/19 Profi Credit Polska SA, bod 66.

¹⁸² Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. června 2010 ve věci C-484/08 Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid.

¹⁸³ Ustanovení § 1813 občanského zákoníku ve znění před 6. lednem 2023.

„hlavní předmět smlouvy“ či „přiměřenost mezi cenou či odměnou a poskytovaným protiplněním.“

Soudní dvůr Evropské unie pod pojmem „hlavní předmět smlouvy“ rozumí taková ujednání, která stanovují hlavní plnění této smlouvy a jako takové ji charakterizují. Pod tento pojem naopak nemohou spadat taková ujednání, která mají k těmto ujednáním pouze doplňkový charakter.¹⁸⁴ Takto například Soudní dvůr dospěl k závěru, že smluvní ujednání, které stanoví, že poskytnutý úvěr musí být splněn v téže cizí měně, ve které byl poskytnut, představuje ujednání o hlavním plnění smlouvy. Naopak způsob platby představuje ujednání pouze doplňkového charakteru.¹⁸⁵

Pokud jde o smluvní ujednání týkající se ceny či odměny, tyto v zásadě předmětem přezkumu z hlediska generální klauzule jsou.¹⁸⁶ Test zneužití je však v tomto případě omezen. Nebude zde zkoumána přiměřenost ceny či odměny vzhledem k dodávanému zboží či poskytovaným službám za předpokladu, že tyto informace byly poskytnuty transparentně. Naopak smluvní ujednání o jednostranné změně ceny je předmětem přezkumu vždy.¹⁸⁷ Stejně tak například ujednání umožňující jednostrannou změnu úrokové sazby či ujednání o rizikovém poplatku nespádají pod tuto výjimku.¹⁸⁸ Je tedy vyloučena pouze přiměřenost ceny vůči protiplnění, nikoli mechanismus konstrukce ceny.

České soudy se i v tomto případě v minulosti pokoušely prostřednictvím eurokonformního výkladu překlenout naznačený nesoulad mezi českou právní úpravou a požadavky směrnice o zneužívajících ujednáních a judikatury Soudního dvora. Nejvyšší soud tak například prohlásil, že ujednání, umožňující bance jednostranně upravovat poplatky za vedení účtu nespádá pod výjimku z přezkumu ujednání o ceně.¹⁸⁹ Argumentoval přitom, že s ohledem na cíl a smysl směrnice, stejně jako na obecná interpretační pravidla, je výjimky třeba vykládat restriktivně.

Naopak ve věci poplatků za správu úvěru dospěl Nejvyšší soud k závěru, že v tomto případě se jedná o cenová ujednání.¹⁹⁰ Mohlo by se zdát, že takový závěr v zásadě odpovídá judikatuře Soudního dvora Evropské unie. Zkouáme-li však uvedené výkladové stanovisko Nejvyššího soudu blíže, zjistíme, že se na judikaturu Soudního dvora vůbec neodkazuje. Nejvyšší soud uvádí,

¹⁸⁴ Rozsudek soudního dvora ze dne 20. září 2017 ve věci C-186/16 Ruxandra Paula Andriuciu, body 35, 36.

¹⁸⁵ Tamtéž, bod 38.

¹⁸⁶ Pokyny komise, bod 3.2.2.

¹⁸⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. dubna 2012 ve věci C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság, bod 23.

¹⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 2015 ve věci C-143/13 Bogdan Matei.

¹⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2017, sp. zn. 33 Cdo 2335/2016.

¹⁹⁰ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. Cpjn 203/2013.

že pro posouzení poplatku jako části ceny není rozhodné, „...zda předmětný poplatek kryje též náklady na vnitřní činnost úvěrového věřitele, zda úvěrový věřitel poskytl úvěrovému dlužníku konkrétní protiplnění, nebo zda správu úvěru vykonává převážně ve svém zájmu.“¹⁹¹ Dle Pelikánové tak Nejvyšší soud nezohledňuje potřebu restriktivního výkladu výjimky a dostává se do rozporu se závěry, které Soudní dvůr posléze učinil ve věcech Kásler a Matei.¹⁹² S tím lze souhlasit, jelikož dle judikatury Soudního dvora je vyloučen pouze přezkum přiměřenosti ceny, nikoli její konstrukce, jak tomu může být i právě v případě bankovních poplatků. Uvedený závěr Nejvyššího soudu se pak opravdu jeví jako poněkud paušalizující.

Dále také finanční arbitr se ve svém nálezu zabýval pojmem předmět plnění a dovodil, že přes nesprávnou transpozici nelze vykládat zákonem použitý pojem „předmět plnění“ eurokonformně jako „hlavní předmět plnění“.¹⁹³ Argumentoval přitom, že hranicí eurokonformního výkladu je výklad *contra legem* a soud či správní orgán není oprávněn nahrazovat vůli zákonodárce a chránit spotřebitele širěji, než činí česká právní úprava.¹⁹⁴ Někteří autoři s takovým závěrem polemizují a domnívají se, že v daném případě nejde o výklad *contra legem*, ale pouze o přípustné interpretační upřesnění.¹⁹⁵ Výjimka z přezkumu ujednání o předmětu plnění má být interpretována úžeji, než by naznačoval doslovný výklad, v opačném případě se česká úprava dostává do přímého rozporu s úpravou evropskou. Jakkoli lze s uvedenými názory o nutnosti restriktivního výkladu výjimky souhlasit, nejvhodnějším řešením se jeví zásah zákonodárce.

Velká spotřebitelská novela tedy v tomto směru přináší nápravu, když ujednání vyloučená z přezkumu omezuje na ujednání o „hlavním předmětu závazku“ a „posouzení přiměřenosti vzájemného plnění“. Důvodová zpráva explicitně uvádí, že návrh reaguje na judikaturu Soudního dvora Evropské unie a do nového znění ustanovení § 1813 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku se promítají závěry Soudním dvorem učiněné ve věci Kásler.¹⁹⁶ Výkladové problémy by tak napříště měly být odstraněny. Nadále platí předpoklad, že tato ujednání musí být poskytnuta jasně a srozumitelně, v opačném případě se výjimka neuplatní.

¹⁹¹ Tamtéž, bod 21.

¹⁹² PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 220-221.

¹⁹³ Nález finančního arbitra ze dne 8. ledna 2014, FA/211/2014, sp. zn. 54/SU/2013.

¹⁹⁴ Tamtéž s. 26.

¹⁹⁵ Srov. HULMÁK (2020) *Kontrola cenových ujednání*, s. 132., PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 209.

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 89.

3.3.4 Povinnost transparentnosti

V souvislosti s předchozím výkladem byl opakovaně zmíněn požadavek na transparentnost jednání podnikatele. Jeho účelem je zmírnění důsledků informační asymetrie mezi podnikatelem a spotřebitelem. Požadavek je zakotven v čl. 5 směrnice o zneužívajících ujednáních. Podle něj smlouva musí být sepsána jasným a srozumitelným jazykem. Při pochybnostech o významu konkrétního smluvního ujednání se má použít ustanovení pro spotřebitele příznivějšího. Soudní dvůr Evropské unie ve svých rozhodnutích zdůraznil, že zkoumání transparentnosti je integrální součástí testu zneužití dle generální klauzule, a tedy nedostatek transparentnosti je způsobilý založit zneužívající charakter smluvního ujednání.¹⁹⁷

Povinnost transparentnosti se neomezuje na pouhá jazykově gramatická kritéria, srozumitelnost terminologie, čitelnost či typografickou stránku smluvního dokumentu. Dále jde i o logickou strukturu a koherentnost, zejména zda nejsou důležitá ujednání skrytá mezi jinými ustanoveními, kde by je spotřebitel neočekával.¹⁹⁸ Nejvyšší soud tak například dovodil, že skrytí podstatné informace, jako je ujednání o smluvní pokutě, v oddílu formulářové smlouvy, který budí dojem, že jde o ujednání nepodstatného charakteru, neodpovídá principu poctivého jednání při uzavírání smlouvy.¹⁹⁹

Soudní dvůr se povinností transparentnosti zabýval například ve jmenovaném rozsudku ve věci Kásler. V konkrétním případě šlo o převodní mechanismus cizí měny a s ním spojené riziko spojené s kolísáním kurzu měny. Požadavek transparentnosti je třeba vykládat široce a spotřebitel by měl být na základě jasných a srozumitelných kritérií schopen vyhodnotit ekonomické důsledky, které pro něj plynou z daného ujednání.²⁰⁰

Jasnost a srozumitelnost smluvních ujednání je přitom poměřována optikou průměrného spotřebitele. Podnikatel, který se obrací na široký okruh spotřebitelů nemůže prakticky zohlednit rozdílné zájmy a potřeby každého z nich.²⁰¹ Vytváří se proto normativní model spotřebitele, tedy jakýsi abstraktní koncept, který stanoví, jaký by takový průměrný spotřebitel měl být. Tento koncept se v čase proměňuje současně s vývojem judikatury. Navíc se tento model liší i mezi

¹⁹⁷ Srov. Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. července 2016 ve věci C-191/15 Verein für Konsumenteninformation, body 65 až 71.

¹⁹⁸ Pokyny komise, bod 3.3.1.

¹⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2022, sp. zn. 33 Cdo 2151/2021.

²⁰⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci C-26/13 Árpád Kásler, body 71 až 75.

²⁰¹ HULMÁK (2020) *Kontrola cenových ujednání*, s. 71.

jednotlivými oblastmi spotřebitelského práva. Hulmák si všímá, že Soudní dvůr pracuje s odlišným pojetím průměrného spotřebitele v případě hodnocení jasnosti a srozumitelnosti smluvních ujednání než v případě posuzování nekalých obchodních praktik.²⁰² Zkoumání jasnosti a srozumitelnosti smluvních ujednání naznačuje nižší standard průměrného spotřebitele, jakožto osoby pouze běžně informované přiměřeně pozorné a obezřetné.²⁰³ Simon dodává, že v případě hodnocení rozporu smluvního jednání s požadavkem poctivosti Soudní dvůr ve své judikatuře v případě Aziz odvrací pozornost od modelu průměrného spotřebitele a vedle něj zavádí standard poctivého podnikatele.²⁰⁴

Povinnost transparentnosti je v občanském zákoníku promítnuta do ustanovení § 1811 odst. 1. Podle něj musí podnikatel veškerá sdělení vůči spotřebiteli učinit jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém se smlouva uzavírá. Působnost tohoto pravidla tedy oproti směrnici není omezena na písemná ujednání, nýbrž se použije na spotřebitelské smlouvy obecně, včetně procesu jejich sjednávání. Transparentnost se neomezuje na pouhou jasnost a srozumitelnost, zahrnuje v sobě i povinnost upozornit spotřebitele na různá smluvní ujednání.²⁰⁵ Z toho pohledu může být klíčové, zda podnikatel splnil své předšmluvní informační povinnosti uložené dle ustanovení § 1811 odst. 2 občanského zákoníku.

Výkladové pravidlo v ustanovení § 1812 odst. 1 pak v souladu se směrnicí stanoví, že pokud lze obsah smlouvy vyložit různým způsobem, použije se výklad pro spotřebitele nejpříznivější. To představuje výjimku od obecného pravidla výkladu právního jednání k tíži toho, kdo výrazu použil jako první, dle ustanovení § 557 občanského zákoníku. Do českého právního řádu dosud nebylo transponováno ustanovení čl. 5 věta 3 směrnice, které stanoví, že uvedené pravidlo výkladu ve prospěch spotřebitele se neuplatní, pokud jde o abstraktní kontrolu zneužívajících ujednání za účelem zabránění dalšímu použití takových ujednání. V podmínkách České republiky by se mohlo jednat o návrhy právnických osob založených k ochraně spotřebitele na zahájení řízení u soudu o zdržení se protiprávního jednání ve věcech ochrany práv spotřebitelů dle ustanovení § 25 zákona o ochraně spotřebitele. Na základě této právní úpravy se mohou spotřebitelská sdružení a jiné

²⁰² Tamtéž, s. 70.

²⁰³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci C-26/13 Árpád Kásler, bod 76.

²⁰⁴ SIMON, Rita. Spotřebitelské modely v evropském a českém právu s ohledem na smluvněprávní spory. *Právník*. Roč. 157 (2018), č. 5. s. 395.

²⁰⁵ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 48.

právnícké osoby založené k ochraně spotřebitele²⁰⁶ domáhat zdržení se užívání konkrétních zneužívajících ujednání v obchodních podmínkách, reklamačních podmínkách atp.²⁰⁷ Předběžnou otázkou v takovém řízení by bylo posouzení zneužívajícího charakteru zkoumaných ujednání.²⁰⁸ V tomto případě není na místě uplatnit výklad smluvních ujednání pro spotřebitele příznivější, to by mohlo mít za následek snížení standardu ochrany spotřebitele. Naopak je třeba význam takových ujednání posoudit objektivně.²⁰⁹ V konkrétním případě by tedy nejspíš soudy musely tuto výlukou dovést eurokonformním výkladem.

3.4 Seznam zneužívajících ujednání

Příloha směrnice o zneužívajících ujednání obsahuje seznam ujednání, která mohou být považována za zneužívající. Jedná se pouze o informativní a nevyčerpávající seznam.²¹⁰ Soudní dvůr Evropské unie ve své judikatuře vyjasnil, že ujednání na seznamu obsažená nejsou automaticky považována za zneužívající, a naopak za zneužívající mohou být prohlášena i taková ujednání, která zde uvedena nejsou.²¹¹ Pokud lze ovšem podřadit určité smluvní ujednání pod položku uvedenou v seznamu, představuje to zásadní prvek, na kterém může vnitrostátní soud založit své posouzení zneužívajícího charakteru předmětného ujednání.²¹² Členské státy přitom nejsou povinny obsah přílohy transponovat do svých právních řádů, postačí například jen zahrnout tento seznam do důvodové zprávy k právnímu předpisu.²¹³ V souladu s principem minimální harmonizace nicméně mohou členské státy tento seznam rozšířit či upravit a implementovat jej do svého právního řádu v podobě černé listiny (tzv. „black list“) či šedé listiny (tzv. „grey list“).

Black list představuje seznam smluvních ujednání, která jsou považována za zneužívající za všech okolností. Pokud lze konkrétní ujednání smlouvy podřadit pod položku obsaženou v blacklistu, automaticky je tím dán zneužívající charakter předmětného ujednání a není třeba dále provádět test zneužití dle generální klauzule.²¹⁴ Grey list pak je seznam ujednání, u kterých se

²⁰⁶ K subjektům oprávněným podat návrh na zahájení řízení u soudu v těchto věcech viz VÍTOVÁ (2016) *Zákon o ochraně spotřebitele*, s. 303-305.

²⁰⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2010, sp. zn. 33 Cdo 1956/2007.

²⁰⁸ HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 483.

²⁰⁹ HOWELLS (2017) *Rethinking EU Consumer Law*, s. 139.

²¹⁰ Článek 3 odst. 3 směrnice o zneužívajících ujednáních.

²¹¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. května 2002 ve věci C-478/99 Komise proti Švédskému království, bod 20.

²¹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. dubna 2012 ve věci C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság, bod 26.

²¹³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. května 2002 ve věci C-478/99 Komise proti Švédskému království, bod 21.

²¹⁴ Pokyny komise, bod 3.4.7.

zneužívající povaha presumuje. Test zneužití se provádí, avšak obrací se důkazní břemeno v neprospěch podnikatele. Jednotlivé členské státy ve svých právních úpravách zvolily různá řešení. Některé se přiklonily k využití blacklistu, jiné se vydaly cestou greylistu či kombinace greylistu a blacklistu. Jiné převzaly obsah přílohy pouze jako indikativní seznam.²¹⁵ Členské státy mohou přijmout přísnější opatření, než jaké stanoví směrnice, měly by však přitom zvážit vhodnost a potřebnost takových opatření při vědomí, že každé přísné omezení podnikatelů ve výsledku vede ke zvýšeným finančním nákladům přenášeným na spotřebitele.²¹⁶

Občanský zákoník ve své původní podobě přistoupil k transpozici přílohy směrnice v podobě blacklistu.²¹⁷ Tento black list se shodoval se seznamem uvedeným v příloze směrnice pouze částečně. Některá ujednání z přílohy směrnice nebyla převzata, některá převzata byla, ale v poněkud odlišné formulaci, některá zavedl občanský zákoník nad rámec směrnice. Dle Pelikánové transpozice směrnice formou blacklistu unijní úpravu výrazně zkresluje a zakládá rozpor se směrnicí, jelikož příloha směrnice má mít, dle judikatury Soudního dvora, pouze informativní povahu.²¹⁸ S tím nemohu souhlasit. Původní návrh směrnice o zneužívajících ujednáních obsahoval vedle indikativního seznamu právě i black list zneužívajících ujednání, avšak kvůli neshodě členských států ohledně obsahu takového jednotného blacklistu bylo toto řešení opuštěno.²¹⁹ Mnohé členské státy však v souladu se zásadou minimální harmonizace přijaly vlastní black list zneužívajících ujednání. Konečně Evropská komise považuje úlohu národních blacklistů za velmi významnou pro posouzení zneužívající povahy smluvních ujednání národními soudy a zajištění efektivního uplatňování směrnice.²²⁰ Evropské právo tak v zásadě počítá s možností zakotvení blacklistu v národních právních úpravách.

Původní podobu transpozičního ustanovení § 1814 občanského zákoníku ovšem považuji za poněkud zavádějící. Úvodní formulace „*zvláště se zakazují ujednání, která...*“²²¹ se jeví jako problematická hned ve dvou směrech. Prvně slovo „zvláště“ v zákoně zpravidla naznačuje demonstrativní výčet. To by odpovídalo, kdyby měl následující výčet zneužívajících ujednání

²¹⁵ Viz příloha II pokynů komise k výkladu a uplatňování směrnice o zneužívajících ujednáních.

²¹⁶ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 110.

²¹⁷ Ustanovení § 1814 občanského zákoníku ve znění před 6. lednem 2023.

²¹⁸ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k § 1814.

²¹⁹ GARDINER, Caterina. *Unfair contract terms in the digital age: the challenge of protecting European consumers in the online marketplace*. Londýn: Edward Elgar Publishing Limited, 2022, s. 69-70.

²²⁰ KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Report from the Commission on the implementation of Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts*. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52000DC0248>. [citováno 2023-11-05], s. 17.

²²¹ Ustanovení § 1814 občanského zákoníku ve znění před 6. lednem 2023.

podobu pouze indikativního seznamu, jak je tomu ve směrnici. Jelikož však zde následuje seznam ujednání zakázaných za všech okolností, jeví se použití demonstrativního výčtu jako nevhodné. Není sice vyloučeno, aby jako zneužívající byla posouzena i ujednání na seznamu neuvedená, ale v takovém případě bychom měli posuzovat okolnosti případu, a tedy aplikovat test zneužití dle ustanovení § 1813 občanského zákoníku. Připustit faktické rozšiřování blacklistu na základě soudní rozhodovací praxe považují za velmi extenzivní výklad tohoto ustanovení, který je v přímém rozporu s hlavním důvodem existence blacklistu, kterým je zajištění vysoké úrovně právní jistoty. Dále pak slovní spojení „zvláště se zakazují ujednání“ vyvolává otázky ohledně právních následků ujednání v blacklistu uvedených. Mohlo by se totiž zdát, že následkem je neplatnost takových ujednání z důvodu rozporu se zákonem dle ustanovení § 580 občanského zákoníku.²²² Z důvodové zprávy ovšem plyne, že úmyslem zákonodárce bylo, aby v takovém případě nastal právní následek dle ustanovení § 1815 občanského zákoníku, tedy že k takovému ujednání se nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá.²²³

Velká spotřebitelská novela v tomto směru sjednává nápravu. Nové znění ustanovení § 1814 odst. 1 občanského zákoníku nahrazuje původní návětí „zvláště se zakazují ujednání“ vyjádřením „zneužívající jsou vždy ujednání“. Napříště tedy není pochyb o zneužívající povaze předmětných ujednání a nutnosti vyvodit následky dle ustanovení § 1815 občanského zákoníku. Navíc touto formulací dle mého názoru zkoumané ustanovení ztrácí charakter demonstrativního výčtu, a je tedy třeba jej vykládat jako výčet taxativní.

Co se týče samotného seznamu zneužívajících ujednání, velká spotřebitelská novela rozšiřuje a v některých případech formulačně zpřesňuje black list zneužívajících ujednání, která mají být zakázána za všech okolností, uvedený v ustanovení § 1814 odst. 1 občanského zákoníku. Ve druhém odstavci pak nově do právní úpravy vkládá grey list, tedy seznam zjednání, u nichž je založena vyvratitelná domněnka o jejich zneužívajícím charakteru. V konkrétním případě proto bude na podnikateli, aby tuto domněnku vyvrátil. Podobnou kombinaci blacklistu a greylistu obsahuje i právní úprava německá, maďarská, holandská, rakouská či portugalská.²²⁴ Vzhledem

²²² Takový názor zastává například PRAŽÁK, Zbyněk. In: PRAŽÁK, Zbyněk; FIALA, Josef a HANDLAR, Jiří. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721-2893 OZ podle stavu k 1.4.2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017, s. 168.

²²³ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 449.

²²⁴ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 116.

k rozsahu provedených změn dále nastíním proměnu právní úpravy pouze v základních rysech a pokusím se zdůraznit nejvýznamnější změny, které novela přináší.

3.4.1 Black list a grey list

Do black listu v občanském zákoníku bylo na základě novely převzato sedm nových typů ujednání ze seznamu uvedeného v příloze směrnice.²²⁵ Rozboru zde podrobím pouze dvě nejdůležitější z nich, a sice ujednání o automatické prolongaci a ujednání ukládající spotřebiteli nepřiměřenou sankci.

Ustanovení § 1814 odst. 1 písm. i) občanského zákoníku označuje za zneužívající ujednání o automatickém prodloužení smlouvy, jestliže je konec lhůty pro odmítnutí prodloužení nepřiměřeně vzdálen dni, kdy má k prolongaci dojít. Automatická prolongace smluv představuje v praxi velmi často využívaný nástroj, zejména v oblasti energetiky či elektronických komunikací. Tento nástroj přitom může být výhodný jak pro podnikatele, tak i pro spotřebitele, jelikož oběma stranám šetří čas a náklady na opětovné sjednávání smlouvy. Ujednání o automatické prolongaci však může být za určitých okolností zneužívající, zejména právě v případě, že lhůta stanovená spotřebiteli k odmítnutí prodloužení nedůvodně znesnadňuje spotřebiteli možnost závazek vypovědět.

Určitý problém jmenovaného ustanovení spatřuji v potřebě posoudit „nepřiměřenost“ vzdálenosti konce lhůty pro odmítnutí prodloužení vzhledem ke dni, kdy má dojít k prolongaci. Zákon nám nedává bližší vodítko, jak takovou nepřiměřenost posoudit. Nejvyšší soud ve svém výkladovém stanovisku ohledně automatické prolongace v případě smluv o propagaci reklamní plochy uvedl, že za zneužívající se považuje ujednání, podle kterého se smlouva automaticky prodlužuje o další rok, nevypoví-li spotřebitel závazek nejpozději třicet dnů před jeho ukončením písemnou výpovědí formou doporučeného dopisu.²²⁶ Toto posouzení ovšem vyplývá z provedeného testu zneužití na základě okolností případu. Nelze jej převzít s univerzální platností. Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele poskytuje určitá interpretační vodítka, kdy při posuzování přiměřenosti lhůty je třeba zhodnotit, zda tato je v daném případě odůvodněna oprávněnými zájmy podnikatele. Například je možno zohlednit, zda podnikatel potřebuje čas

²²⁵ Konkrétně jde o ustanovení § 1814 odst. 1 písm. e), i), j), k), l), o), p) občanského zákoníku. Jmenovaná ustanovení jsou provedením odst. 1 písm. e), f), h), m), n), o), p) přílohy směrnice o zneužívajících ujednáních.

²²⁶ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013.

k obstarání subdodávky pro spotřebitele, či zohlednit čas, který podnikatel potřebuje k obstarání nového nájemce. Dále je třeba zohlednit povahu a celkovou délku trvání závazku.²²⁷

Domnívám se však, že účelem blacklistu je identifikovat taková smluvní ujednání, o jejichž zneužívající povaze nelze pochybovat. Jedná se totiž o ujednání zneužívající za všech okolností. Naopak, je-li třeba v určitém případě zkoumat přiměřenost určitého ujednání vzhledem k okolnostem daného případu, nabízí se takové ujednání rovnou podrobit testu zneužití dle generální klauzule. Ne všechna ujednání z přílohy směrnice jsou vhodná k zařazení do blacklistu, právě z důvodu své hodnotící povahy a požadavku přihlídnutí k dalším okolnostem případu.²²⁸ To dle mého názoru český zákonodárce nevzal v potaz. Z povahy daného ustanovení by se proto jevílo příhodnější zařadit jej namísto blacklistu do greylistu. Ujednání obsažená v greylistu předpokládají provedení testu zneužití a posuzování okolností případu, avšak převrací důkazní břemeno. V takovém případě by tedy bylo na podnikateli, aby prokázal, že lhůta je přiměřená vzhledem k jeho oprávněným zájmům, povaze závazku, celkové délce trvání závazku a dalším okolnostem.

Ustanovení § 1814 odst. 1 písm. l) občanského zákoníku označuje za zneužívající ujednání, která spotřebiteli ukládají pro případ porušení povinnosti nepřiměřenou sankci. Takovou nepřiměřenou sankcí by mohlo být zejména ujednání o smluvní pokutě, eventuálně ujednání o smluvních úrocích z prodlení.²²⁹ V případě smluvní pokuty se jedná o ujednání v praxi poměrně časté. Z judikatury Nejvyššího soudu přitom plyne, že ujednání o smluvní pokutě ve spotřebitelské smlouvě samo o sobě nezakládá významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele, a nelze jej proto automaticky prohlásit za zneužívající.²³⁰ V konkrétním případě může být například nevýhodnost tohoto ujednání pro spotřebitele vyvážena skutečností, že v případě porušení smluvní povinnosti spotřebitelem podnikatel nedosáhne zisku.²³¹

Ústavní soud se zabýval otázkou přípustnosti ujednání o smluvní pokutě v obchodních podmínkách podnikatele a dospěl k závěru, že smluvní pokuta nemůže být součástí obchodních podmínek, nýbrž toliko smlouvy samotné, tj. listiny, na kterou spotřebitel připojuje svůj podpis. Argumentoval přitom, že obchodní podmínky „...nesmějí sloužit k tomu, aby do nich v často nepřehledné, složité formulované a malým písmem psané formě skryl dodavatel ujednání, která

²²⁷ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 117.

²²⁸ GARDINER (2022) *Unfair contract terms in the digital age*, s. 69.

²²⁹ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 173.

²³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 33 Odo 1738/2006.

²³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2008, sp. zn. 33 Cdo 3053/2007.

jsou pro spotřebitele nevýhodná a o kterých předpokládá, že pozornosti spotřebitele nejspíše uniknou (například rozhodčí doložka nebo ujednání o smluvní pokutě). Pokud tak i přesto dodavatel učiní, nepočíná si v právním vztahu poctivě a takovému jednání nelze přiznat právní ochranu.²³² Tento paušalizující závěr Ústavního soudu ovšem není doktrínou všeobecně přijímán.²³³ Dle Bezoušky a Havla zmíněný náleží Ústavního soudu vede k absurdnímu závěru, kdy připraví-li podnikatel obchodní podmínky, které jsou vůči spotřebiteli férové, srozumitelné a spotřebitel s nimi souhlasil, přesto bude ujednání o smluvní pokutě v nich posouzeno zneužívající.²³⁴ V judikatuře Nejvyššího soudu se pak lze setkat s rozdílnými závěry. V některých rozhodnutích soud dospívá k závěru, že přestože je ujednání obsaženo v obchodních podmínkách, pokud měl spotřebitel možnost seznámit se s ujednáním předem, nemusí jít nutně se zřetelem ke konkrétním okolnostem o ujednání zneužívající.²³⁵ Jindy se však Nejvyšší soud spíše přiklonil k závěrům Ústavního soudu a posoudil pouhý odkaz v textu smlouvy na ustanovení o smluvní pokutě v obchodních podmínkách jako zneužívající ujednání.²³⁶ Nižší soudy zpravidla přijímají závěr Ústavního soudu bez dalšího a vycházejí tedy z paušálního zákazu smluvní pokuty v obchodních podmínkách spotřebitelských smluv.²³⁷ Osobně se přikláním k závěru, že z pouhé skutečnosti, že bylo ujednání o smluvní pokutě zařazeno do obchodních podmínek, nelze automaticky vyvodit závěr o nepoctivém jednání podnikatele, a tedy zneužívajícím charakteru daného ujednání. Podnikatelům však lze, s ohledem na výše zmíněnou judikaturu, doporučit opatrnost při sjednávání smluvní pokuty se spotřebiteli.²³⁸ Raději by tedy měli umisťovat ujednání o smluvní pokutě přímo do textu smlouvy.

Z judikatury Soudního dvora Evropské unie ve vztahu k ujednáním o nepřiměřených sankcích ve spotřebitelských smlouvách vyplývá, že pro posouzení nepřiměřenosti takových ujednání je

²³² Náleží Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11.

²³³ Viz např. PETROV, Jan. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 350., HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 429., ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 396-397.

²³⁴ BEZOUŠKA, Petr a HAVEL, Bohumil. *Občanský zákoník: Srovnávací komentář*. Online. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Dostupné v systému ASPI. ASPI_ID KO89_p12012CZ [citováno 2023-11-05], k § 1751.

²³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2018, sp. zn. 33 ICdo 45/2017, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 29 Cdo 7/2018.

²³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2017, sp. zn. 32 ICdo 86/2015, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2020, sp. zn. 33 Cdo 3126/2020.

²³⁷ ONDREJOVÁ, Dana. *Několik zamyšlení nad spotřebitelskou ochranou v kontextu nové judikatury*. Online. *Bulletin advokacie*. (2018), č. 1-2. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nekolik-zamysleni-nad-spotrebiteleskou-ochranou-v-kontextu-nove-judikatury> [citováno 2023-11-06].

²³⁸ BEZOUŠKA a HAVEL (2021) *Občanský zákoník: Srovnávací komentář*, k § 1751.

krom obecných kritérií třeba zohlednit zejména hodnotu a význam zajišťované povinnosti.²³⁹ Dále je z hlediska zkoumání nepřiměřenosti sankce třeba posuzovat kumulativní účinek všech sankčních ujednání smlouvy, bez ohledu na to, zda podnikatel skutečně trvá na jejich úhradě.²⁴⁰ Ve vztahu ke smluvní pokutě pak Soudní dvůr dovodil, že nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu nemůže soud snížit, ačkoli by tomu dle vnitrostátního práva oprávnění měl. Je-li shledána smluvní pokuta nepřiměřenou, musí soud takové ujednání bez dalšího vyloučit.²⁴¹ Právo moderace dle § 2051 občanského zákoníku tedy v případě smluvních pokut ve spotřebitelských smlouvách nelze uplatnit. To bylo již i v judikatuře českých soudů dovozeno.²⁴² Nyní pro uvedený závěr máme i zákonnou oporu ve jmenovaném ustanovení § 1814 odst. 1 písm. l) občanského zákoníku. Opět ovšem musím podotknout, že stejně jako v případě ujednání o automatické prolongaci, i v případě ujednání o smluvní pokutě či jiné sankci stanovené spotřebiteli bude třeba zkoumat okolnosti daného případu pro posouzení nepřiměřenosti předmětného ujednání. Dle mého názoru by se tedy řečené ustanovení svou povahou lépe hodilo do greylistu než do blacklistu.

Ustanovení § 1814 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku bylo formulačně opraveno. Předchozí znění jmenovaného ustanovení směřovalo proti smluvním ujednáním, která podnikateli umožňují ponechat si spotřebitelem poskytnuté plnění i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře či od ní odstoupí. Smyslem tohoto ustanovení je patrně zajistit, aby se v případě neuzavření smlouvy či odstoupení od smlouvy jedna strana bezdůvodně neobohacovala na úkor druhé.²⁴³ Velmi široká formulace ovšem budila pochyby o tom, zda lze ve spotřebitelských smlouvách využít institutů závdavku a zálohy.²⁴⁴ Z ustanovení odst. 1 písm. d) přílohy směrnice o zneužívajících ujednáních přitom vyplývá, že jako zneužívající by měla být posouzena pouze taková ujednání, která stanoví odlišný režim závdavku a zálohy v případě nesplnění závazku nebo neuzavření smlouvy ze strany spotřebitele a ze strany podnikatele. Právní řešení po velké spotřebitelské novele pak mnohem více odpovídá záměru směrnice. Zneužívající jsou podle něj taková ujednání, která „...umožňují, aby podnikatel nevydal spotřebiteli, co mu spotřebitel vydal, i v případě, že spotřebitel smlouvu neuzavře nebo nesplní závazek, aniž má spotřebitel právo na

²³⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz, bod 73.

²⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. dubna 2016 ve věci C-377/14 Ernst Georg Radlinger.

²⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. května 2013 ve věci C-488/11 Dirk Frederik Asbeek Brusse.

²⁴² Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. září 2019, sp. zn. 69 Co 77/2019.

²⁴³ HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 454.

²⁴⁴ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 116.

*přiměřenou náhradu, pokud smlouvu neuzavře nebo závazek nesplní podnikatel.*²⁴⁵ Tím není dotčena možnost posoudit takové ujednání jako ujednání ukládající spotřebiteli pro případ porušení jeho povinnosti nepřiměřenou sankci dle ustanovení § 1814 odst. 1 písm. l) občanského zákoníku.²⁴⁶ Opět i v případě tohoto ustanovení ovšem budeme v některých případech muset posuzovat okolnosti konkrétního případu, co se týče posouzení přiměřenosti náhrady, kterou spotřebitel obdrží, v případě že smlouvu neuzavře nebo závazek nesplní podnikatel.

Ustanovení § 1814 odst. 1 písm. m) občanského zákoníku slučuje obsah dřívějších písmen j) a k). Nepřejímá ovšem zákaz ujednání ukládající spotřebiteli povinnost uplatnit svá práva v případě sporu výlučně u rozhodce či rozhodčího soudu, který není vázán právními předpisy na ochranu spotřebitele. V případě spotřebitelských sporů je totiž s účinností od 1. prosince 2016 rozhodčí řízení zcela vyloučeno.²⁴⁷ Spory ze spotřebitelských smluv jsou oprávněny rozhodovat zejména soudy, eventuelně orgány mimosoudního řešení sporů,²⁴⁸ nikoli však rozhodci či rozhodčí soudy. Úprava rozhodčích doložek v blacklistu zneužívajících ujednání by tedy byla nadbytečná.

Dvě ustanovení z dřívějšího blacklistu byla přesunuta do greylistu²⁴⁹ a jedno ustanovení greylistu bylo nově převzato z přílohy směrnice.²⁵⁰ Grey list v občanském zákoníku tedy obsahuje celkem pouze tři typy smluvních ujednání, u nichž je založena vyvratitelná domněnka ohledně jejich zneužívající povahy. Jedná se o ujednání, která umožňují podnikateli závazek vypovědět bez důvodu hodného zvláštního zřetele bez přiměřené výpovědní doby, odkládají určení ceny až na dobu plnění nebo vylučují či omezují spotřebitelovo právo vůči podnikateli v případě nesplnění povinnosti ze strany podnikatele, včetně možnosti započtení pohledávky.

Doposud nebylo v občanském zákoníku provedeno pouze ustanovení odst. 1 písm. k) přílohy směrnice o zneužívajících ujednáních, umožňující podnikateli jednostranně změnit bez rozumného důvodu vlastnosti zboží, které má být dodáno, nebo služby, která má být poskytnuta. Veškerá ostatní ujednání uvedená v indikativním seznamu směrnice jsou nyní v české právní úpravě obsažena, ať už v blacklistu, či greylistu zneužívajících ujednání. Naopak občanský zákoník nad rámec směrnice označuje za zneužívající za všech okolností ujednání uvedená v ustanovení § 1814

²⁴⁵ Ustanovení § 1814 odst. 1 písm. c) občanského zákoníku.

²⁴⁶ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 116.

²⁴⁷ Ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

²⁴⁸ Viz ustanovení § 20e zákona o ochraně spotřebitele.

²⁴⁹ Jedná se o současná ustanovení § 1814 odst. 2 písm. a), b) občanského zákoníku.

²⁵⁰ Ustanovení § 1814 odst. 2 písm. c) občanského zákoníku. Jedná se o transpozici části obsahu odstavce 1 písm. b) přílohy směrnice o zneužívajících ujednání.

odst. 1 písm. n) občanského zákoníku a ujednání uvedená ve druhé části ustanovení § 1814 odst. 1 písm. m) občanského zákoníku. Jedná se o ujednání, která zbavují spotřebitele jeho práva určit, který závazek má být poskytnutým plněním přednostně uhrazen, a dále ujednání, která ukládají spotřebiteli povinnost prokázat skutečnosti, které by jinak podle zákona měl prokázat podnikatel.

Lze shrnout, že po účinnosti velké spotřebitelské novely právní úprava seznamů zneužívajících ujednání v občanském zákoníku mnohem plněji provádí přílohu směrnice a svým zněním více odpovídá záměrům evropského zákonodárce. Transpozice seznamu ujednání z přílohy směrnice do právní úpravy nepochybně zvyšuje právní jistotu jak pro spotřebitele, tak i pro podnikatele, jelikož objasňuje, který druh ujednání je problematický, a může tedy být užitečným nástrojem i při formulaci konkrétních smluv.²⁵¹ Systematické řešení kombinace blacklistu a greylistu považuji za vhodnější než úpravu pouze formou blacklistu. Výhodou úpravy v podobě blacklistu je vyšší míra právní jistoty. Nevýhodou pak omezení principu smluvní svobody. Úprava v podobě greylistu naopak nabízí vyšší míru flexibility a autonomie vůle, kdy současně je spotřebitel chráněn obráceným důkazním břemenem ohledně presumpce zneužívajícího charakteru uvedených ujednání.

Mou hlavní výhradou proti současné právní úpravě v občanském zákoníku je značná nevyváženost obou seznamů. Zatímco black list zneužívajících ujednání obsahuje celkem šestnáct typů ujednání, v greylistu nalezneme pouhé tři. Širší využití greylistu by se přitom jevilo jako vhodné zvláště za situace, kdy občanský zákoník vztahuje úpravu zneužívajících ujednání i na ujednání individuálně sjednaná. Ujednání uvedená v blacklistu musí být automaticky posouzena jako zneužívající, a to i v případě, že si jej strany výslovně sjednaly, nehledě na případnou kompenzaci ze strany podnikatele. Dále považuji za nevhodné řadit do blacklistu ujednání, u nichž je třeba zkoumat přiměřenost, resp. nepřiměřenost některé jejich složky. Black list by se dle mého názoru měl omezit na ujednání, která jsou považována za zneužívající vždy, tedy za všech okolností. Je-li třeba zkoumat okolnosti daného případu, měli bychom postupovat na základě testu zneužití dle generální klauzule, který nám nabízí bližší vodítka, jak takovou „nepřiměřenost“ posoudit. *De lege ferenda* bych proto navrhol přesunout minimálně ujednání uvedená v ustanovení § 1814 odst. 1 písm. c), i), l) občanského zákoníku, která vyžadují posouzení přiměřenosti, resp. nepřiměřenosti, z blacklistu do greylistu. Podobně by se ovšem dalo argumentovat i u jiných ujednání, například ujednání dle ustanovení § 1814 odst. 1 písm. h)

²⁵¹ VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 107.

občanského zákoníku, které hovoří o „podstatném“ zvýšení ceny. Případně i řešení v podobě jediného seznamu zneužívajících ujednání ve formě greylisu bych považoval za uspokojivé.

3.5 Právní následky zneužívajících ujednání

Dle čl. 6 odst. 1 směrnice o zneužívajících ujednáních mají členské státy zajistit, aby zneužívající ujednání nebyla pro spotřebitele právně závazná. Smlouva pak zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, pokud může nadále existovat bez těchto zneužívajících ujednání. Dle judikatury Soudního dvora Evropské unie musí být zneužívající ujednání v zásadě považováno za ujednání, které nikdy neexistovalo a nemá vůči spotřebiteli právní účinky. „*Důsledkem soudního rozhodnutí o zneužívající povaze takového ujednání musí být v zásadě obnovení právní a faktické situace spotřebitele, ve které by se nacházel, kdyby uvedené ujednání nebylo sjednáno.*“²⁵² Spotřebitel se nicméně může rozhodnout této ochrany nevyužít, a přestože byl soudem na zneužívající charakter ujednání upozorněn, může vyslovit svůj nesouhlas ohledně jeho nepoužití.²⁵³ V takovém případě se smluvní ujednání fakticky uplatní.²⁵⁴

Soudy mají nejen pravomoc, ale přímo povinnost přezkoumávat zneužívající ujednání ex offo.²⁵⁵ Posuzování zneužívajícího charakteru smluvních ujednání z úřední povinnosti přitom není v rozporu se zásadami civilního procesu, mj. se zásadou dispoziční a projednací.²⁵⁶ Smyslem povinnosti přezkumu zneužívajících ujednání ex offo je nepochybně snaha o vyvážení postavení spotřebitele jakožto slabší strany, která si často není vědoma svých práv. Pravidlo stanovené v článku 6 odst.1 směrnice musí být považováno za normu rovnocennou kogentním normám ustanovení vnitrostátního práva.²⁵⁷ Vnitrostátní soudy jsou pak povinny uplatňovat kontrolu tohoto kogentního pravidla a posuzovat zneužívající povahu smluvních ujednání i bez návrhu.²⁵⁸ Povinnost přezkumu ex offo má soud nejen v klasickém nalézacím řízení, ale v omezené míře i

²⁵² Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. prosince 2016 ve spojených věcech C-154/15, C-307/15 a C-308/15 Francisco Guetiérrez Naranjo, bod 61.

²⁵³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 ve věci C-243/08 Pannon GSM Zrt.

²⁵⁴ Pokyny komise, bod 4.3.4.

²⁵⁵ V rozsudku ve věci C-240/98-244/98 Océano hovoří Soudní dvůr o pravomoci vnitrostátního soudu posoudit zneužívající charakter smluvního ujednání i bez návrhu. V pozdějším rozhodnutí ve věci C-243/08 Pannon však stanoví povinnost vnitrostátního soudu zabývat se zneužívajícím charakterem smluvního ujednání z úřední povinnosti. Od té doby Soudní dvůr opakovaně připomíná tuto povinnost vnitrostátního soudu – viz např. rozsudek Soudního dvora ze dne 28. července 2016 ve věci C-168/15 Milena Tomášová C-168/15, body 28 až 31.

²⁵⁶ Pokyny komise, bod 5.2.2.

²⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 2009 ve věci C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones, bod 52.

²⁵⁸ Pokyny komise, bod 5.3.1.

například v řízení vykonávacím a insolvenčním.²⁵⁹ Soud má ovšem tuto povinnost pouze za předpokladu, že disponuje dostatkem informací o právním a skutkovém stavu.²⁶⁰ Vychází přitom z tvrzení, která byla předložena účastníky řízení a o kterých se sám dozví. Pokud tedy není na zneužívající ujednání upozorněn účastníky ani tato jinak nevyjdou v řízení najevo, není soud povinen z vlastní iniciativy po zneužívajících ujednáních pátrat.²⁶¹

Účinná ochrana dle směrnice vyžaduje, aby soud, který z úřední pravomoci posoudil ujednání jako zneužívající, mohl z tohoto závěru vyvodit veškeré důsledky, aniž bude čekat, až spotřebitel navrhne zrušení takového ujednání.²⁶² Soud v takovém případě není vázán právní kvalifikací provedenou žalobcem a je oprávněn rozhodnout výrokem odlišným od petitu.²⁶³ Tedy musí vždy mít možnost zrušit předmětné ujednání nebo i celou smlouvu.

Soud v zásadě není oprávněn zneužívající ujednání revidovat. Musí pouze dané ujednání nepoužít, aby vůči spotřebiteli nevyvolávalo právní účinky, avšak nemá pravomoc měnit jeho obsah.²⁶⁴ Nemůže tak například rozhodnout o snížení výše smluvní pokuty, přestože by k tomu za jiných okolností dle vnitrostátního práva oprávněn byl.²⁶⁵ Přípuštění revize zneužívajících ujednání by v praxi znamenalo odstranění odrazujícího účinku, kterého má být dosaženo tím, že se zneužívající ujednání považují za nezávazná. Podnikatelé by tak byli motivováni nadále používat zneužívající ujednání s vědomím, že vnitrostátní soud může smlouvu v nezbytném rozsahu doplnit.²⁶⁶

Výjimkou z výše uvedeného pravidla je situace, kdy smlouva bez zneužívajícího ujednání nemůže nadále existovat, a přitom by zrušení celé smlouvy mělo na spotřebitele zvlášť negativní dopady.²⁶⁷ Můžeme si představit například situaci, kdy v důsledku zrušení úvěrové smlouvy by měl spotřebitel povinnost splatit celý úvěr okamžitě namísto v dohodnutých splátkách. Takový důsledek by byl jistě v rozporu se smyslem právní úpravy. Cílem směrnice je naopak obnovit rovnováhu mezi stranami smlouvy a zároveň ponechat smlouvu jako takovou v platnosti, nikoli

²⁵⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz, rozsudek Soudního dvora ze dne 21. dubna 2016 ve věci C-377/14 Ernst Georg Radlinger.

²⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 ve věci C-243/08 Pannon GSM Zrt, body 31, 32.

²⁶¹ HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 477. Shodně VYSKOČILOVÁ, Silvia. Soudní kontrola nepřiměřených (zneužívajících) ujednání z úřední pravomoci. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 68 (2022) č. 2, s. 120.

²⁶² Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. května 2013 ve věci C-397/11 Erika Jörös, bod 42.

²⁶³ PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 218.

²⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. června 2012 ve věci C-618/10 Banco Español de Crédito, bod 65.

²⁶⁵ Viz výklad v kapitole 3.4.1.

²⁶⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. června 2012 ve věci C-618/10 Banco Español de Crédito, bod 69.

²⁶⁷ Pokyny komise, bod 4.3.2.

rušit veškeré smlouvy, které obsahují zneužívající ujednání.²⁶⁸ Pro tyto výjimečné případy Soudní dvůr Evropské unie připustil, aby vnitrostátní soud zrušil zneužívající ujednání a nahradil jej dispozitivním ustanovením vnitrostátního práva.²⁶⁹

3.5.1 Následky dle občanského zákoníku

Směrnice o zneužívajících ujednáních stanoví pouze nezávaznost zneužívajících ujednání pro spotřebitele. Konkrétní způsob, jak nezávaznosti dosáhnout, přenechává na uvážení členských států. Z pokynů Evropské komise k výkladu a uplatňování směrnice ovšem vyplývá, že nejúčinněji bude zamýšlené ochrany dosaženo prostřednictvím neplatnosti zneužívajících smluvních ujednání.²⁷⁰

Občanský zákoník z roku 1964 zvolil nejprve při transpozici dotčeného článku směrnice koncepci relativní neplatnosti. Takový následek však vyvolával odůvodněné pochybnosti o dostatečnosti právní úpravy z hlediska naplnění účelu směrnice a vůči České republice bylo ze strany Evropské komise zahájeno řízení o porušení unijního práva.²⁷¹ Dle judikatury Soudního dvora Evropské unie je totiž třeba zajistit, aby spotřebitel nebyl zneužívajícím ujednáním vázán, aniž by bylo nezbytné, aby předmětné smluvní ujednání nejprve úspěšně napadl.²⁷² Následek v podobě relativní neplatnosti byl proto později zákonodárcem nahrazen neplatností absolutní,²⁷³ která již byla souladná s evropským právem. Současný občanský zákoník však tuto koncepci nepřevzal.

Dle ustanovení § 1815 občanského zákoníku se ke zneužívajícímu ujednání nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá. Výraz „nepřihlíží se“ dle důvodové zprávy odpovídá institutu zdánlivosti právního jednání dle ustanovení § 554 občanského zákoníku.²⁷⁴ Zdánlivé právní jednání jako by

²⁶⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012 ve věci C-453/10 Jana Pereničová, bod 31.

²⁶⁹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci C-26/13 Árpád Kásler.

²⁷⁰ Pokyny komise, bod 4.2.

²⁷¹ ŠTAVÍKOVÁ REZNIČKOVÁ, Iva. Právní a praktické dopady nesprávné transpozice směrnice o zneužívajících klauzulích. *Jurisprudence*. Roč. 22 (2013), č. 6, s. 27.

²⁷² Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 ve věci C-243/08 Pannon GSM Zrt.

Stejně tak i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 9. února 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10 vyjádřil, že koncept relativní neplatnosti není v souladu s českým ústavním pořádkem a se závazky České republiky plynoucími z mezinárodního práva. K vyvážení faktické nerovnosti smluvních stran spotřebitelské smlouvy je podle něj třeba spojit následek zneužívajících ujednání s neplatností absolutní, nastávající ze zákona, ke které soud přihlíží ex offio. Shodně se vyjádřil i Nejvyšší soud například v rozsudku ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. 33 Cdo 382/2018.

²⁷³ K tomu došlo s účinností od 1. srpna 2010 změnou provedenou zákonem č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů.

²⁷⁴ Důvodová zpráva občanskému zákoníku, s. 137.

vůbec nebylo učiněno a nemá žádné právní účinky. Závěr o následku zneužívajících ujednání ve formě zdánlivosti představuje nejspíš převažující doktrinální názor.²⁷⁵ Dle Bezoušky a Havla je toto pravidlo výrazem vůle zákonodárce, který se rozhodl užití zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách sankcionovat tím nejsilnějším způsobem, přestože právní následek zdánlivosti bývá jinak spojován spíše s případy, kdy v právním jednání absentují některé jeho pojmové znaky (vůle, vážnost vůle, srozumitelnost a určitost projevu).²⁷⁶

Objevují se však i opačné názory. Pelikánová a Pelikán se domnívají, že následkem zneužívajícího ujednání je navzdory dikci ustanovení § 1815 občanského zákoníku absolutní neplatnost.²⁷⁷ Zdánlivost právního jednání v tomto případě vylučují, jelikož vada zneužívajících ujednání není tak jednoznačně zjištělná, abychom mohli hovořit o paaktu. Koncepti částečné zdánlivosti považují za absurditu, právní jednání podle nich může být zdánlivé leda jako celek. O zdánlivost právního jednání podle nich nejde nakonec také proto, že se spotřebitel může zneužívajícího ujednání dovolat.

Jiní autoři konstatují, že právní úprava sice vyjadřuje následek zneužívajících ujednání v podobě zdánlivosti právního jednání, ale poukazují na nevhodnost této konstrukce z hlediska legislativní techniky a upřednostnili by, kdyby se zákonodárce přiklonil spíše ke koncepci absolutní neplatnosti. Šťavíková upozorňuje, že není jasné, zda a jak se spotřebitel může dovolat něčeho, co vůbec není právním jednáním.²⁷⁸ Klade rovněž otázku, zda má spotřebitel právo požadovat náhradu škody, která vznikla v souvislosti se zdánlivým právním jednáním. V případě, že bychom právní jednání posoudili jako neplatné, spotřebitel by měl právo požadovat náhradu škody dle ustanovení § 579 odst. 2 občanského zákoníku. V případě zdánlivého právního jednání ovšem obdobné ustanovení postrádáme. Soud by jej tedy měl nejspíš aplikovat analogicky.²⁷⁹ Vyskočilová poukazuje na nevhodnost následku v podobě zdánlivosti z hlediska právní teorie, jakož i systematiky a logiky zákona.²⁸⁰ Soud by měl totiž právní jednání posuzovat nejdříve z hlediska jeho existence, poté z hlediska platnosti a až na závěr posuzovat zneužívající charakter

²⁷⁵ Viz např. HULMÁK. In: HULMÁK a kol. (2014) *Občanský zákoník V. Komentář*, s. 475., VÍTOVÁ (2014) *Nepřiměřená ujednání*, s. 197., TICHÝ, Luboš. *Kupní smlouva a spotřebitelská kupní smlouva, včetně odpovědnosti za vady*. In: *XXII. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2014, s. 91.

²⁷⁶ BEZOUŠKA a HAVEL (2021) *Občanský zákoník: Srovnávací komentář*, k § 1815.

²⁷⁷ PELIKÁNOVÁ a PELIKÁN. In: ŠVESTKA a kol. (2021) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V.*, k § 1815.

²⁷⁸ ŠŤAVÍKOVÁ ŘEZNÍČKOVÁ, Iva. *Smluvní pokuta jako zneužívající klauzule a možnost její moderace. Rekodifikace a praxe*. Roč. 4 (2016), č. 2, s. 10.

²⁷⁹ Tamtéž.

²⁸⁰ VYSKOČILOVÁ (2022) *Soudní kontrola nepřiměřených (zneužívajících) ujednání*, s. 122

smluvních ujednání. Vyhodnotí-li soud určité smluvní jednání jako existující (nikoliv zdánlivé) a poté jako platné (nikoli neplatné), lze si jen obtížně představit, že po provedení testu zneužití soud nakonec dospěje k závěru o jeho neexistenci, resp. zdánlivosti.²⁸¹

Souhlasím s výše uvedenou kritikou a domnívám se, že koncept absolutní neplatnosti by byl z hlediska systematiky zákona vhodnější. Zvláště pak za situace, kdy se spotřebitel může zneužívajícího ujednání dovolat. Rozdíl mezi zdánlivým a absolutně neplatným právním jednáním spočívá v tom, že v prvním případě vůbec o právní jednání nejde, a tedy nemůže vyvolat žádné účinky, zatímco ve druhém případě právní jednání učiněno bylo, ale finguje se, že učiněno nebylo.²⁸² Zdánlivost se vztahuje k perfekci právního jednání a absenci některého z jeho pojmových znaků, zatímco neplatnost se vztahuje k vadám právního jednání z hlediska jejich obsahu. Do koncepce zákona by tedy dle mého názoru lépe zapadal následek v podobě absolutní neplatnosti.

Jednoznačné řešení nenalezneme ani v judikatuře Nejvyššího soudu. Ten v některých svých rozhodnutích označil zneužívající ujednání jako neplatné,²⁸³ respektive absolutně neplatné.²⁸⁴ Jindy Nejvyšší dospěl k závěru, že zneužívající ujednání nemá žádnou právní relevanci.²⁸⁵ Ve svém nejnovějším rozhodnutí v této otázce pak výslovně uvádí, že zneužívající ujednání není absolutně neplatné, nýbrž důsledkem je, že se k němu nepřihlíží.²⁸⁶ To by nejspíše nasvědčovalo závěru o zdánlivosti právního jednání, avšak jakékoli bližší odůvodnění zde postrádáme.

Nejvyšší soud se nicméně právními následky vyplývajícími ze sousloví „nepřihlíží se“ podrobněji zabýval v jiných souvislostech.²⁸⁷ V těchto případech nešlo o zneužívající ujednání, nýbrž o zakázané konkurenční doložky dle ustanovení § 2975 občanského zákoníku, k nimž se rovněž dle znění zákona „nepřihlíží“. Nejvyšší soud zde dochází k závěru, že ne každé jednání, ke kterému se nepřihlíží, má za následek zdánlivost. Argumentuje přitom, že navzdory textu důvodové zprávy,²⁸⁸ který naznačuje, že ve všech takových situacích jde o zdánlivá právní jednání, je zjevné, že tomu tak v některých případech být nemůže. Soud zde odkazuje na ustanovení § 5

²⁸¹ Tamtéž s. 121

²⁸² ZUKLÍNOVÁ. In: ŠVESTKA a kol. (2020) *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I.*, s. 1274.

²⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2018, sp. zn. 26 Cdo 2666/2017.

²⁸⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2020, sp. zn. 33 Cdo 3126/2020.

²⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2018, sp. zn. 33 Cdo 2317/2017.

²⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2022, sp. zn. 33 Cdo 2151/2021.

²⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2018, sp. zn. 27 Cdo 1318/2017.

²⁸⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku, s. 137.

odst. 2 zákona o obchodních korporacích,²⁸⁹ kde uvedený slovní obrat vyjadřuje prekluzi práva, a § 14 zákona o obchodních korporacích, kde jde dokonce pouze o dočasnou neúčinnost právního jednání. Ostatně již ze znění ustanovení § 554 občanského zákoníku, dle kterého se ke zdánlivému právnímu jednání nepřihlíží, nelze automaticky dovodit obrácený závěr, že každé jednání, k němuž se nepřihlíží, je zdánlivé. Konečně soud dodává, že „...bez zřetele k tomu, zda důvodem, proč se k určitému ujednání nepřihlíží, je v tom kterém případě jeho zdánlivost, neplatnost či dokonce pouhá (dočasná) neúčinnost, z příkazu zákonodárce nepřihlížet k němu plyne, že soud tak musí jsou-li splněny zákonem předepsané předpoklady učinit ex officio, bez ohledu na návrhy stran. Příkaz zákonodárce k určitému právnímu jednání nepřihlížet tak má zpravidla obdobné důsledky, jaké nastávají v případě zdánlivých či absolutně neplatných právních jednání.“²⁹⁰

Pokud bychom aplikovali výše uvedené závěry Nejvyššího soudu na právní úpravu zneužívajících ujednání, nejspíše bychom došli k závěru, že slovní spojení „nepřihlíží se“ nemusí nutně vyjadřovat zdánlivost právního jednání, ale může jít o jakýsi specifický typ následku, který se poněkud vymyká teoretickému rozlišení vad právních jednání v podobě zdánlivosti a neplatnosti, avšak jeho důsledky jsou obdobné. Zdůrazňuji však, že se jedná o pouhou spekulaci, jelikož Nejvyšší soud zatím ve své judikatuře zatím příliš neobjasnil, jaký právní následek má ono „nepřihlížení“ vzhledem k ustanovení § 1815 občanského zákoníku, naopak v jednotlivých rozhodnutích dochází k protichůdným závěrům, aniž bychom mohli z odůvodnění vyčíst, proč tak učinil.

Velká spotřebitelská novela v tomto směru bohužel nevyužila příležitosti ke změně. Důvodová zpráva k novele naopak explicitně uvádí, že zneužívající ujednání jsou zdánlivá, přičemž v některých případech tato skutečnost vede až ke zdánlivosti smlouvy jako celku.²⁹¹ Dle mého názoru tedy nejspíše budeme muset nadále v souladu se zněním důvodové zprávy konstatovat, že vůlí zákonodárce je postihnout zneužívající ujednání následkem v podobě zdánlivosti, přestože institut zdánlivosti je obvykle spojován s absencí pojmových znaků právního jednání, a nikoli závadností obsahu právního jednání. Domnívám se však, že koncept absolutní neplatnosti by v případě zneužívajících ujednání představoval vhodnější následek a lépe zapadal do kontextu práva České republiky a jeho chápání následků vad právních jednání. V každém případě by se ovšem jednalo o specifický druh absolutní neplatnosti, jelikož oproti právním jednáním absolutně

²⁸⁹ Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

²⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2018, sp. zn. 27 Cdo 1318/2017.

²⁹¹ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 70.

neplatným dle ustanovení § 588 občanského zákoníku v případě zneužívajících ujednání existuje specifická možnost, aby se spotřebitel zneužívajícího ujednání dovolal, v kterémžto případě se ujednání uplatní. Nejsem však přesvědčen o tom, že za současného stavu právní úpravy lze závěr o absolutní neplatnosti zneužívajících ujednání učinit. Takovou změnu by nejspíše musela přinést novela zákona.

Celý problém je ovšem poněkud právně teoretického rázu. V praxi je důležité, že ve všech uvedených případech (ať už jde o absolutní neplatnost, zdánlivost, či „nepřihlížení“, jak o něm hovoří Nejvyšší soud) zneužívající klauzule není pro spotřebitele závazná. Zbytek smlouvy zůstává právně závazný, leda smlouva nemůže bez zneužívajícího ujednání dále existovat. Soud má povinnost zkoumat zneužívající charakter smluvních ujednání z úřední povinnosti. Pokud shledá ujednání zneužívajícím, použije se toto zjištění s účinky *ex tunc*, tedy od doby uzavření smlouvy.²⁹² Výjimku představuje situace, kdy se spotřebitel zneužívajícího ujednání sám dovolá. Tato výjimka je dovozena v judikatuře Soudního dvora²⁹³ a ustanovení § 1815 občanského zákoníku ji dokonce uvádí výslovně.

3.6 Veřejnoprávní sankce za porušení zákazu zneužívajících ujednání

Modernizační směrnice vkládá do směrnice o zneužívajících ujednáních nový článek 8b, který členským státům ukládá povinnost zakotvit ve svých právních řádech sankce za porušení transpozičních ustanovení směrnice. Následkem užití zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách tedy nemá být pouze nezávažnost takového ujednání pro spotřebitele, nýbrž nově i sankce uložená správním orgánem či soudem. Cílem ustanovení o sankcích je patrně zajistit účinné uplatňování směrnice napříč Evropskou unií a posílit odrazující účinek pro podnikatele.²⁹⁴

Členské státy mohou sankce omezit na případy ujednání, která jsou za zneužívající považována za všech okolností, nebo smluvní ujednání, která podnikatel nadále používá, přestože byla za zneužívající prohlášena pravomocným rozhodnutím. Sankce musí být účinné, přiměřené a odrazující. Směrnice obsahuje orientační demonstrativní seznam kritérií, která mají být při ukládání sankcí zohledněna. Členské státy mají v zásadě možnost zvolit si druh ukládaných sankcí

²⁹² Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. prosince 2016 ve spojených věcech C-154/15, C-307/15 a C-308/15 *Francisco Guetiérrez Naranjo*, body 73 až 75.

²⁹³ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 ve věci C-243/08 *Pannon GSM Zrt.*

²⁹⁴ Bod 5 a bod 14 odůvodnění modernizační směrnice.

a stanovit postupy pro jejich ukládání.²⁹⁵ Pouze v případě rozsáhlých protiprávních jednání nebo rozsáhlých protiprávních jednání s unijním rozměrem²⁹⁶ směrnice stanoví povinnost zakotvit pokutu, jejíž maximální výše má činit nejméně 4 % ročního obrátu podnikatele, eventuelně 2 miliony EUR, nejsou-li informace o ročním obrátu podnikatele dostupné.²⁹⁷

Velká spotřebitelská novela zavádí nový § 7 zákona o ochraně spotřebitele, který formuluje zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Ten stanoví: „*Prodávající je povinen zdržet se ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem užití zneužívajícího ujednání uvedeného v § 1814 odst. 1 občanského zákoníku. Ustanovení věty první se použije pro smluvní ujednání, které bylo prodávajícím sepsáno předem, a spotřebitel proto nemohl jeho obsah jakkoli ovlivnit.*“²⁹⁸

Jak patrně, zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách, která jsou jinak upravena v občanském zákoníku, se nyní ocitá ve veřejnoprávním předpise. Zákon o ochraně spotřebitele zavádí dozor i nad plněním některých dalších soukromoprávních povinností spojených se spotřebitelskými smlouvami, viz kapitola 2.3 této práce. Co se týče samotného zákazu zneužívajících ujednání, zákonodárce se rozhodl využít výjimky dle čl. 8b odst. 2 směrnice o zneužívajících ujednáních a omezil tento zákaz na ujednání, která jsou považována za zneužívající za všech okolností, tedy ujednání uvedená v blacklistu (ustanovení § 1814 odst. 1 občanského zákoníku). To nic nemění na tom, že ujednání naplňující znaky generální klauzule § 1813 občanského zákoníku budou nadále považována za zneužívající, veřejnoprávní sankce by se však měly uplatnit pouze v případě ujednání uvedených v blacklistu. Nadto se zákaz stanovený v § 7 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele omezuje na ujednání, která nebyla individuálně sjednána, tj. ujednání, která byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl ovlivnit jejich obsah. Odstavec druhý jmenovaného ustanovení toto doplňuje o vyvratitelnou domněnku, dle které se ujednání považuje za individuálně nesjednané, neprokáže-li prodávající opak.

Omezení zákazu zneužívajících ujednání na ujednání uvedená v blacklistu považují za rozumné. Jak bylo rozebráno v předchozích kapitolách, test zneužití představuje poměrně

²⁹⁵ Bod 6 odůvodnění modernizační směrnice.

²⁹⁶ Viz čl. 21 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/2394 ze dne 12. prosince 2017 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování právních předpisů na ochranu zájmů spotřebitelů a o zrušení nařízení (ES) č. 2006/2004.

²⁹⁷ Článek 24 odst. 3, 4 modernizační směrnice. Takto vysoké sankce se uplatní i v dalších případech rozsáhlých protiprávních jednání a rozsáhlých protiprávních jednání s unijním rozměrem, například v případě nekalých obchodních praktik.

²⁹⁸ Ustanovení § 7 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele.

komplikovaný právní konstrukt. I soudy se při jeho aplikaci v praxi mohou dopustit chyb. Tím spíše by pak mohlo docházet k pochybením ze strany správních orgánů, jejichž personál zpravidla není tak odborně vybaven jako soudci obecných soudů. Pochybnosti ovšem vyvolává věta druhá jmenovaného ustanovení, dle které se zákaz omezuje na ujednání, která byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl ovlivnit jejich obsah. Právní úprava zneužívajících ujednání v občanském zákoníku se totiž oproti úpravě ve směrnici vztahuje i na ujednání, která byla předmětem individuálního vyjednávání. Nevidím pak důvod, proč v tomto směru pro ujednání zakázaná dle zákona o ochraně spotřebitele stanovit odlišný právní režim než pro zneužívající ujednání dle občanského zákoníku. To zvláště za situace, kdy se zákaz zneužívajících ujednání dle zákona o ochraně spotřebitele omezuje na ujednání taxativně uvedená v blacklistu, tedy taková ujednání, která mají být za zneužívající považována vždy, tedy bez ohledu na způsob sjednání. Zvolené řešení pouze přispívá k dalšímu rozštěpení právní úpravy, kdy máme vedle sebe nejen úpravu soukromoprávní a veřejnoprávní, ale vedle toho i úpravu jdoucí nad rámec směrnice (ovšem v souladu s principem minimální harmonizace) a úpravu odpovídající směrnici.²⁹⁹ *De lege ferenda* bych proto navrhol vypustit větu druhou odstavce prvního a celý odstavec druhý, a zákaz zneužívajících ujednání dle ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele tím vztáhnout i na ujednání individuálně sjednaná.

Porušením zákazu zneužívajících ujednání dle ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele se podnikatel dopouští přestupku.³⁰⁰ Sankcí za tento přestupek je pokuta až do výše 5 000 000 Kč.³⁰¹ Je-li pokuta ukládána v souvislosti s uplatňováním čl. 21 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/2394, tedy v případě rozsáhlých protiprávních jednání nebo rozsáhlých protiprávních jednání s unijním rozměrem, lze uložit pokutu až do výše 4 % celkového ročního obratu prodávajícího, eventuelně až do 50 000 000 Kč, není-li informace o ročním obratu prodávajícího dostupná.³⁰² Uvedené sankce mohou působit až drakonickým dojmem, vysoká maximální hranice je však patrně nastavena tak, aby pokryla i ty nejzávažnější případy. Porovnáme-li je však s doposud reálně uloženými sankcemi, zjistíme, že praxe je poněkud odlišná.

Směrnice v článku 8b odst. 3 stanoví orientační demonstrativní seznam kritérií za účelem zajištění jednotnějšího uplatňování sankcí. Tento seznam nemusí být relevantní pro rozhodování

²⁹⁹ Srov. PELIKÁNOVÁ (2022) Vstup unijního interpreta do národního práva, s. 206.

³⁰⁰ Ustanovení § 24 odst. 7 písm. d) zákona o ochraně spotřebitele.

³⁰¹ Ustanovení § 24 odst. 19 písm. e) zákona o ochraně spotřebitele.

³⁰² Ustanovení § 24 odst. 20 zákona o ochraně spotřebitele.

o sankcích ve všech případech, například nemusí být relevantní u protiprávního jednání, které není závažné.³⁰³ Dle důvodové zprávy k velké spotřebitelské novele³⁰⁴ jsou tato kritéria v právním řádu České republiky již obsažena v ustanoveních § 37 až 39 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Uvedená kritéria nejsou zcela shodná, zejména zákon neuvádí, že by při rozhodování o sankci měly být zohledněny sankce uložené podnikateli za totéž protiprávní jednání v jiných členských státech v přeshraničních případech, jsou-li informace o těchto sankcích dostupné prostřednictvím mechanismu zavedeného nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/2394. V konkrétním případě by však toto kritérium mělo být dovozeno výkladem.

Zákon o ochraně spotřebitele svěřuje dozor nad dodržováním zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách České národní bance, Energetickému regulačnímu úřadu a Českému telekomunikačnímu úřadu v jejich specifických oblastech působnosti.³⁰⁵ Ve všech ostatních oblastech dozor nad dodržováním zákazu zneužívajících ujednání provádí Česká obchodní inspekce.³⁰⁶

Jelikož velká spotřebitelská novela nabyla účinnosti 6. ledna 2023, zatím je velmi brzy na to, abychom mohli kvalifikovaně posoudit efektivitu uplatňování zákazu zneužívajících ujednání zmíněnými správními orgány. Z mého dosavadního průzkumu ovšem vyplynulo, že Česká národní banka, Energetický regulační úřad ani Český telekomunikační úřad za období prvních osmi či devíti měsíců účinnosti této nové právní úpravy nezačaly žádná správní řízení ve věci zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách a v praxi tak vůbec ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele neaplikovaly.³⁰⁷ Česká obchodní inspekce pak k 21. září 2023 evidovala celkem osm kontrol zaměřených na dodržování zákazu zneužívajících ujednání, z nichž tři správní řízení v té době stále probíhala. Pouze ve třech případech bylo dozorovým orgánem zjištěno porušení ustanovení § 7 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele a ve zbylých dvou případech porušení zjištěno nebylo.³⁰⁸

³⁰³ Body 7 a 8 odůvodnění modernizační směrnice.

³⁰⁴ Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele, s. 70.

³⁰⁵ Ustanovení § 23b zákona o ochraně spotřebitele.

³⁰⁶ Ustanovení § 23 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele.

³⁰⁷ Viz Příloha č. 1 – Odpověď ČNB na žádost o poskytnutí informace. Příloha č. 2 – Odpověď ČTÚ na žádost o poskytnutí informace. Energetický regulační úřad se k žádosti o poskytnutí informace vyjádřil pouze formou emailu, proto jeho vyjádření v příloze práce neuvádím. Jeho odpověď na otázku, zda úřad dosud vydal konkrétní rozhodnutí ve věci týkající se ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele, byla rovněž záporná.

³⁰⁸ Viz Příloha č. 3 – Odpověď ČOI na žádost o poskytnutí informace.

Porovnáme-li tato čísla s dostupnými statistikami, zjistíme, že Česká obchodní inspekce za rok 2022 provedla celkem 22 028 kontrol ve věcech spadajících do její působnosti, z čehož v 9 719 případech (tj. 44,12 %) došla k závěru o porušení právních předpisů.³⁰⁹ Z toho například v oblasti dozoru nad zákazem užívání nekalých obchodních praktik bylo porušení zákona zjištěno v 719 případech.³¹⁰ Doposud provedených osm kontrol ve věci kontroly zákazu zneužívajících ujednání tak nelze považovat za příliš uspokojivý počet, má-li tato právní úprava skutečně přispět k naplnění dlouhodobého cíle směrnice, jímž je zabránit užívání zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Dále stručně rozeberu uvedené tři případy, ve kterých orgány České obchodní inspekce zjistily porušení ustanovení § 7 odst. 1 zákona o ochraně spotřebitele. V prvním případě dozorový orgán konstatoval porušení povinnosti dle § 7 zákona o ochraně spotřebitele zdržet se ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem užití zneužívajícího ujednání podle § 1814 odst. 1 občanského zákoníku.³¹¹ Toho se podnikatelka měla dopustit tím, že ve svých obchodních podmínkách podmiňovala odstoupení od kupní smlouvy uzavřené distančním způsobem předchozí e-mailovou korespondencí. Přitom spotřebitel může dle ustanovení § 1830 odst. 1 občanského zákoníku odstoupit od smlouvy jakýmkoli jednoznačným prohlášením učiněným vůči podnikateli. Všimněme si však, že dozorový orgán nezmiňuje konkrétní písmeno ustanovení § 1814 odst. 1 občanského zákoníku, a není tedy jasné, jaké konkrétní ujednání ze seznamu mělo být naplněno. Domnívám se, že ačkoli by bylo možné dotčené ujednání v obchodních podmínkách posoudit jako zneužívající ve smyslu generální klauzule, v blacklistu pro něj zákonnou oporu nenalezneme, a dozorový orgán tak porušení ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele kvalifikoval nesprávně.

Ve druhém případě dozorový orgán při kontrole internetových stránek zjistil, že si prodávající v obchodních podmínkách vyhrazuje právo na odstoupení od kupní smlouvy do 14 dnů bez udání důvodu.³¹² Tím bylo naplněno ustanovení § 1814 odst. 1 písm. d) občanského zákoníku, dle kterého jsou zneužívající vždy ujednání, která zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu, zatímco spotřebiteli nikoli. Zde již s právní kvalifikací dozorového orgánu souhlasím. Skutečnost, že zákonodárce spotřebiteli dává v případě smluv uzavřených distančním způsobem

³⁰⁹ ČESKÁ OBCHODNÍ INSPEKCE. *Výroční zpráva 2022*. Online. Dostupné z: https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2023/04/COI_Vyrocní_zprava_2022.pdf [citováno 2023-11-05], s. 11.

³¹⁰ Tamtéž, s. 31.

³¹¹ Viz Příloha č. 4 – Příkaz ČOI 69717/23/4000.

³¹² Viz Příloha č. 5 – Protokol o kontrole 402303090558401.

čtrnáctidenní lhůtu pro odstoupení od smlouvy bez udání důvodu, nemůže podnikatel ve svých obchodních podmínkách vyvažovat obdobným ujednáním ve svůj prospěch.

Ve třetím případě podnikatel do obchodních podmínek zakomponoval smluvní pokutu ve výši 500 Kč pro případ nepřevzetí zásilky zaslané na dobírku, pokud kupující do sedmi dnů od výzvy prodávajícího neuhradí ušlé poštovné. Tato smluvní pokuta měla sloužit jako náhrada poštovného a administrativních nákladů spojených se zbytečným nachystáním, odesláním a opětovným příjmem zásilky.³¹³ Dozorový orgán sice uznal, že prodávajícímu v těchto případech přísluší nárok na ušlé poštovné, avšak s ohledem na výši nabízeného poštovného shledal takovou sankci nepřiměřenou, a tedy zneužívající dle ustanovení § 1814 odst. 1 písm. l) občanského zákoníku. Z toho je patrné, že se dozorový orgán neztotožnil s názorem Ústavního soudu, dle kterého je zakotvení smluvní pokuty v obchodních podmínkách v případě spotřebitelských smluv nepřijatelné vždy.³¹⁴ Naopak poměřoval smluvní pokutu ve výši 500 Kč oproti nabízenému poštovnému (které se pohybovalo v rozmezí 99 až 149 Kč podle zvoleného druhu doručení) a dospěl k závěru, že smluvní pokuta je nepřiměřená. Bližší odůvodnění však postrádáme. Nabízí se otázka, zda by smluvní pokuta například ve výši 250 či 150 Kč již dozorovým orgánem jako přiměřená shledána byla, respektive kde přesně leží ona hranice přiměřenosti. Smluvní pokuta konečně slouží jako paušalizovaná náhrada škody, která podnikateli vznikla. Nepřevzaté zásilky zasílané na dobírku ve větším měřítku přitom mohou pro podnikatele představovat citelnou ekonomickou zátěž, mají negativní dopad na životní prostředí a ukazují na nízkou morálku spotřebitelů při přebírání zásilek. Nicméně domnívám se, že v uvedeném případě smluvní pokuta ve výši 500 Kč skutečně může představovat nepřiměřenou sankci. Na zneužívajícím charakteru předmětného ujednání nic nemění ani tvrzení podnikatele, že v praxi vždy nárokuje pouze částku odpovídající poštovnému, a nikoli paušální smluvní pokutu.³¹⁵ Avšak jak jsem již uvedl v kapitole 3.4.1 této práce, smluvní ujednání, u nichž posouzení zneužívajícího charakteru vyžaduje posouzení „přiměřenosti“, vyžadují hlubší úvahu než pouhé porovnání textu smluvních podmínek a seznamu zneužívajících ujednání v zákoně, a tedy dle mého názoru svou povahou nejsou vhodná pro zařazení do blacklistu.

³¹³ Viz Příloha č. 6 – Protokol o kontrole 272305290024120. K ujednání o smluvní pokutě viz s. 7 uvedeného protokolu.

³¹⁴ Viz výklad v kapitole 3.4.1.

³¹⁵ Srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 21. dubna 2016 ve věci C-377/14 Ernst Georg Radlinger.

Pokuty uložené ve výše uvedených třech případech porušení ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele se pohybovaly v rozmezí 1 500 až 2 500 Kč. Ve dvou posledních případech navíc tato pokuta byla uložena jako souhrnná sankce za porušení i jiných ustanovení zákona o ochraně spotřebitele či občanského zákoníku. Uvedené sankce jsou tedy svou výší spíše symbolické. Mám však za to, že jelikož se v konkrétních případech jednalo o malé podnikatele a uvedená porušení zákona bylo možno klasifikovat jako méně závažná, lze i takové sankce považovat vzhledem k okolnostem za adekvátní, ačkoli o jejich odrazujícím účinku by se dalo polemizovat.

Závěrem lze shrnout, že veřejnoprávní dozor v oblasti zneužívajících ujednání představuje ambiciózní počin. Smyslem směrnice je především zabránit užívání zneužívajících ujednání obecně, nikoli jen na základě žaloby či podnětu konkrétního spotřebitele. Z formálního hlediska právní úprava zákazu zneužívajících ujednání v zákoně o ochraně spotřebitele v zásadě splňuje požadavky kladené článkem 8b směrnice, ukazuje se však, že s sebou přináší vysoké nároky kladené na praxi. Počet kontrol zaměřených na dodržování ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele provedených v tomto roce by mohl naznačovat, že dozorové orgány nejsou k řešení této agendy dostatečně personálně obsazeny či zatím není této kontrole z jejich strany věnována dostatečná pozornost.³¹⁶

Je však nutno podotknout, že jsme stále v samých počátcích veřejnoprávní kontroly zákazu zneužívajících ujednání a praxe se do budoucna jistě bude vyvíjet. Bude například zajímavé sledovat, co přinese soudní přezkum rozhodnutí dozorových orgánů ve správním soudnictví. Jeví se ovšem pravděpodobné, že zde vyvstanou komplikace způsobené rozdělením právní úpravy mezi právní předpisy práva soukromého a veřejného.

³¹⁶ Někteří zahraniční autoři se zamýšlejí nad možností využití automatizovaných detektorů potenciálně zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Smyslem takového automatizovaného detektoru by bylo ušetřit čas a práci osobám provádějícím abstraktní kontrolu zneužívajících ujednání tím, že ve smlouvě odhalí taková ujednání, u nichž lze mít za to, že mají zneužívající povahu. Vzhledem k současným výrazným pokrokům v oblasti informačních technologií a umělé inteligence se taková myšlenka jeví jako proveditelná a mohla by dle mého názoru i v podmínkách České republiky do budoucna napomoci efektivnějšímu uplatňování veřejnoprávní kontroly zákazu zneužívajících ujednání. Blíže viz LIPPI, Marco; PAŁKA, Przemysław; CONTISSA, Giuseppe; LAGIOIA, Francesca; MICKLITZ, Hans-Wolfgang a další. *CLAUDETTE: an automated detector of potentially unfair clauses in online terms of service*. Online. Artificial intelligence and law. Roč. 27 (2019), č. 2, s. 117-139. Dostupné z: <https://web-s-ebsohost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=4725ed02-0afa-4479-aa92-f82461e38339%40redis> [citováno 2023-11-06].

Závěr

Téma obchodních smluv uzavíraných se spotřebitelem je mimořádně rozsáhlé. Zároveň jde o právní úpravu, která se, zejména v důsledku angažovanosti Evropské unie v této oblasti, neustále vyvíjí a proměňuje. Předkládaná práce proto nemohla pojmut toto téma v jeho celistvosti, ani se o to nepokouší. Smyslem práce bylo prozkoumat aktuální vývoj právní úpravy spotřebitelského práva v České republice, zejména pokud jde o změny provedené velkou spotřebitelskou novelou, která vstoupila v účinnost začátkem tohoto roku. I samotná tato novela představuje poměrně obsáhlou materii. Snaha o její kompletní zpracování by si vyžádala daleko rozsáhlejší pojednání. Rozhodl jsem se proto úžeji zaměřit pouze na jednu konkrétní oblast, a sice právní úpravu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Aktuální právní úprava zneužívajících ujednání ve světle velké spotřebitelské novely tak představuje jádro této práce. Považuji však za vhodné toto téma zasadit do souvislostí. Proto se v první části práce věnuji vymezení některých obecných pojmů spotřebitelského práva, konkrétně pojmů podnikatel, spotřebitel a spotřebitelská smlouva. Poukazuji zde na nevhodnost souběžné existence soukromoprávní a veřejnoprávní definice spotřebitele a značnou komplikovanost systematiky právní úpravy spotřebitelského práva.

Ve druhé části představuji stručnou genezi spotřebitelského práva na úrovni Evropské unie. Právní úprava spotřebitelského práva si prošla vývojem od úpravy veřejnoprávní, přes úpravu soukromoprávní až po úpravu procesněprávní. Spotřebitel je tedy chráněn stále komplexněji. Česká republika však na tento vývoj nereaguje příliš pružně a často evropské směrnice transponuje do svého právního řádu opožděně, neúplně či nesprávně. V roce 2019 Evropská unie přijala trojici důležitých směrnic. Tyto směrnice český zákonodárce provádí do vnitrostátního právního řádu prostřednictvím velké spotřebitelské novely, která má zároveň za cíl odstranit nedostatky v transpozici starších unijních směrnic. Řadu takových nedostatků jsme mohli nalézt právě i v právní úpravě zneužívajících ujednání v občanském zákoníku. Do zákona o ochraně spotřebitele jsou pak dle požadavků modernizační směrnice nově zakotveny veřejnoprávní sankce spojené se zákazem zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Třetí část práce je věnována samotné právní úpravě zneužívajících ujednání, s důrazem na změny provedené velkou spotřebitelskou novelou. Směrnice o zneužívajících ujednáních označuje za zneužívající takové ujednání, které nebylo individuálně sjednáno, jestliže v rozporu s požadavkem poctivosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele. Směrnice je založena na principu minimální harmonizace. Ponechává tedy členským státům větší míru volnosti při její transpozici do národního právního řádu. Český

zákonodárce však zprvu její transpozici do občanského zákoníku provedl ne zcela šťastným způsobem. Velká spotřebitelská novela pak vskutku odstraňuje některé nedostatky, přičemž však i ponechává určitá národní specifika.

V první řadě je třeba ocenit změnu terminologie, kdy namísto dřívějších „nepřiměřených“ ujednání jsou po novele ujednání označena jako „zneužívající“. Pojem „nepřiměřená“ ujednání mohl přitom působit jako zavádějící. Zneužívající ujednání v sobě totiž opravdu zahrnují určitou nepřiměřenost, pokud jde o nerovnováhu práv a povinností stran smlouvy, ta však není jediným kritériem pro posouzení ujednání jako zneužívajícího. Pojem „zneužívající“ ujednání taktéž více koresponduje s jinými jazykovými variantami termínu užívanými ostatními členskými státy a lépe tak vystihuje podstatu tohoto institutu.

Pozitivně lze hodnotit též změny provedené v generální klauzuli zneužívajících ujednání. Vypuštěna byla vyvratitelná domněnka, která se v kontextu ustanovení § 1813 občanského zákoníku jeví jako nemístná. Kritérium rozporu s požadavkem „přiměřenosti“ bylo nahrazeno rozporem s požadavkem „poctivosti“. Požadavek poctivosti dle českého práva přitom odpovídá požadavku dobré víry v objektivním smyslu, který vyžaduje úprava evropská. Judikatura Nejvyššího soudu již toto dovodila a vyložila uvedené kritérium eurokonformním způsobem. Přesto lze výslovné zakotvení tohoto pojmu v zákoně jen kvitovat. Konečně v případě ujednání vyňatých z přezkumu dle generální klauzule, která byla dříve formulována příliš široce, dochází ke zúžení. Napříště tak budou v souladu se směrnicí a judikaturou Soudního dvora Evropské unie z přezkumu vyňata pouze ujednání o „hlavním předmětu závazku“ a „posouzení přiměřenosti vzájemného plnění“. Nadto novela přidává odstavec druhý, do kterého transponuje interpretační pravidlo, podle kterého je třeba posuzovat zneužívající povahu smluvního ujednání v kontextu celé smlouvy a dalších okolností. Můžeme tedy shrnout, že generální klauzule ve znění po novele již plně odpovídá požadavkům směrnice.

Právní úprava zneužívajících ujednání dle občanského zákoníku se oproti úpravě ve směrnici i nadále vztahuje na ujednání individuálně sjednaná. Jde o přípustné rozšíření působnosti právní úpravy v souladu s principem minimální harmonizace. V tomto ohledu respektují vůli zákonodárce zajistit spotřebitelům vyšší úroveň ochrany. Poněkud nesystémově však potom působí novelou zavedená úprava v zákoně o ochraně spotřebitele, která omezuje zákaz zneužívajících ujednání na ujednání individuálně nesjednaná. Tím se dle mého názoru systematicky právní úpravy zbytečně rozštěpuje. Zákonodárce by se měl přiklonit k té či oné variantě v rámci soukromoprávního i veřejnoprávního předpisu.

Nejrozsáhlejších změn doznala právní úprava seznamů zneužívajících ujednání. Zatímco směrnice obsahuje ve své příloze pouze indikativní seznam ujednání, u nichž lze usuzovat na jejich zneužívající povahu, český zákonodárce se rozhodl jít nad rámec úpravy ve směrnici a stanovit úpravu pro podnikatele přísnější. V původním ustanovení § 1814 občanského zákoníku tak zakotvil „black list“ zneužívajících ujednání, tj. seznam ujednání zakázaných za všech okolností. Tento black list se jen z části shodoval se seznamem uvedeným ve směrnici. Velká spotřebitelská novela pak do ustanovení § 1814 občanského zákoníku mnohem plněji provádí přílohu směrnice a svým zněním jí více odpovídá. Krom black listu uvedeného v odstavci prvním jmenovaného ustanovení nově přidává odstavec druhý, v němž nalezneme tzv. „grey list“, tj. seznam ujednání, u nichž se jejich zneužívající povaha pouze presumuje. Existenci grey listu zneužívajících ujednání v národní úpravě kvitují. Naopak mou hlavní výtkou vůči současné právní úpravě je značná nevyváženost obou seznamů ve prospěch blacklistu, a tedy přílišná přísnost úpravy vzhledem k podnikatelům. Zákonodárce navíc mezi ustanovení blacklistu zařadil i ustanovení, která se do něj svou povahou nehodí, jelikož vyžadují posouzení okolností případu, a tedy z povahy věci nemohou být zneužívající za všech okolností. Takovými ujednáními jsou například ujednání ukládající spotřebiteli pro případ porušení povinnosti nepřiměřenou sankci.

Poněkud nejasná dle mého názoru zůstává situace ohledně právních následků zneužívajících ujednání, kdy ustanovení § 1815 občanského zákoníku uvádí, že ke zneužívajícímu ujednání se nepřihlíží, ledaže se jej spotřebitel dovolá. Dle důvodové zprávy je následkem zneužívajících ujednání jejich zdánlivost. Institut zdánlivosti právního jednání ovšem jinak zákon používá v případech absence pojmových znaků právního jednání, a nikoli pro případ závadnosti jeho obsahu, a tedy vyvstává otázka, zda zákon skutečně se zneužívajícími ujednáními spojuje následek v podobě zdánlivosti. Ani judikatura Nejvyššího soudu k této otázce zatím neposkytla přesvědčivou odpověď. Naopak se v ní můžeme setkat se vzájemně rozpornými závěry. Přestože se jedná spíše o teoretický problém, bylo by dle mého názoru záhodno, kdyby zákon jako následek zneužívajících ujednání stanovil jejich absolutní neplatnost. Velká spotřebitelská novela však v tomto ohledu příležitosti nevyužila.

Poslední kapitola práce se věnuje novelou zavedenému zákazu zneužívajících ujednání v ustanovení § 7 zákona o ochraně spotřebitele. Toto ustanovení reflektuje požadavky modernizační směrnice, aby členský stát zavedl ve svém vnitrostátním právním řádu sankce za užití zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Český zákonodárce se rozhodl tuto povinnost provést formou administrativního přezkumu, přičemž využil výjimky stanovené směrnicí, a sankce omezil na případy, kdy je zneužívající ujednání vnitrostátním právním řádem

označeno jako zneužívající za všech okolností. Z formálního hlediska dle mého názoru právní úprava zákazu zneužívajících ujednání v zákoně o ochraně spotřebitele v zásadě splňuje požadavky kladené směrnicí. Z mého dosavadního průzkumu uplatňování tohoto zákazu v praxi však vyplynulo, že této problematice dozorové orgány zatím nevěnují dostatečnou pozornost.

Lze tedy shrnout, že velké spotřebitelské novely se skutečně podařilo odstranit mnohé dílčí nedostatky předchozí právní úpravy zneužívajících ujednání a dosáhnout vyšší míry souladnosti s evropským právem. Avšak novela bohužel plně nevyužila příležitost ke změně či vyjasnění právní úpravy, například pokud jde o právní následky zneužívajících ujednání. Co se týče seznamů zneužívajících ujednání, lze dle mého názoru právní úpravu hodnotit jako nevyváženou a příliš tvrdou vůči podnikatelům. Konečně právní úprava veřejnoprávních sankcí za porušení zákazu zneužívajících ujednání, ač formálně splňuje požadavky směrnice, nenašla zatím v praxi velkého uplatnění.

Je ovšem příliš brzy na to, abychom mohli kvalifikovaněji posoudit efektivnost nové právní úpravy zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. To bude možné až s větším časovým odstupem a ve světle judikatury soudů k této úpravě se vztahující. Mám však za to, že se mi, vzhledem k výše uvedenému, podařilo naplnit v úvodu vytyčený cíl, kterým bylo provedení analýzy právní úpravy zneužívajících ujednání ve znění po velké spotřebitelské novele.

Závěrem bych chtěl dodat, že vzhledem ke stále silnějšímu propojování soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy spotřebitelského práva se uvedené dělení stává poněkud neopodstatněným. Více než kdy dříve se jeví aktuálními úvahy o potřebě spotřebitelského kodexu, který by tuto právní úpravu spojoval a zajistil nezbytnou integritu spotřebitelského práva.

Seznam zkratk

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku – Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012, Sb., občanský zákoník

Důvodová zpráva k velké spotřebitelské novele – Důvodová zpráva k zákonu č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Modernizační směrnice – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2161 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, 2005/29/ES a 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů Unie na ochranu spotřebitele

Občanský zákoník – Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Občanský zákoník z roku 1964 – Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Pokyny komise – Oznámení Komise. Pokyny k výkladu a uplatňování směrnice Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

Směrnice o poskytování digitálního obsahu – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb

Směrnice o právech spotřebitelů – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES

Směrnice o prodeji zboží – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES

Směrnice o zneužívajících ujednáních – Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

Velká spotřebitelská novela – Zákon č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o ochraně spotřebitele – Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Seznam použitých zdrojů

1 Monografie a komentáře

- BEZOUŠKA, Petr a HAVEL, Bohumil. *Občanský zákoník: Srovnávací komentář*. Online. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Dostupné v systému ASPI. ASPI_ID KO89_p12012CZ [citováno 2023-11-05]
- HULMÁK, Milan. *Kontrola cenových ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-779-8
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-535-0
- HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055-3014)*. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-287-8
- KRÁL, Richard; SCHEU, Harald Christian; NAVRÁTIL, Petr a VONDRÁČKOVÁ, Aneta. *Zbytečně zatěžující transpozice – neodůvodněný gold-plating směrnic EU v České republice*. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta, 2014, s. 23-24. ISBN 978-80-87975-18-3
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§1-302). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020. ISBN 978-80-7400-852-8
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 303-654). Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8
- MORAVEC, Tomáš a PASTORČÁK, Jan. *Spotřebitel a podnikatel na dynamicky se rozvíjejícím trhu*. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-745-3
- PRAŽÁK, Zbyněk; FIALA, Josef a HANDLAR, Jiří. *Závazky z právních jednání podle občanského zákoníku: komentář k § 1721-2893 OZ podle stavu k 1.4.2017 ve znění zákona č. 460/2016 Sb.* Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-158-8
- ŠILHÁN, Josef. *Právní následky porušení smlouvy v novém občanském zákoníku*. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-544-2
- ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I. (§ 1 až 654)*. 2. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-656-6
- ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. (§ 1721-2520)*. 2. vyd. Online. Praha: Wolters Kluwer, 2021. Dostupné v systému ASPI. ASPI_ID KO89_e2012CZ [citováno 2023-11-05]
- VÍTOVÁ, Blanka. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách po rekodifikaci soukromého práva*. Vyd. 2., 1. ve Wolters Kluwer. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-491-0
- VÍTOVÁ, Blanka. *Transpozice směrnice o právech spotřebitelů do českého a slovenského právního řádu*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o.p.s., 2016. ISBN 978-80-87382-84-4
- VÍTOVÁ, Blanka. *Zákon o ochraně spotřebitele. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7478-984-7
- VÍTOVÁ, Blanka a ETLÍKOVÁ, Markéta. *Mediace ve spotřebitelských sporech*. Praha: Leges, 2021. ISBN 978-80-7502-536-4

2 Odborné články a příspěvky ve sbornících

- DUFKOVÁ, Anna. Ochrana slabší strany ve světle nekalé soutěže a nekalých obchodních praktik. *Obchodněprávní revue*. Roč. 13 (2021), č. 1, s. 32-37
- HURDÍK, Jan. Právo ochrany spotřebitele v systému soukromého práva. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 68 (2022) č. 2, s. 35-45
- ONDREJOVÁ, Dana. Několik zamyšlení nad spotřebitelskou ochranou v kontextu nové judikatury. Online. *Bulletin advokacie*. (2018), č. 1-2. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/nekolik-zamysleni-nad-spotrebitelskou-ochranou-v-kontextu-nove-judikatury> [citováno 2023-11-06]
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Některé otázky smluvního práva ve světle NOZ. In: *XXI. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2013, s. 471-495. ISBN 978-80-87576-56-4
- PELIKÁNOVÁ, Irena. Vstup unijního interpreta do národního práva – příklad zneužívajících klauzulí ve spotřebitelských smlouvách. In: *XXIX. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2022, s. 202-267. ISBN 978-80-7502-621-7
- SIMON, Rita. Ochrana spotřebitele – instrumenty veřejného a soukromého práva. In: DVOŘÁK, Jan a kol., *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 292-303. ISBN 978-80-7552-954-1
- SIMON, Rita. Spotřebitelské modely v evropském a českém právu s ohledem na smluvněprávní spory. *Právník*. Roč. 157 (2018), č. 5, s. 385-406
- SIMON, Rita. „Spotřebitelský kodex, ano či ne?“ dvoudenní mezinárodní konference na Právnícké fakultě MU v Brně. *Právník*. Roč. 157 (2018), č. 9, s. 777-778
- ŠTAVÍKOVÁ ŘEZNIČKOVÁ, Iva. Právní a praktické dopady nesprávné transpozice směrnice o zneužívajících klauzulích. *Jurisprudence*. Roč. 22 (2013), č. 6, s. 27-31
- ŠTAVÍKOVÁ ŘEZNIČKOVÁ, Iva. Smluvní pokuta jako zneužívající klauzule a možnost její moderace. *Rekodifikace a praxe*. Roč. 4 (2016), č. 2, s. 8-13
- ŠVESTKA, Jiří. Ochrana slabší strany a zásada rovnosti. In: DVOŘÁK, Jan a kol. *Soukromé právo 21. století*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 93-97. ISBN 978-80-7552-954-1
- TICHÝ, Luboš. Kupní smlouva a spotřebitelská kupní smlouva, včetně odpovědnosti za vady. In: *XXII. Karlovarské právnícké dny*. Praha: Leges, 2014, s. 84-128. ISBN 978-80-7502-029-1
- TICHÝ, Luboš. Kontrola smlouvy, všeobecné obchodní podmínky, formulářové smlouvy a nekalé (zneužívající) klauzule. In: *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 61 (2015), č. 3, s. 43-76
- VYSKOČILOVÁ, Silvia. Soudní kontrola nepřiměřených (zneužívajících) ujednání z úřední pravomoci. *Acta Universitatis Carolinae Iuridica*. Roč. 68 (2022) č. 2, s. 115-123
- ZOULÍK, František. Počátky soukromoprávní ochrany spotřebitele v České republice. In: *Spotřebitelská legislativa EU a její implementace do práva České republiky (na příkladu Francie a České republiky)*. Praha: CEFRES, 2001, s. 121-130. ISBN 978-80-8631-111-1

3 Cizojazyčná díla

COLE, G. Marcus. Rational consumer ignorance: when and why consumers should agree to form contracts without even reading them. *The journal of law, economics & policy*. Roč. 11 (2015), č. 3, s. 413-462

COLLINS, Hugh. *Good Faith in European Contract Law*. Online. *Oxford journal of legal studies*. Roč. 14 (1994), č. 2, s. 229-254. Dostupné z: https://heinonline.org.ezproxy.is.cuni.cz/HOL/Page?lname=&public=false&collection=journals&handle=hein.journals/oxfjls14&men_hide=false&men_tab=toc&kind=&page=229 [citováno 2023-11-05]

DUROVIĆ, Mateja. Adaptation of consumer law to the digital age: EU Directive 2019/2161 on modernisation and better enforcement of consumer law. *Anali Pravnog fakulteta u Beogradu*. Roč. 68 (2020), č. 2, s. 62-79

GARDINER, Caterina. *Unfair contract terms in the digital age: the challenge of protecting European consumers in the online marketplace*. Londýn: Edward Elgar Publishing Limited, 2022, s. 69-70. ISBN 978 1 80088 617 9

HOWELLS, Geraint; TWIGGS-FLESNER, Christian a WILHELMSSON, Thomas. *Rethinking EU Consumer Law (Edition 1)*. Florencie: Taylor & Francis, 2017. ISBN 978-1-138-05874-3

LIPPI, Marco; PAŁKA, Przemysław; CONTISSA, Giuseppe; LAGIOIA, Francesca; MICKLITZ, Hans-Wolfgang a další. *CLAUDETTE: an automated detector of potentially unfair clauses in online terms of service*. Online. *Artificial intelligence and law*. Roč. 27 (2019), č. 2, s. 117-139. Dostupné z: <https://web-s-ebSCOhost-com.ezproxy.is.cuni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=4725ed02-0afa-4479-aa92-f82461e38339%40redis> [citováno 2023-11-06]

MICKLITZ, Hans-Wolfgang a REICH, Norbert. The Court and the Sleeping Beauty: The revival of the Unfair Contract Terms Directive (UCTD). *Common market law review*. Roč. 51 (2014), č. 3, s. 771-808

4 Internetové zdroje

ČESKÁ OBCHODNÍ INSPEKCE. *Výroční zpráva 2022*. Online. Dostupné z: https://www.coi.cz/wp-content/uploads/2023/04/COI_Vyrocní_zprava_2022.pdf [citováno 2023-11-05]

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012, Sb., občanský zákoník. Online. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> [citováno 2023-11-05]

Důvodová zpráva k zákonu č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Online. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=208480> [citováno 2023-11-05]

EVROPSKÁ KOMISE. *Nová politika pro spotřebitele*. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0183> [citováno 2023-11-05]

EVROPSKÁ KOMISE. *Pokyny k výkladu a uplatňování směrnice Rady 93/13/EHS o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách*. Online. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0927\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019XC0927(01)) [citováno 2023-11-05]

KOMISE EVROPSKÝCH SPOLEČENSTVÍ. *Report from the Commission on the implementation of Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts*. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=celex:52000DC0248> [citováno 2023-11-05]

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Online. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=8&ct=994&ct1=0> [citováno 2023-11-05]

Návrh zákona o hromadném občanském řízení soudním. Online. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=523> [citováno 2023-11-05].

Oprava směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Online. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A31993L0013R%2804%29> [citováno 2023-11-05]

5 Právní předpisy

Evropská unie

Listina základních práv Evropské unie

Smlouva o fungování Evropské unie

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/2394 ze dne 12. prosince 2017 o spolupráci mezi vnitrostátními orgány příslušnými pro vymáhání dodržování právních předpisů na ochranu zájmů spotřebitelů a o zrušení nařízení (ES) č. 2006/2004

Směrnice Rady 85/374/EHS ze dne 25. července 1985 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se odpovědnosti za vadné výrobky

Směrnice Rady 85/577/EHS ze dne 20. prosince 1985 o ochraně spotřebitele v případě smluv uzavřených mimo obchodní prostory

Směrnice Rady 87/102/EHS ze dne 22. prosince 1986 o sblížení právních předpisů členských států týkajících se spotřebitelského úvěru

Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES ze dne 16. února 1998 o ochraně spotřebitelů při označování cen výrobků nabízených spotřebiteli

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/29/ES ze dne 11. května 2005 o nekalých obchodních praktikách vůči spotřebitelům na vnitřním trhu a o změně směrnice Rady 84/450/EHS, směrnic Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. října 2011 o právech spotřebitelů, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 1999/44/ES a zrušuje směrnice Rady 85/577/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 97/7/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/11/EU o alternativním řešení spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004 a směrnice 2009/22/ES.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/770 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o poskytování digitálního obsahu a digitálních služeb

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/771 ze dne 20. května 2019 o některých aspektech smluv o prodeji zboží, o změně nařízení (EU) 2017/2394 a směrnice 2009/22/ES a o zrušení směrnice 1999/44/ES

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/2161 ze dne 27. listopadu 2019, kterou se mění směrnice Rady 93/13/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/6/ES, 2005/29/ES a 2011/83/EU, pokud jde o lepší vymáhání a modernizaci právních předpisů Unie na ochranu spotřebitele

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES

Česká republika

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

Zákon č. 155/2010 Sb., kterým se mění se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

Zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Zákon č. 257/2016 Sb., o spotřebitelském úvěru

Zákon č. 374/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní

Slovensko. Zákon č. 40/1964 Zb., občiansky zákonník

6 Seznam použité judikatury

Soudní dvůr Evropské unie

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 1991 ve věci C-361/89 Patrice Di Pinto

Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. července 1997 ve věci C-269/95 Francesco Benincasa

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. dubna 1999 ve věci C-423/97 Travel Vac SL

Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. června 2000 ve spojených věcech C-240/98 až C-244/98 Océano Grupo Editorial

Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. listopadu 2001 ve spojených věcech C-541/99 a C-542/99 Cape Snc a Idealservice MN RE

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. května 2002 ve věci C-478/99 Komise proti Švédskému království

Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. ledna 2005 ve věci C-464/01 Johann Gruber

Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. června 2009 ve věci C-243/08 Pannon GSM Zrt

Rozsudek Soudního dvora ze dne 6. října 2009 ve věci C-40/08 Asturcom Telecomunicaciones

Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. června 2010 ve věci C-484/08 Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid

Rozsudek Soudního dvora ze dne 15. března 2012 ve věci C-453/10 Jana Pereničová

Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. dubna 2012 ve věci C-472/10 Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. června 2012 ve věci C-618/10 Banco Español de Crédito

Rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013 ve věci C-415/11 Mohamed Aziz

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. března 2013 ve věci C-92/11 RWE Vertrieb AG

Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. května 2013 ve věci C-397/11 Erika Jörös

Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. května 2013 ve věci C-488/11 Dirk Frederik Asbeek Brusse.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. ledna 2014 ve věci C-226/12 Constructora Principado

Rozsudek Soudního dvora ze dne 30. dubna 2014 ve věci C-26/13 Árpád Kásler

Rozsudek Soudního dvora ze dne 26. února 2015 ve věci C-143/13 Bogdan Matei

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. dubna 2016 ve věci C-377/14 Ernst Georg Radlinger

Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. července 2016 ve věci C-168/15 Milena Tomášová C-168/15

Rozsudek Soudního dvora ze dne 28. července 2016 ve věci C-191/15 Verein für Konsumenteninformation

Rozsudek Soudního dvora ze dne 21. prosince 2016 ve spojených věcech C-154/15, C-307/15 a C-308/15 Francisco Guetierrez Naranjo

Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. září 2017 ve věci C-186/16 Ruxandra Paula Andriuciuc

Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. srpna 2018 ve spojených věcech C-96/16 a C-94/17 Banco Santander

Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. října 2019 ve věci C-208/18 Jana Petruchová

Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. září 2020 ve spojených věcech C-84/19, C-222/19 a C-252/19 Profi Credit Polska

Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. října 2022 ve věci C-405/21 NOVA KREDITNA BANKA MARIBOR d.d.

Rozsudek Soudního dvora ze dne 20. dubna 2023 ve věci C-263/22 Ocidental

Ústavní soud

Nález Ústavního soudu ze dne 15. června 2009, sp. zn. I. ÚS 342/09

Usnesení Ústavního soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. Pl. ÚS 1/10

Nález Ústavního soudu ze dne 11. listopadu 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11

Nejvyšší soud

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2008, sp. zn. 33 Cdo 3053/2007

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. března 2009, sp. zn. 33 Cdo 940/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, sp. zn. 33 Odo 1738/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. března 2010, sp. zn. 33 Cdo 1956/2007

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. Cpjn 200/2013

Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 23. dubna 2014, sp. zn. Cpjn 203/2013

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. června 2014, sp. zn. 23 Cdo 1835/2012

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. února 2017, sp. zn. 32 ICdo 86/2015

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. dubna 2017, sp. zn. 33 Cdo 2335/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. března 2018, sp. zn. 33 ICdo 45/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. dubna 2018, sp. zn. 33 Cdo 2317/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. dubna 2018, sp. zn. 33 Cdo 961/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. července 2018, sp. zn. 26 Cdo 2666/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2018, sp. zn. 29 Cdo 5943/2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. listopadu 2018, sp. zn. 27 Cdo 1318/2017

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. ledna 2019, sp. zn. 33 Cdo 382/2018

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. listopadu 2019, sp. zn. 29 Cdo 7/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. prosince 2020, sp. zn. 33 Cdo 3126/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. září 2021, sp. zn. 33 ICdo 77/2020

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2022, sp. zn. 33 Cdo 2151/2021

Ostatní

Nález finančního arbitra ze dne 8. ledna 2014, FA/211/2014, sp. zn. 54/SU/2013

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 4. prosince 2018, sp. zn. 19 C 13/2018

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. září 2019, sp. zn. 69 Co 77/2019

Seznam příloh

- s. 77 – Příloha č. 1 – Odpověď České národní banky na žádost o poskytnutí informace
- s. 78 – Příloha č. 2 – Odpověď Českého telekomunikačního úřadu na žádost o poskytnutí informace
- s. 79 – Příloha č. 3 – Odpověď České obchodní inspekce na žádost o poskytnutí informace
- s. 80-82 – Příloha č. 4 – Příkaz České obchodní inspekce 69717/23/4000
- s. 83-87 – Příloha č. 5 – Protokol o kontrole 402303090558401
- s. 88-96 – Příloha č. 6 – Protokol o kontrole 272305290024120

Příloha č. 1 – Odpověď ČNB na žádost o poskytnutí informace



ÚTVAR: Sekce dohledu nad finančním trhem
Odbor správních řízení

Praha 6. 10. 2023
č.j. 2023/130234/CNB/580
ke sp.zn. Sp/2023/392/573

Jindřich Polák



Vyřízení žádosti podané dle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím


Vážený pane Poláku,


Česká národní banka (dále jen „ČNB“), jakožto povinný subjekt podle ust. § 2 odst. 1 zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „Informační zákon“), obdržela dne 27. 9. 2023 Vaši žádost, kterou jste podřadil režimu Informačního zákona. Předmětem Vaší žádosti bylo poskytnutí následujících informací:

Žádám o informaci, zda Česká národní banka v roce 2023 reálně na konkrétní případy aplikovala ustanovení § 7 a § 24 odst. 7 písm. d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, stanovící zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách, a uložila konkrétním podnikatelům sankce v souvislosti s porušením jmenovaného ustanovení. Pokud ano, v kolika případech bylo ze strany České národní banky rozhodováno o porušení zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách a v jakém rozpětí se reálně pohybovala výše uložených peněžitých sankcí.

K Vaší žádosti sdělujeme, že ČNB v roce 2023 neaplikovala v konkrétních případech ust. § 7 a § 24 odst. 7 písm. d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

S pozdravem


ředitel odboru správních řízení
podepsáno elektronicky


vedoucí referátu nestandardních činností
podepsáno elektronicky

Příloha č. 2 – Odpověď ČTÚ na žádost o poskytnutí informace



Český telekomunikační úřad
Sekce rozhodování sporů a ochrany spotřebitele



Vážený pan
Jindřich Polák

Číslo jednací
ČTÚ-35 909/2023 - MrS

Vyřizuje / telefon


Praha 9
18. 9. 2023

Vážený pane Poláku,

Český telekomunikační úřad (dále jen „Úřad“) obdržel dne 12. září 2023 Vaši žádost o informace podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů. V žádosti požadujete poskytnout informace o tom, zda „Český telekomunikační úřad v roce 2023 reálně aplikoval ustanovení § 7 a § 24 odst. 7 písm. d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, stanovící zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách, a uložil konkrétním podnikatelům sankce v souvislosti s porušením jmenovaného ustanovení.“ Pokud ano, požadujete informaci o tom, „v kolika případech bylo ze strany Českého telekomunikačního úřadu rozhodnuto o porušení zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách a v jakém rozpětí se reálně pohybovala výše uložených peněžitých sankcí.“

K Vaší žádosti Úřad uvádí, že Vámi uváděné ustanovení § 7 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), zakazující zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách dosud nebylo předmětem správního řízení vedeného Úřadem. Úřad tak ani neprojednával přestupkové jednání podle ustanovení § 24 odst. 7 písm. d) zákona o ochraně spotřebitele spočívající v porušení zákazu podle § 7 tohoto zákona a neuložil žádnou peněžitou sankci za tento přestupek.

S pozdravem


vedoucí oddělení metodiky rozhodování sporů
a ochrany spotřebitele

IČO: 70106975

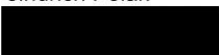
Příloha č. 3 – Odpověď ČOI na žádost o poskytnutí informace



COI0X01RNHL4

Česká obchodní inspekce Ústřední inspektorát Štěpánská 796/44, 110 00 Praha 1

Vážený pan
Jindřich Polák



Vaše zn.	SpZn.	Čj.	Vyřizuje/kl.	Praha
.....	ČOI 112608/23/O100	ČOI 116495/23/O100	21.9.2023

Poskytnutí informací podle zákona č.106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů

Vážený pane,

České obchodní inspekci byla dne 10. 9. 2023 doručena Vaše žádost podle zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZSPI“), evidovaná pod čj. ČOI 112608/23/O100, v níž požadujete informaci o tom, zda Česká obchodní inspekce v roce 2023 reálně aplikovala ustanovení § 7 a § 24 písm. d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, stanovící zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách, a uložila konkrétním podnikatelům sankce v souvislosti s porušením jmenovaného ustanovení. Pokud ano, v kolika případech bylo ze strany České obchodní inspekce rozhodnuto o porušení zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách a v jakém rozpětí se reálně pohybovaly uložené peněžité sankce.

K Vaší žádosti sdělujeme:

V letošním roce eviduje Česká obchodní inspekce 8 kontrol zaměřených na dodržování ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele (dále jen ZOS), z toho 3 kontroly dosud probíhají, resp. probíhá správní řízení.

Ve 3 případech bylo zjištěno porušení § 7 odst. 1 ZOS:

- v 1 případě byla uložena sankce ve výši 2 000 Kč za porušení § 7 odst. 1 ZOS
- ve 2 případech byly uloženy souhrnné sankce ve výši 2 500 Kč a 1 500 Kč – souhrnná sankce byla uložena nejen za porušení ust. § 7 odst. 1 ZOS, ale i za porušení dalších ustanovení ZOS

Ve 2 případech nebylo klasifikováno porušení § 7 odst. 1 ZOS.

S pozdravem



ústřední ředitel
České obchodní inspekce

Telefon (+420) 296 366 102 Fax (+420) 296 366 236 E-mail podatelna@coi.cz
ID datové schránky x7cab34

Příloha č. 4 – Příkaz ČOI 69717/23/4000



COI0X01QBNKW

Česká obchodní inspekce
inspektorát Olomoucký a Moravskoslezský se sídlem v Ostravě
Provozní 1, 722 00 Ostrava-Třebovice, tel. 554 818 211, fax 296 366 236

ČOI 69717/23/4000

V Ostravě dne: 7. 6. 2023

Č. j.: 480P-40/23/Sla/Kot

Sp.zn.: 23674/23/4000



PŘÍKAZ

Inspektorát České obchodní inspekce Olomoucký a Moravskoslezský se sídlem v Ostravě věcně příslušný podle § 23 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v rozhodném znění (dále též ZOS) a místně příslušný podle § 62 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v rozhodném znění (dále též ZOP), rozhodl podle § 90 odst. 1 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich ve spojení s § 150 odst. 1 a 2 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, v rozhodném znění, takto:

Obviněná

Datum narození

Sídlo

IČO



- I. se uznává vinnou z porušení právní povinnosti, kterého se dopustila tím, že v postavení prodávajícího dne 31. 1. 2023 a minimálně dne 15. 3. 2023, kdy byly kontrolovány a vytištěny její internetové stránky [redacted] ve svém internetovém obchodě nesplnila povinnost podle § 7 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, zdržet se ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem užití zneužívajícího ujednání podle § 1814 odst. 1 občanského zákoníku tím, že podmiňovala odstoupení od kupní smlouvy předchozí e-mailovou korespondencí, když v Obchodních podmínkách uvedla, že od smlouvy může spotřebitel odstoupit jakýmkoli způsobem, avšak v rubrice vrácení zboží uvedla, že „Pro účely uplatnění práva na odstoupení od smlouvy nás musíte o svém odstoupení od této smlouvy informovat formou jednostranného právního jednání, a to e-mailem“.

Tím obviněná naplnila skutkovou podstatu přestupku ve smyslu § 24 odst. 7 písm. d) ZOS.

Za spáchání výše uvedených přestupků se obviněná

II.

ukládá

podle § 24 odst. 19 písm. e) ZOS ve spojení s § 90 odst. 1 a § 46 odst. 1 ZOP

pokuta

ve výši 2 000,-- Kč (slovy: dva tisíce korun českých),

Uloženou pokutu je obviněná povinna uhradit **ve lhůtě 30 dnů od nabytí právní moci tohoto rozhodnutí** na účet České obchodní inspekce u ČNB, č. ú. 3754-829011/0710, VS 3404804023, KS: 1148 (převodním příkazem), 1149 (poštovní poukázkou).

Odůvodnění

Kontrolou, provedenou inspektory České obchodní inspekce (ČOI) na základě spotřebitelského podání dne 15. 3. 2023 v provozovně [REDAKCE] na adrese [REDAKCE] kdy byly kontrolovány a vytištěny i její webové stránky [REDAKCE] a byl vyhotoven protokol o kontrole, bylo zjištěno, paní [REDAKCE] v postavení prodávajícího ve svém internetovém obchodě nesplnila povinnost podle § 7 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, zdržet se ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem užití zneužívajícího ujednání podle § 1814 odst. 1 občanského zákoníku tím, že podmiňovala odstoupení od kupní smlouvy předchozí e-mailovou korespondencí, když v Obchodních podmínkách uvedla, že od smlouvy může spotřebitel odstoupit jakýmkoli způsobem, avšak v rubrice vrácení zboží uvedla, že „Pro účely uplatnění práva na odstoupení od smlouvy nás musíte o svém odstoupení od této smlouvy informovat formou jednostranného právního jednání, a to e-mailem“.

Tím obviněná naplnila skutkovou podstatu přestupku ve smyslu § 24 odst. 7 písm. d) ZOS.

Provedenou kontrolou bylo zjištěno, že spotřebitelka zakoupila 2 šaty, prostřednictvím výše uvedeného e-shopu, zásilku vyzvedla dne 12. 1. 2023, vytiskla formulář po odstoupení od kupní smlouvy, vložila ho do balíku a dne 24. 1. 2023 odeslala prostřednictvím pošty na adresu prodávající. Dne 25. 1. 2023 byla zásilka uložena na poště. Ze zasláné e-mailové korespondence je zřejmé, že spotřebitelka kontrolovanou osobu nejdříve kontaktovala telefonicky a bylo jí sděleno, že má prodávající kontaktovat pouze e-mailem. Dne 31. 1. 2023 došlo ke komunikaci mezi prodávající a kupující s tím, že již není možné šaty vrátit, jelikož prodávající neobdržela žádnou e-mailovou informaci, že spotřebitelka odstoupila od kupní smlouvy, a trvala na předchozím zaslání odstoupení od kupní smlouvy prostřednictvím e-mailu.

Správní orgán po zhodnocení všech podkladových materiálů rozhodl tak, jak je uvedeno shora. Při rozhodování o výši pokuty v souladu s § 37 až § 40 ZOP přihlédl zejména k povaze a závažnosti přestupků, polehčujícím a přitěžujícím okolnostem a k povaze činnosti účastnice řízení.

Pokud jde o povahu a závažnost přestupku, je třeba zvážit, že jeho spácháním došlo k porušení poměrně významného zákonem chráněného zájmu, a sice porušení práva spotřebitele na pravdivé informace o možnosti odstoupení od kupní smlouvy a umožnění odstoupení od kupní smlouvy jakýmkoli způsobem ve smyslu § 1830 odst. 1 zákoníku. Následky uvedeného přestupku správní orgán spatřuje v tom, že spotřebiteli nebylo umožněno od kupní smlouvy odstoupit.

Správní orgán tento přestupek považuje vzhledem k míře jejich společenské nebezpečnosti za mírně závažný.

Správní orgán neshledal v daném případě žádnou okolnost, kterou by měl či mohl vzít v úvahu v neprospěch účastnice řízení jako okolnost přitěžující.

Naproti tomu ve prospěch účastnice řízení, tedy jako okolnost polehčující hodnotí správní orgán to, že se jedná o první porušení tohoto ustanovení zákona o ochraně spotřebitele ze strany této podnikatelky, zjištěné Českou obchodní inspekcí.

Činnost paní [REDAKCE] v rámci níž ke spáchání přestupků došlo, směřuje především vůči spotřebitelské veřejnosti – jedná se o provozování živnosti volné „Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona, Obor činnosti: Zprostředkování obchodu a služeb, Velkoobchod a maloobchod“. Postih za přestupek podle zákona o ochraně spotřebitele je tedy zcela na místě.

Z uvedených důvodů je pokuta uložena při dolní hranici zákonného rozpětí stanoveného v zákoně o ochraně spotřebitele (do výše 5 000 000 Kč).

Pokud se jedná o výši uložené pokuty, správní orgán se při rozhodování o ní přiklonil k hledisku naplnění zásady nestrannosti a legitimního očekávání, jak je vyjádřena v § 2 odst. 4 správního řádu, kde je stanoveno v rámci základních zásad správního řízení, že správní orgán je povinen dbát, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného konkrétního případu. Dle uvážení správního orgánu s ohledem na výše uvedené polehčující skutečnosti je uložena sankce plně v souladu se zákonem, nese v sobě nezbytný represivní i preventivní prvek a svojí výší odpovídá zásadě přiměřenosti používané ve správním řízení.

O provedené kontrole byl sepsán dne 15. 3. 2023 protokol o kontrole. S ním byla účastnice řízení seznámena téhož dne.

Kontrolovaná osoba byla poučena o svém právu podat písemné a zdůvodněné námitky proti kontrolnímu zjištění, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení protokolu o kontrole. Této možnosti podnikatelka nevyužila.

Správní orgán v souladu se zásadou rychlosti a efektivnosti řízení vydal dle § 150 odst. 1 a 2 správního řádu tento příkaz, neboť dospěl k závěru, že je ukládána povinnost v řízení z moci úřední, že skutkové zjištění je dostatečné, skutečný stav věci byl spolehlivě zjištěn. Podkladem pro vydání příkazu je protokol o kontrole včetně příloh, pořázený v souladu s právními předpisy, o jehož obsahu nejsou pochybnosti.

Z výše uvedených důvodů rozhodl správní orgán tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto příkazu.

Poučení

Podle § 150 odst. 3 správního řádu má obviněný právo podat proti tomuto příkazu odpor ve lhůtě 8 dnů ode dne jeho oznámení u inspektorátu Olomouckého a Moravskoslezského. Lhůta pro podání odporu běží ode dne následujícího po oznámení příkazu. Včasným podáním odporu se příkaz ruší a v řízení se pokračuje.

Pokud po podání odporu bude vydáno rozhodnutí, kterým bude obviněný uznán vinným ze správního deliktu, bude mu, kromě správního trestu uložena podle § 95 odst. 1 zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich ve spojení s § 79 odst. 5 správního řádu též povinnost nahradit paušální náklady řízení ve výši 1 000,-- Kč, stanovené vyhláškou č. 520/2005 Sb., o rozsahu hotových výdajů a ušlého výdělku, které správní orgán hradí jiným osobám, a o paušální částce nákladů řízení, v rozhodném znění.

Příloha č. 5 – Protokol o kontrole 402303090558401

Česká obchodní inspekce
Inspektorát Olomoucký a Moravskoslezský
Provozní 5491/1, Ostrava - Třebovice
email: ostrava@coi.cz, datová schránka:
5c2d2ch, tel.: +420 554 818 211

Identifikační kód

402303090558401

PROTOKOL O KONTROLE

V rozsahu oprávnění daných zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), zákonem č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, a souvisejících předpisů, vše v platném znění, byla vykonána kontrola, z níž se pořizuje následující protokol:

Kontrolovaná osoba:

Název / Jméno: [REDACTED]
IČO: [REDACTED]
Sídlo: [REDACTED]
Název dotčené provozovny, adresa: [www.\[REDACTED\].cz](http://www.[REDACTED].cz), Kontrola byla provedena na Inspektorátu ČOI,
Provozní 1, 722 00 Ostrava - Třebovice

Datum a čas šetření: 9.3.2023 9:00 - 22.3.2023 11:00

Za kontrolní orgán:

Vedoucí kontrolní skupiny: [REDACTED] číslo průkazu: [REDACTED]

Za kontrolovanou osobu:

funkce: Podnikatel jméno a příjmení: [REDACTED] datum nar.: [REDACTED]

Předmět kontroly a zmocňovací ustanovení:

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, pravomoc dle § 23 odst. 1,
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pravomoc dle § 23 odst. 2 písm. a) zákona č. 634/1992 Sb.,
na základě podání

První kontrolní úkon: dne: 09.03.2023
§5 odst. 2 b) zák. o kontrole - Doručení oznámení o kontrole

Poslední kontrolní úkon: dne: 22.03.2023
Setření obchodních podmínek

.....
za ČOI - podpisy

22.03.2023
1

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Kontrolní zjištění

Kontrola dodržování zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v pl. znění, k podnětu č. P 138/23.

Na základě podnětu spotřebitele č. 138/23 (spis č.j. ČOI 23058/23), který směřuje k provozovanému internetovému obchodu prostřednictvím internetového portálu www.██████████.cz, byla provedena kontrola internetových stránek, které provozuje podnikající fyzická osoba ██████████ se sídlem ██████████ IČO: ██████████

Kontrolované osobě bylo dne 9. 3. 2023 pod č.j. ČOI 31740/23 zasláno Oznámení o zahájení kontroly, které bylo doručeno dne 14.3.2023.

Podnikající fyzická osoba se na základě telefonické dohody dostavila dne 22.3.2023 na Inspektorát ČOI za účelem šetření.

Předmětem kontroly byly internetové stránky www.██████████.cz, které byly vytištěny pro případné důkazy související s kontrolou ČOI.

Internetový obchod provozovaný na výše uvedených internetových stránkách byl prověřen z pohledu plnění povinností dle požadavků § 1811 odst. 2, § 1824 a § 1826 a § 1826a zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění, kdy na webových stránkách musí být v dostatečném předstihu uvedeny všechny povinné informace a další náležitosti.

Kontrolou informací uváděných na webu ke dni dozoru bylo zjištěno, že spotřebiteli nejsou zveřejněny všechny povinné informace.

Kontrolou výše uvedených internetových stránek bylo zjištěno, že v bodě 11.3 Obchodních podmínek, je uveden nesprávný údaj, a to projevili-li se vada zboží v průběhu 6 měsíců od převzetí zboží kupujícím, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí.

Uvedený text je v rozporu s příslušnými ustanoveními Občanského zákoníku, které se týkají práva z vadného plnění - ust. § 2161.

Dle ust § 2161 odst. 5 OZ - 5) Projevili-li se vada v průběhu jednoho roku od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí, ledaže to povaha věci nebo vady vylučuje. Tato doba neběží po dobu, po kterou kupující nemůže věc užívat, v případě, že vadu vytkl oprávněně.

Prodávající je povinen v souladu s ust. § 13 zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů řádně informovat spotřebitele o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění práva z vadného plnění (dále jen „reklamací“), spolu s údaji o tom, kde lze reklamaci uplatnit.

Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že se uvedeným jednáním kontrolovaná osoba v postavení prodávajícího dopustila přestupku podle ust. § 24 odst. 7 písmene m) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, neboť neinformuje spotřebitele podle ust. § 13 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v platném znění, což bude předmětem řízení o přestupku.

Dále bylo kontrolou předmětných internetových stránek zjištěno, že prodávající uvádí v obchodních podmínkách nepravdivý údaj, že platbu je možné provést na účet i v hotovosti na provozovně, avšak adresa provozovny není uvedena na internetových stránkách, a ani není uvedena v registru Živnostenském rejstříku.

.....
za ČOI - podpis

22.03.2023
2

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Inspektorka ČOI se tázala kontrolované osoby, zda má provozovnu, kde je možné provést platbu v hotovosti.

Paní [REDAKCE] k předmětnému sdělila, že provozovnu nemá a není umožněn osobní odběr, že se jedná o nesprávný údaj v obchodních podmínkách a toto opraví.

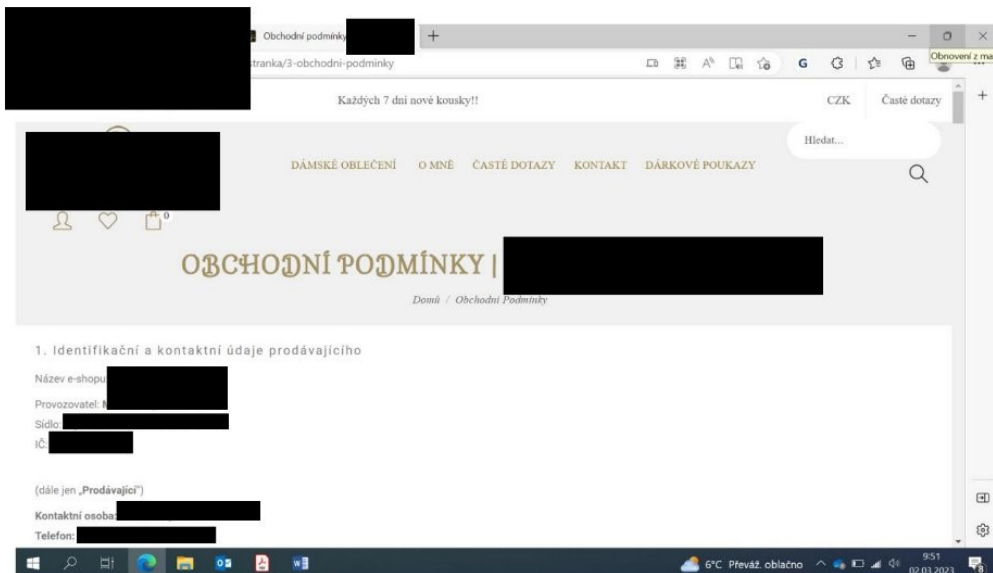
Výše uvedené skutečnosti nasvědčují tomu, že se kontrolovaná osoba, v postavení prodávajícího dopustila porušení ust. § 4 odst. 4 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s ust. § 5 odst. 1 téhož zákona a naplnila tak skutkovou podstatu ust. § 24 odst. 1 písm. a) téhož zákona, neboť uvedla nepravdivou informaci o možnosti platby v provozovně, což může vést spotřebitele k rozhodnutí ohledně provedené koupě, které by jinak neučinil. což bude předmětem řízení o přestupku.

Dále bylo kontrolou výše uvedených internetových stránek zjištěno, že podnikající fyzická osoba uvádí v bodě 13.1.3 Obchodních podmínek, že prodávající má právo na odstoupení od kupní smlouvy do 14 dnů bez udání důvodu. Viz níže uvedená podoba internetové stránky.

Dle ust. § 1814 odst. 1 písmeno d) OZ, zneužívající jsou vždy ujednání, pokud zakládají podnikateli právo odstoupit od smlouvy bez důvodu.

Zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že se uvedeným jednáním kontrolovaná osoba v postavení prodávajícího dopustila přestupku podle ust. § 24 odst. 7 písmene d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů, a dopustila se přestupku dle ust. § 7 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

[Obchodní podmínky](#) [REDAKCE]



.....
za ČOI - podpis

22.03.2023
3

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Obchodní podmínky

The image contains two screenshots of a website's terms and conditions page. The top screenshot shows sections 10.2, 10.3, 10.4, and 11. The bottom screenshot shows sections 13 and 14. The website has a search bar and navigation links: DÁMSKÉ OBLEČENÍ, O MNĚ, ČASTÉ DOTAZY, KONTAKT, DÁRKOVÉ POUKAZY. The text is in Czech and discusses consumer rights, including the right of withdrawal and protection of personal data.

10.2 Způsobem nutným k obeznámení se s povahou a vlastnostmi zboží se rozumí takové užívání zboží, k němuž obvykle dochází při prodeji zboží v kamenném obchodě, tedy užívání nezbytné výlučně k obeznámení se s povahou, vlastnostmi a funkcími zboží.

10.3 Spotřebitel je povinen nahradit Prodávajícímu snížení hodnoty vráceného zboží bez ohledu na to, že snížení způsobila třetí osoba.

10.4 Nárok na náhradu snížení hodnoty vráceného zboží je Prodávající oprávněn jednostranně započítat proti nároku kupujícího na vrácení kupní ceny zboží.

11. Práva z vadného plnění

11.1 Práva a povinnosti Smluvních stran ohledně práv z vadného plnění se řídí příslušnými obecně závaznými právními předpisy (zejména § 1914 až 1925, § 2099 až 2117 a § 2161 až 2174 Občanského zákoníku a zákonem č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů).

11.2 Prodávající odpovídá kupujícímu, že zboží nemá při převzetí vady. Prodávající odpovídá kupujícímu zejména za to, že v době, kdy kupující zboží převzal, má zboží vlastnosti, které si Smluvní strany ujednaly, a chyběly-li ujednání, takové vlastnosti, které Prodávající nebo výrobce popsal nebo které kupující očekával s ohledem na povahu zboží a na základě reklamy jimi prováděné, se zboží hodí k účelu, který pro její použití Prodávající uvádí nebo ke kterému se věc tohoto druhu obvykle používá, zboží je v odpovídajícím množství, míře nebo hmotnosti a zboží vyhovuje požadavkům právních předpisů.

11.3 Pokud se vada zboží projevila v průběhu 6 měsíců od převzetí zboží kupujícím, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí. Kupující je oprávněn uplatnit právo z vady, která se vyskytne u spotřebního zboží v době 24 měsíců od převzetí.

11.4 Nemě-li zboží při převzetí vlastnosti uvedené v odst. 11.2, může kupující požadovat i dodání nového kusu zboží bez vad, pokud to není vzhledem k povaze vady nepřiměřené, ale pokud

13. Odstoupení od kupní smlouvy ze strany prodávajícího

13.1 Prodávající je oprávněn odstoupit od Kupní smlouvy:

13.1.1 bez udání důvodu do 14 dnů ode dne uzavření Kupní smlouvy, ne však později než v den, kdy mělo dojít k předání zboží k přepravě nebo přímo kupujícímu (osobní odběr). Odstoupení od Kupní smlouvy bude zasláno na e-mailovou adresu kupujícího, která byla uvedena v objednávce;

13.1.2 kdykoliv před dodáním zboží, pokud není objektivně schopen z důvodů na straně třetích osob dodat kupujícímu zboží ve lhůtě přiměřené okolnostem anebo pokud vyjde najevo, že kupující porušil již dříve uzvlenou Kupní smlouvu s prodávajícím;

13.1.3 kupující fácně a včas neuhradil kupní cenu a náklady na dopravu; v případě platby v hotovosti (dle odst. 6.1.2) a využití tzv. dobříru náklady na dopravu;

13.1.4 bylo-li zboží zasláno kupujícímu zvoleným způsobem dopravy a kupující zvolil jako způsob platby za zboží (kupní cena, náklady na dopravu) dobříru, resp. platbu v hotovosti v souladu s odst. 6.1.2 a zboží si od dopravce nepřevzal a toto zboží bylo vráceno Prodávajícímu.

13.2 Odstoupení od Kupní smlouvy bude zasláno na e-mailovou adresu kupujícího, která byla uvedena v objednávce.

14. Ochrana osobních údajů

13.1 Svou informační povinnost vůči kupujícímu ve smyslu čl. 13 Nařízení Evropského parlamentu a Rady 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (obecné nařízení o ochraně osobních údajů), související se zpracováním osobních údajů kupujícího Prodávajícího prostřednictvím Zásad se zpracováním osobních údajů

Šetřením internetových stránek bylo zjištěno, že provozovatelka internetových stránek uvedla na internetových stránkách informace dle ust. § 1820 odst. 1 písm. b), c) 89/2012 Sb., občanský zákoník v platném znění. Dále uvedla informace o mimosoudních řešení spotřebitelských sporů dle ust. § 14 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., v pl. znění.

K podnětu č. 138/23

Spotřebitelka v podání poukazuje na výše uvedený provozovaný e shod a uvádí, že prodávající nekomunikuje a nevrací peníze za vrácené zboží. Stěžovatelka své tvrzení ničím nedoložila.

.....
za ČOI - podpisy

22.03.2023
4

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Proti tomuto kontrolnímu zjištění má kontrolovaná osoba podle § 13 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole, právo podat výše uvedenému kontrolnímu orgánu písemné a zdůvodněné námitky ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto protokolu.

Přijatá opatření

Byl vydán příkaz na místě č.j. 40/0310/23, kterým byla kontrolované osobě uložena pokuta ve výši 1.500,- Kč, pro porušení:

- ust. §13 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v rozhodném znění, a tím naplnění skutkové podstaty přestupku podle ust. §24 odst.7 písm. m) téhož zákona
- ust. § 4 odst. 4 - § 5 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v rozhodném znění, a tím naplnění skutkové podstaty přestupku podle ust. §24 odst.1 písm. a) téhož zákona
- ust. § 7 odst. 1 zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, v rozhodném znění, a tím naplnění skutkové podstaty přestupku podle ust. §24 odst.7 písm. d) téhož zákona

Příkaz na místě převzal dne 22.03.2023 [redacted] Podnikatel.

Stejnopis protokolu převzal(a) dne: 22.03.2023

funkce: Podnikatel

jméno a příjmení: [redacted]

datum nar.: [redacted]

.....
podpis

.....
za ČOI - podpisy

22.03.2023
5

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Příloha č. 6 – Protokol o kontrole 272305290024120

Česká obchodní inspekce
Inspektorát Královéhradecký a Pardubický
Jižní 870/2, Hradec Králové
email: hradek@coi.cz, datová schránka:
43pdzwa, tel.: +420 495 057 170

Identifikační kód

272305290024120

PROTOKOL O KONTROLE

V rozsahu oprávnění daných zákonem č. 255/2012 Sb., o kontrole (kontrolní řád), zákonem č. 64/1986 Sb., o České obchodní inspekci, a souvisejících předpisů, vše v platném znění, byla vykonána kontrola, z níž se pořizuje následující protokol:

Kontrolovaná osoba:

Název / Jméno: [REDACTED]

IČO: [REDACTED]

Sídlo: [REDACTED]

Název dotčené provozovny, adresa: [REDACTED]

Datum a čas šetření: 29.5.2023 12:30 - 31.5.2023 9:50

Za kontrolní orgán:

Vedoucí kontrolní skupiny: [REDACTED]

číslo průkazu: [REDACTED]

Další členové skupiny: [REDACTED]

číslo průkazu: [REDACTED]

Za kontrolovanou osobu:

funkce: podnikatel

jméno a příjmení: [REDACTED]

datum nar.: [REDACTED]

Předmět kontroly a zmocňovací ustanovení:

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, pravomoc dle § 23 odst. 1,

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, pravomoc dle § 23 odst. 2 písm. a) zákona č. 634/1992 Sb.

První kontrolní úkon: dne: 29.05.2023

§5 odst. 2 c) zák. o kontrole - Kontrolní úkon bezprostředně předcházející předložení průkazu

kontrolní objednávka

Poslední kontrolní úkon: dne: 31.05.2023

kontrola obchodních podmínek

.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
1

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Kontrolní zjištění

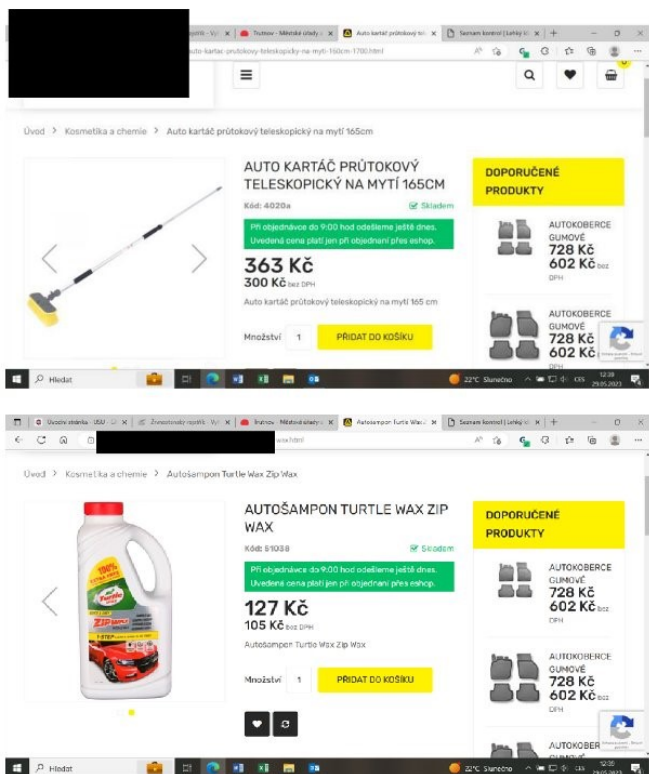
Dne 29. 5. 2023 byla uskutečněna kontrolní objednávka vybraných výrobků nabízených na internetových stránkách, tj. pomocí prostředků komunikace na dálku, a to na <https://www.██████████.cz>. V souladu s informacemi pro spotřebitele byl zvolen osobní odběr v provozovně prodávajícího v ██████████ a s platbou v hotovosti.

Jednalo se o objednávku výrobků:

1 x Autokartáč průtokový teleskopický	á 363,- Kč
1 x Autošampon Turtle	á 127,- Kč
Celkem za 490,- Kč	

Téhož dne, tj. 29. 5. 2023 bylo spotřebitelem (pracovník ČOI), přijato z emailové adresy info@██████████.cz potvrzení objednávky, včetně detailu objednávky, viz příloha úředního záznamu. Nabídkové karty výrobků z kontrolního nákupu, byly pro účely kontroly vytištěny, stejně jako informace pro spotřebitele zpřístupněné na stránkách, viz příloha úředního záznamu. Internetové stránky byly pro účely kontroly zálohovány.

Kontrolní objednávka ze dne 29. 5. 2023 <https://www.██████████.cz>:



.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
2

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Vyzvednutí zboží:

Dne 31. 5. 2023 bylo objednané zboží vyzvednuto v provozovně podnikatele pana [REDAKCE]. Kontrolní nákup byl účtován správně. Ke zboží byl na vyžádání vydán doklad o zakoupení výrobků č. 23P00263. Vydaný doklad o zakoupení výrobků obsahoval předepsané náležitosti, byl stornován a pořízena fotodokumentace.

Fotodokumentace:

Označení dodávky	Množství	J. cena	J. cena bez DPH	Sleva	Cena %DPH	DPH	Celkem Kč	
4020:KARTÁČ NA TELESKOP.TYČI	1 KS	363,00	300,00		300,00 21%	63,00	363,00	
51038:AUTOŠAMPON ZIP WAX	1 KA	127,00	104,96		104,96 21%	22,04	127,00	
Součet položek						404,96	85,04	490,00
CELKEM K ÚHRADĚ								
Placeno Kč		490,00						
Vraceno Kč		0,00						
Forma úhrady		Přijato Kč						
Hotově		490,00						
Rekapitulace DPH v Kč:				Základ v Kč	Sazba	DPH v Kč	Celkem s DPH v Kč:	
				0,00	0%		0,00	
				0,00	10%	0,00	0,00	
				0,00	15%	0,00	0,00	
				404,96	21%	85,04	490,00	

Po vydání vrácené hotovosti a dokladu o zakoupení výrobků se inspektoři v postavení spotřebitelů prokázali služebními průkazy a informovali podnikatele o zahájení kontroly.

Podnikateli bylo sděleno, že se jedná o kontrolní nákup, kdy povaha zboží umožňuje kontrolní nákup vrátit v plné hodnotě a odstoupit od kupní smlouvy. Odstoupení od kupní smlouvy bylo podnikatelem akceptováno.

Kontrola internetového obchodu:

Podnikatel pan [REDAKCE] je provozovatelem internetového obchodu [https://www.\[REDAKCE\].cz](https://www.[REDAKCE].cz). Podnikatel tak odpovídá za obsah internetových stránek.

V případě, že je prodej uskutečňován pomocí prostředku komunikace na dálku, je prodávající povinen zveřejnit informace dané platnými právními předpisy. V rámci šetření byla provedena kontrola poskytnutí informací dle zákona 89/2012 Sb., Občanský zákoník a zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
3

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Zákon č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

Citace vybraných ustanovení:

§ 1820 Sdělení před uzavřením smlouvy

„(1) Směřuje-li jednání stran k uzavření smlouvy a používá-li při něm podnikatel výhradně alespoň jeden komunikační prostředek, který umožňuje uzavřít smlouvu bez současné fyzické přítomnosti stran (dále jen "prostředek komunikace na dálku"), nebo směruje-li takové jednání k uzavření smlouvy mimo prostor obvyklý pro podnikatelské podnikání, sdělí podnikatel spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením smlouvy nebo před tím, než spotřebitel učiní závaznou nabídku,

a) údaje o hlavních vlastnostech zboží nebo služby v rozsahu odpovídajícím použitému prostředku komunikace na dálku a povaze zboží nebo služby,

b) údaje o své totožnosti,

c) adresu sídla, telefonní číslo a adresu pro doručování elektronické pošty, případně i údaje o jiném prostředku on-line komunikace, který podnikatel též poskytuje za účelem rychlé a účinné komunikace a který spotřebiteli umožňuje uchovat písemnou komunikaci s podnikatelem v textové podobě, včetně data a času jejího uskutečnění; v případě, že podnikatel jedná za jiného podnikatele, také údaje o jeho totožnosti a sídle,

d) adresu provozovny, pokud se liší od adresy sídla, a v případě, že podnikatel jedná za jiného podnikatele, také adresu, na niž může spotřebitel zaslat stížnost,

e) celkovou cenu a náklady na dodání podle § 1811 odst. 2 písm. c) a e); v případě smlouvy uzavírané na dobu neurčitou nebo smlouvy, jejímž předmětem je opakované plnění, sdělí tento údaj také za jedno zúčtovací období, kterým je vždy jeden měsíc, pokud je tato cena neměnná,

f) údaj o přizpůsobení ceny osobě spotřebitele na základě automatizovaného rozhodování, byla-li cena takto přizpůsobena,

g) náklady na prostředky komunikace na dálku, pokud se liší od základní sazby,

h) způsob platby, způsob a čas dodání nebo plnění a případně pravidla vyřizování stížností,

i) podmínky, lhůtu a postup pro uplatnění práva na odstoupení od smlouvy, jakož i vzorový formulář pro odstoupení od smlouvy, pokud lze tohoto práva využít; náležitosti vzorového formuláře stanoví prováděcí právní předpis,

j) údaj, že v případě odstoupení od smlouvy ponese spotřebitel náklady spojené s vrácením zboží, a jde-li o smlouvu uzavřenou prostřednictvím prostředku komunikace na dálku, výši nákladů spojených s vrácením zboží, nemůže-li být pro svou povahu vráceno obvyklou poštovní cestou,

k) údaj, že při odstoupení od smlouvy po předložení žádosti o započítání plnění již v průběhu lhůty pro odstoupení podle § 1824a odst. 3 nebo podle § 1828 odst. 5 musí spotřebitel podnikateli poskytnout úhradu podle § 1834,

l) údaj, že spotřebitel nemá právo odstoupit od smlouvy, je-li tomu tak, nebo údaj o tom, za jakých podmínek mu právo na odstoupení od smlouvy zanikne,

m) údaj o existenci práv z vadného plnění, případně také o záruce za jakost, poprodejním servisu a jejich podmínkách,

n) údaj o kodexu chování, pokud se jej podnikatel zavázal dodržovat v souvislosti s některou obchodní praktikou nebo odvětvím jeho podnikání a o tom, jak lze obdržet jeho kopii,

o) údaj o době trvání závazku a podmínky ukončení závazku, má-li být smlouva uzavřena na dobu neurčitou nebo má-li být závazek automaticky prodlužován,

p) nejkratší dobu, po kterou budou trvat spotřebitelovy povinnosti ze smlouvy, má-li být smlouvou určena,

q) údaj o povinnosti zaplatit zálohu nebo obdobnou platbu, je-li vyžadována, a o jejích podmínkách,

r) údaje o funkčnosti, kompatibilitě a interoperabilitě podle § 1811 odst. 2 písm. h) a i), a

s) údaj o existenci, způsobu a podmínkách mimosoudního vyřizování sporů spotřebitelů včetně údaje, zda se lze obrátit se stížností na orgán dohledu nebo státního dozoru.

§ 1826a

(2) Podnikatel zajistí, aby spotřebitel vzal při objednávce výslovně na vědomí, že se zavazuje k zaplacení. Je-li objednávka činěna použitím tlačítka nebo obdobného ovládacího prvku, musejí být označeny snadno čitelným nápisem "Objedávka zavazující k platbě" nebo jinou odpovídající jednoznačnou formulací. Nesplní-li podnikatel tuto povinnost, je smlouva neplatná, ledaže se jí spotřebitel dovolá.

.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
4

.....
osoba přítomná kontrole - podpisy

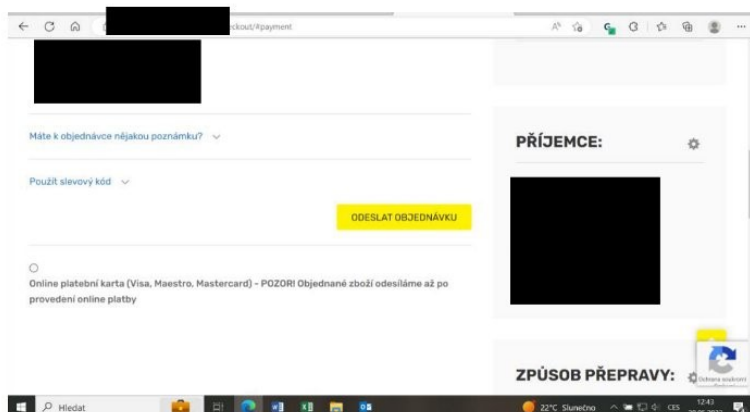
§ 1827

(2) Uzavírá-li se smlouva za použití elektronických prostředků, poskytne podnikatel spotřebiteli v textové podobě kromě znění smlouvy i znění všeobecných obchodních podmínek“.

.....

Kontrola ust. § 1826a odstavec 2 zákona č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

V době kontroly bylo při objednávce zboží spotřebitelem v košíku jako poslední tlačítko: „Odeslat objednávku“, viz printscreen níže.



Prodávající se dopustil přestupku tím, že v rozporu s § 1826a odst. 2 občanského zákoníku nezajistil, aby tlačítko nebo jiný ovládací prvek užitý k učinění objednávky byl označen snadno čitelným nápisem "objednávka zavazující k platbě" nebo jinou odpovídající jednoznačnou formulací. V rámci kontrolní objednávky byly provedeny printscreeny jednotlivých kroků objednávky. Printscreeny byly vzaty jako příloha úředního záznamu ze dne 29. 5. 2023.

Tímto jednáním došlo k porušení ust. § 1826a odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, čímž došlo k naplnění skutkové podstaty přestupku dle ust. § 24 odst. 17 písm. k) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

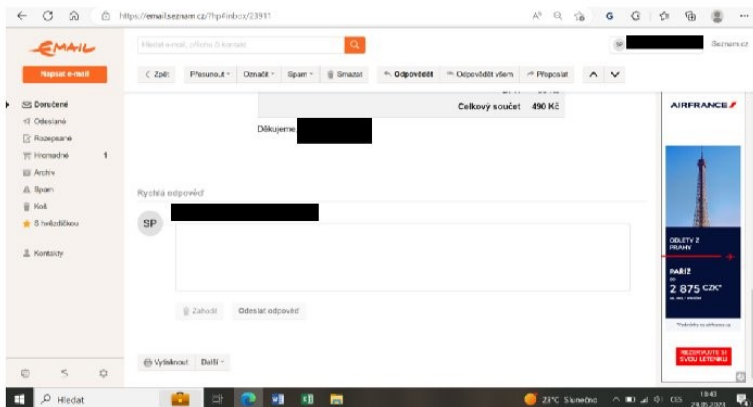
Kontrola ust. § 1827 odstavec 2 zákona č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

Na kontrolní objednávku inspektorka v postavení spotřebitelky obdržela 1 x email. Tento email obsahoval informaci o potvrzení objednávky. Email neobsahoval žádné přílohy. Inspektorka v postavení spotřebitelky byla v krátkém časovém období od objednávky telefonicky kontaktována prodávajícím s tím, že objednané zboží je připraveno k výdeji na provozovně. Z uvedeného vyplývá, že prodávající neposkytl spotřebiteli v textové podobě znění všeobecných obchodních podmínek, jak mu ukládá výše uvedený § 1827 odstavec 2. Výtisk emailu byl vat jako příloha úředního záznamu ze dne 29. 5. 2023. Printscreen konce emailu.

.....
za ČOI - podpis

31.05.2023
5

.....
osoba přítomná kontrole - podpis



Tímto jednáním došlo k porušení ust. § 1827 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, čímž došlo k naplnění skutkové podstaty přestupku dle ust. § 24 odst. 17 písm. m) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Kontrola dle zákon č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů:

Citace: § 13 odstavec 1 Prodávající je povinen spotřebitele řádně informovat o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění práva z vadného plnění (dále jen „reklamace“), spolu s údaji o tom, kde lze reklamaci uplatnit.

V době kontroly bylo v obchodních podmínkách uvedeno:

„Projeví-li se vada v průběhu šesti měsíců od převzetí, má se za to, že zboží bylo vadné již při převzetí“.

Citace: § 2161 Jakost při převzetí

(5) Projeví-li se vada v průběhu jednoho roku od převzetí, má se za to, že věc byla vadná již při převzetí, ledaže to povaha věci nebo vady vylučuje. Tato doba neběží po dobu, po kterou kupující nemůže věc užívat, v případě, že vadu vytkl oprávněně.

Ke zvýrazněnému textu výše uvádíme, že ust. § 2161 odstavec 5 zákona č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů stanovuje lhůtu z hlediska vadnosti zboží a důkazního břemene na jeden rok od převzetí, nikoliv 6 měsíců od převzetí. Tuto informaci tak nelze považovat za řádnou.

V době kontroly bylo v obchodních podmínkách uvedeno:

„V případě sporné reklamace rozhodne Prodávající o jejím přijetí do tří pracovních dnů ode dne uplatnění reklamace“.

Ke zvýrazněnému textu výše uvádíme, že podmínka/postup uvedený prodávajícím ohledně sporných reklamací nemá oporu v platných právních předpisech.

V době kontroly bylo v obchodních podmínkách dále uvedeno:

„Při převzetí zboží je Kupující povinen zkontrolovat neporušenost obalu zboží a případné závady neprodleně oznámit přepravci a Prodávajícímu. Odmítnutí převzít zásilku z důvodu poškozeného obalu se nepovažuje za bezdůvodné odmítnutí zboží. Podpisem dodacího listu (nebo jiného obdobného dokumentu) Kupující potvrzuje, že zásilka zboží splňovala veškeré náležitosti a bere na vědomí, že reklamace zboží z důvodu porušení obalu zásilky již není možná“.

.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
6

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Ke zvýrazněnému textu výše uvádíme, že zákon spotřebiteli neukládá povinnost si zásilku, potažmo zboží překontrolovat ihned a zjištěné vady neprodleně oznámit, ale naopak zakazuje jakákoli smluvní ujednání, která by spotřebitele omezovala či dokonce zbavovala jeho práv z vadného plnění. Ke smluvním ujednáním odchylicím se od znění zákona se tak nepřihlíží. Ust. § 2161 odst. 5 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník zakládá vyvratitelnou domněnku vadnosti zboží již v okamžiku jeho převzetí spotřebitelem od prodávajícího či dopravce, projeví-li se vada kdykoli během jednoho roku od převzetí. Spotřebitel je podle § 2165 odst. 1 OZ oprávněn uplatnit právo z vady v době dvaceti čtyř měsíců od převzetí zboží. Spotřebiteli nelze upřít oznámení vady zboží, jedno jestli skryté či zjevné, v důsledku podpisu dodacího listu, kdy tuto podmínku si určil prodávající ve svých obchodních podmínkách. Poškození zboží při přepravě představuje rozpor s kupní smlouvou a je tudíž vadou ve smyslu § 2161 odst. 1 OZ, která zakládá spotřebiteli právo z vadného plnění a za kterou je odpovědný pouze prodávající. Nezáleží na tom, jakým způsobem byla kupní smlouva se spotřebitelem uzavřena, vždy se uplatní domněnka existence vady při převzetí, dokud ji prodávající nevyvrátí důkazem opaku. Jinými slovy řečeno, prodávající musí prokázat, že zboží bylo v okamžiku jeho převzetí spotřebitelem od dopravce ve shodě s kupní smlouvou, tedy zcela bezvadné.

Z výše uvedeného vyplývá, že kontrolovaná osoba v informacích pro spotřebitele řádně neinformovala o podmínkách uplatnění práva z vadného, jak stanoví výše citovaný § 13 odstavec 1.

Tímto jednáním došlo k porušení § 13 odstavec 1 zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, čímž došlo k naplnění skutkové podstaty přestupku dle ust. § 24 odstavec 7 písmeno m) zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V obchodních podmínkách/reklamačním řádu bylo v době kontroly dále uvedeno:

„Nevyzvednutá zásilka

V případě neprevzetí (nevyzvednutí) zásilky na dobírku, bude kupující v rámci smírného řešení vyzván k úhradě ušlého poštovného (Občanský zákoník § 544-545, zákon č.40/1964 Sb). V případě, že kupující neuhradí do 7 dnů od výzvy k uhrazení poštovného, bude mu účtována smluvní pokuta ve výši 500 Kč jako náhrada poštovného a administrativních nákladů spojených se zbytečným vychystáním, odesláním a opětovným příjmem zásilky (Občanský zákoník č. 89/2012). Na tuto pokutu bude kupujícímu zaslána faktura s termínem úhrady. Pokud k proplacení této faktury nedojde, bude tato pohledávka postoupena třetí straně k vymáhání, a to včetně všech nákladů s tím spojených“.

Ke zvýrazněnému textu výše uvádíme, že zde jsou citovány §§ dle neplatné právní úpravy. Ke smluvní pokutě 500,- Kč uvádíme, že nárok na ušlé poštovné prodávajícímu přísluší. Nicméně se v tomto případě s ohledem na výši nabízeného poštovného jedná o smluvní pokutu nepřiměřenou. Problematiku smluvních ujednání upravuje § 7 odstavec 1 zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpis, který ukládá prodávajícímu zdržet se ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem užití zneužívajícího ujednání podle § 1814 odst. 1 občanského zákoníku, kdy ustanovení věty první se použije pro smluvní ujednání, které bylo prodávajícím sepsáno předem, a spotřebitel proto nemohl jeho obsah jakkoli ovlivnit.

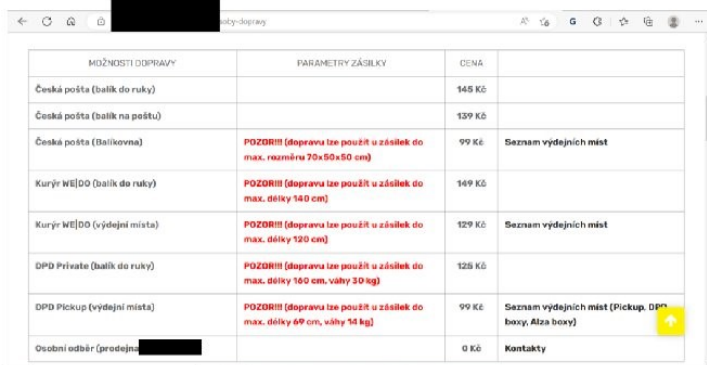
V rámci kontroly podnikatel sdělil, že je vždy nárokována pouze částka odpovídající objednávce a poštovnému, paušální částka v praxi nárokována není.

.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
7

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Printscreen ceníku poštovního:



MOŽNOSTI OPRAVY	PARAMETRY ZÁŠILKY	CENA	
Česká pošta (balík do ruky)		145 Kč	
Česká pošta (balík na poštu)		139 Kč	
Česká pošta (Balíkovna)	POZOR!!! (doprava lze použít u zásilek do max. rozměru 70x50x50 cm)	99 Kč	Seznam výdejních míst
Kurýr WE[DD] (balík do ruky)	POZOR!!! (doprava lze použít u zásilek do max. délky 140 cm)	149 Kč	
Kurýr WE[DD] (výdejní místa)	POZOR!!! (doprava lze použít u zásilek do max. délky 120 cm)	129 Kč	Seznam výdejních míst
DPD Private (balík do ruky)	POZOR!!! (doprava lze použít u zásilek do max. délky 160 cm, váhy 30 kg)	128 Kč	
DPD Pickup (výdejní místa)	POZOR!!! (doprava lze použít u zásilek do max. délky 69 cm, váhy 14 kg)	99 Kč	Seznam výdejních míst (Pickup, DP[...] boxy, Alza boxy)
Osobní odběr (prodejna [...])		0 Kč	Kontakty

Citace:

§ 7 Zákaz zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách

(1) Prodávající je povinen zdržet se ve smlouvách uzavíraných se spotřebitelem užití zneužívajícího ujednání podle § 1814 odst. 1 občanského zákoníku. Ustanovení věty první se použije pro smluvní ujednání, které bylo prodávajícím sepsáno předem, a spotřebitel proto nemohl jeho obsah jakkoli ovlivnit.

§ 1814

(1) Zneužívající jsou vždy ujednání, která:

l) ukládají spotřebiteli pro případ porušení povinnosti nepřiměřenou sankci,

Tímto jednáním došlo k porušení § 7 odstavec 1 zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, ve spojení s ust. § 1814 odstavec 1 písmeno l) zákona č. 89/2012 Sb., čímž došlo k naplnění skutkové podstaty přestupku dle ust. § 24 odstavec 7 písmeno d) zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

V obchodních podmínkách bylo dále uvedeno:

„Odstoupení od smlouvy

Ve lhůtě deseti dnů od vrácení zboží Kupujícím je Prodávající oprávněn provést přezkoumání vráceného zboží, zejména za účelem zjištění, zdali vrácené zboží není poškozeno, opotřebeno či částečně spotřebováno“.

Ke zvýrazněnému textu výše uvádíme, že lhůta 10 dnů od vrácení zboží kupujícím pro přezkoumání zboží nemá oporu v žádném platném právním předpisu a takto stanovená lhůta by zapříčinila, že by prodávající nebyl schopen ve 14 denní lhůtě od odstoupení od smlouvy vrátit peněžní prostředky, jak mu ukládá § 1832 zákona č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Z uvedeného vyplývá, že prodávající řádně neinformoval o podmínkách odstoupení od smlouvy.

Tímto jednáním došlo k porušení ust. § 1820 odstavec 1 písmeno i) zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, čímž došlo k naplnění skutkové podstaty přestupku dle ust. § 24 odst. 17 písm. d) zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

.....
za ČOI - podpis

31.05.2023

8

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Citace:

§ 1831

Odstoupí-li spotřebitel od smlouvy, zašle nebo předá podnikateli bez zbytečného odkladu, nejpozději do čtrnácti dnů od odstoupení od smlouvy, zboží, které od něho obdržel. Byla-li spotřebiteli již poskytnuta služba, není z toho podnikateli ničeho povinen s výjimkou ustanovení § 1834.

§ 1832

(1) Odstoupí-li spotřebitel od smlouvy, vrátí mu podnikatel bez zbytečného odkladu, nejpozději do čtrnácti dnů od odstoupení od smlouvy, všechny peněžní prostředky včetně nákladů na dodání, které od něho na základě smlouvy přijal, stejným způsobem. Podnikatel vrátí spotřebiteli přijaté peněžení prostředky jiným způsobem jen tehdy, pokud s tím spotřebitel souhlasil a pokud mu tím nevzniknou další náklady.

Dne 31. 5. 2023 byl předán úřední záznam ze dne 29. 5. 2023.

Proti tomuto kontrolnímu zjištění má kontrolovaná osoba podle § 13 zákona č. 255/2012 Sb., o kontrole, právo podat výše uvedenému kontrolnímu orgánu písemné a zdůvodněné námítky ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto protokolu.

Sankce:

Pro naplnění skutkové podstaty přestupku dle ust. § 24 odstavec 7 písmeno m) a d) a § 24 odstavec 17 písmeno d), k) a m) zákona č. 634/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byla podnikateli uložena příkazem na místě pokuta dle ust. § 91 odst. 1 zákona č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, ve znění pozdějších předpisů, ve výši 2500,- Kč. Pokuta byla zaplacená na místě.

Předán příkaz na místě č. j. 27/0374/23 a stvrzenka č. 091309.

Stejnopis protokolu převzal(a) dne: 31.05.2023

funkce: podnikatel

jméno a příjmení:



datum nar.:

.....
podpis

.....
za ČOI - podpisy

31.05.2023
9

.....
osoba přítomná kontrole - podpis

Obchodní smlouvy uzavírané se spotřebitelem

Abstrakt

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Jedná se o dílčí část právní úpravy smluv uzavíraných se spotřebitelem. Česká právní úprava zneužívajících ujednání vychází z práva Evropské unie, konkrétně ze směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách. Systém ochrany založený směrnicí vychází z předpokladu, že se spotřebitel nachází ve slabší pozici, co se týče vyjednávací síly a úrovně znalostí, a proto přistupuje na smluvní podmínky předem připravené podnikatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah. Směrnice proto zakazuje taková smluvní ujednání, která v rozporu s požadavkem poctivosti způsobují významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran v neprospěch spotřebitele.

Český zákonodárce zprvu transpozici zmíněné směrnice provedl ne zcela vhodným způsobem. Předmětné nedostatky se pokouší odstranit nedávno přijatá novela občanského zákoníku a zákona o ochraně spotřebitele. Ta navíc reaguje na aktuální vývoj unijní regulace spotřebitelského práva. Jádrem práce je rozbor změn touto novelou provedených ve vztahu k právní úpravě zneužívajících ujednání.

První část práce uvádí a analyzuje některé základní pojmy spotřebitelského práva. Druhá část nastiňuje aktuální vývoj v oblasti spotřebitelského práva na úrovni Evropské unie a jeho promítnutí do českého práva. Třetí část je zaměřena na samotnou právní úpravu zneužívajících ujednání. Je zde srovnávána úprava před novelou a po novele ve vztahu k naplnění požadavků kladených evropskou směrnicí. Konkrétně jsou rozebírány zejména pojem zneužívajících ujednání, kritéria posuzování smluvního ujednání jako zneužívajícího, seznamy zneužívajících ujednání, právní následky zneužívajících ujednání a konečně nově zavedené veřejnoprávní sankce za porušení zákazu zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách.

Klíčová slova: zneužívající ujednání, spotřebitelská smlouva, ochrana spotřebitele

Business contracts concluded with consumers

Abstract

This diploma thesis focuses on the issue of unfair terms in consumer contracts. This topic presents a particular sector of the legal regulation of business contracts concluded with consumers. The Czech republic's regulation on unfair terms in consumer contracts derives from the law of European union. In particular it concerns the Council Directive 93/13/EEC of 5 April 1993 on unfair terms in consumer contracts. The system of protection introduced by the Directive is based on the premise that the consumer is in a weak position in regards to both his bargaining power and his level of knowledge. This leads to the consumer agreeing to contract terms drawn up in advance by the trader without being able to influence their content. Therefore, the Directive forbids such term if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties' rights and obligations arising under the contract, detriment to the consumer.

Initially the Czech legislator implemented said Directive in an inapt manner. These shortcomings are being repaired by the recently adopted amendment to the Civil Code and Act on Consumer Protection. This amendment also reflects the current development of the European union's consumer law. The core of this thesis is the analysis of the changes in the legal regulation brought by this amendment in regards to unfair terms in consumer contracts.

The first part of this thesis presents and analyses some of the general terms of consumer law. The second part outlines the recent development in the field of consumer law on the level of European union and how it is reflected in the Czech law. The third part focuses on the issue of unfair terms itself. It compares the state of legal regulation before and after the amendment in regards to whether it meets the requirements stipulated by the Directive. In particular it analyses the legal term, the criteria upon which contract terms are assessed in order to be deemed unfair, the lists of unfair terms, the legal consequences of unfair terms and lastly the newly established public law sanctions for breaching the prohibition of unfair terms in consumer contracts.

Key words: unfair terms, consumer contract, consumer protection